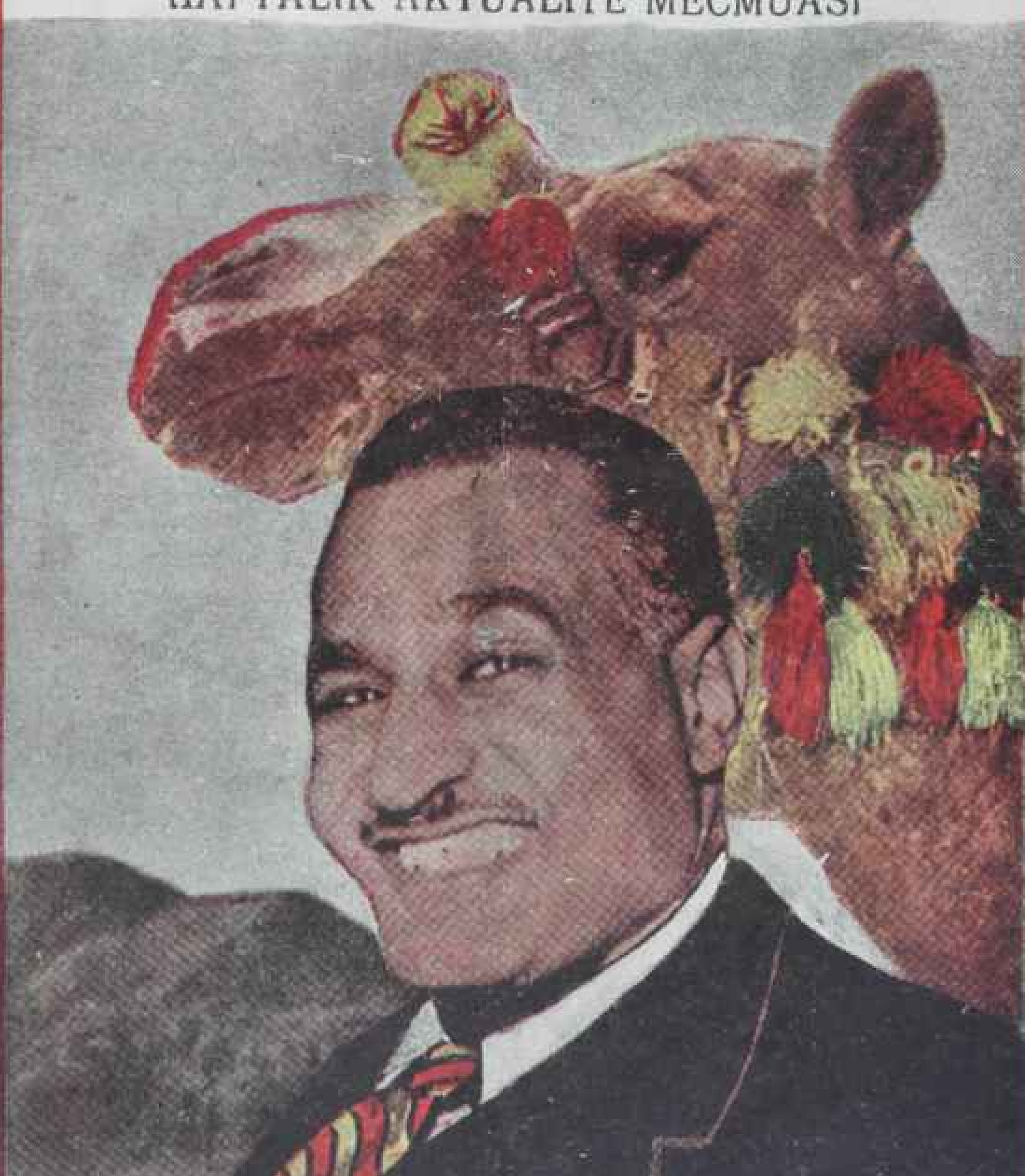
AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

A K İ S

Haftalık Aktüalite Mecmuası

Sene: 3, Cilt: VIII, Sayı: 123

Rüzgârlı Sok. Ovehan
Kat: 3, Daire: 1
P. K. 582 — Ankara
18992 *(Yazı İşleri)*
15221 (İdare)

Fiatı : 60 Kuruş

*

Neşriyat Müşaviri :

Metin TOKER

*

İmtiyaz Sahibi ve yazı işlerini fiilen idare eden Mes'ûl Müdür :

Yusuf Ziya ÂDEMHAN

*

Umumi Neşriyat Müdürü

Hamdi AVCIOĞLU

*

Teknik Sekreter :

M. Nevzat ÜNLÜ

*

Karikatür :

TURHAN

*

Fotoğraf :

Hüseyin EZER
Osman ÖZCAN
ASSOCIATED PRESS
TÜRK HABERLER AJANSI

*

Klişe :

Doğan Klişe ATELYESİ

*

Müessese Müdürü :

Mübin TOKER

*

Abone Şartları :

3 aylık	(12 nüsha)	:	6 lira
6 aylık	(25 nüsha)	:	12 lira
1 senelik	(52 nüsha)	:	24 lira

*

İlân Şartları

4 renkli arka kapak (Tam Sayfa): 350 lira
Kapak İçi 300 lira, metin sayfaları Santimi 4 lira.

Dizildiği ve Basıldığı Yet i
Rüzgârlı Matbaa — ANKARA
Tel: 15221
Basıldığı tarih: 13.9.1956

Kapak resmimiz :

C. Abdülnâsır

Devenin başı

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS Okuyucuları

Zaman zaman, hem de kendilerinden en az beklenen muhitlerde, bazı cevherlerin yumurtlandığına şahid olmayanlarımız yoktur. Laf arasında bir zibidi çıkar, bizim için en iyi rejimin diktatörlük olduğunu söyler. Onun kanaatince, nüfusunun yüzde sekseni okuyup yazma bilmeyen bir memlekette Demokrasiye gidildi mi, işte böyle olur. Bir Hitler, bir Mussolini! Bize yakışan liderler bunlardır. Öteden başkası atılır: Münevver mutlakıyetin üzerine idare yoktur. Bütün ileri milletler altın devirlerini o idareler altında yaşamışlardır.

Bu teoricilerin yanında, pratik - ler de mevcuttur. Yer yüzünde bir şehirde, hem de plansız programsız, sağa sola kazma vurularak iki yol genişletildi mi ağızlar bir karış açılır. Bir nazarda, memleketin bütün iktisadiyatını arap saçına döndürmek pahasına bir ay müddetle fivatlar üç kuruş düşürüldü mü "o millet en iyi idareye kavuştu" olur. Salonlarda aklıevveller türer. Zaten iş yapmanın yolu, kimseyi dinlememektir! O karışacak, bu karışacak, o eteğinden çekecek, bu çelme takacak! Boş ver, efendim.. Demokrasi de ne oluyormuş ? Demokrasi, Demokrasi diye altlarındaki koltukları başkalarına kaptıranlar, budalalıklarına doymasınlar. Otur be adam, keyfine baksana!. Rabat mı battı? Demokrasi, değil mi? Al sana, Demokrasi.. Sonra da meşhur teori: Nüfusunun yüzde sekseni okuyup yazma bilmeyen bir memlekette Demokrasiye gidildi mi, işte böyle olur. Biz kim, Demokrasi kim?..

İşin gülünç tarafı, o "nüfusun okuyun yazma bilmeyen yüzde sekseni" Demokrasiye hiç olmazsa sevkitabiisi, aklı selimi ve rejimin basit faziletlerini hissetmesi ile inanmaktadır da yüzde yirmiye dahil üstadlar -aksi halde belki kendilerine bir vazife düşer diyediktatörlüğün şaklabanlığını yaparlar.

Zira işin aslında, Demokrasinin kültür ile alakasını her zaman görmek kabil değildir. Dünyanın, hiç şüphe yok en kültürlü milleti olan Almanlar Diktatörlüğün sembolü Hitleri elleriyle iktidara getirmişler, onu frenlememişler, hürriyetlerinin teker teker yok edildiğini gördükleri halde hareketsiz kalmışlar ve bu yüzden felaketlerin en büyüğüne uğramışlardır. Buna mukabil, komşuları küçük İsviçrenin çok daha az kültürlü vatandaşları -bir kısmı Alman asıllı olduğu halde- senelerden beri tam bir Demokrasi rejimi içinde yaşamaktadırlar. Ya o hassas ve sanatkâr İtalyanlar? Tarihin en muhteşem medeniyetlerinden , birini yaratan bu milletin çocukları yirmi yıl Mussoliniyi başlarında bırakmışlar mıdır? Fakat başka bir kıtanın başka bir köşesinde, Cenubi Amerikadaki Uruguayda dünyanın en güzel demokrasilerinden biri yerleşmiş bulunmaktadır. Şimdiye kadar biç kimse Uruguaylıların meselâ Arjantinlilerden daha fazla nisbette okuyup yazma bilen vatandaşa malik olduğunu iddia etmemiştir. Hakikaten de malik değildir.

O halde, kültürün Demokratik rejim için bir lâzımı gayrı müfarık olduğunu nereden çıkarırlar?

Ama rejimin bir lâzımı gayrı müfarıkı vardır. Bu, kütlenin şuurudur. Kütlenin şuurunu ise, alçak olmayan münevverler "forme" eder. Sen hem bu şuuru yaratmak için küçük parmağım kaldırma, hem de sonra kabahati "okuyup yazma bilmeyen yüzde seksen"in sırtına yükle. Vay, küçük bey, vay!..

*

Bakınız, bahis mevzuu şuur nedir: Arjantin diktatörü Peronun karısı Evita, İsviçreye geliyor. Bu, bir resmi ziyarettir. İsviçre konfederasyonunun başkanı Petit-Pierre kadını karşılıyor. Adet veçhile açık bir arabaya biniliyor ve Madam Peronun oturacağı yere doğru yola çıkılıyor. Halk gürültü ediyor. Bir diktatörün karısının, memleketlerini ziyaretinden memnun değillerdir. Alay Bertiyor. Ur caddede homurtu büsbütün artıyor. Ondan sonra bir domates, gelip dilber Evitanın beyaz elbisesine yapışıyor. Onu, başka çürük domatesler takip ediyor. Polisler tezahürata mani olmak istiyorlar; dinleyen kim? Domateslerin arasına yumurtalar da karışıyor. Bir yandan diktatörün karısı, diğer taraftan Konfederasyon başkanı kendilerini bu yağmurdan korumaya çalışmaktadırlar. Araba güç halle uzaklaştırılıyor. Evitanın üstü başı, yüzü gözü domates içindedir.

İsviçreli, işte budur. Evita kimdir? Yabancı bir memleketin yabancı diktatörünün yabancı karısı.. Ama diktatör olma heveslisi bir kaç isviçreli varsa, bu dersten ibret almayacaklar mıdır? Böyle bir diyarda totaliter taraftarlarının şansı kalır mı? Bu milletin başına, kendisini dâhi sanan bir meczup belâ kesilebilir mi? Bern'de Bitler olur mu?

Ne var ki kütlenin şuuru ne Allahın vergisi, ne Giyom Telin eseridir. Allah nimetlerini kulları arasında mütesayiyen paylaştırır; Giyom Tel ise bir semboldür. İsviçrede halkın kahir ekseriyeti çobanken "bizim çobanlar için en iyi rejim diktatörlüktür" diyen münevver zibidiler çıkmamıştır. İşte bütün mesele bu!

Saygılarımızla

AKİS

Adalet

Bir yazının mânası

Geçen haftanın sonunda bir gün İzmirde, Türk Milleti demokratik rejime geçtiği sırada imtihanlarına çalışmakta olan bir genç adam iki elini önündeki kürsüye dayamış, fütursuz aynen şöyle diyordu:

"Başvekil Adnan Menderes Türk milletinin başına musallat olan bir kimsedir. Başvekil Adnan Menderes, milletçe başa çıkılamıyan, hakkından gelinemiyen bir belâdır. Başvekile karşı millet itimat ve sempatisini kaybetmiştir. Artık onun hükümet reisliği ve aktif siyasî faaliyeti, millet iradesinden ve tasvibinden çok uzaktır."

Hadisenin cereyan ettiği yer Toplu Basın Mahkemesiydi. Konuşan genç adamın ismi Necdet Kutlay idi. İddia makamındaydı ve savcı muavini idi. Kanaatince "memleket meselelerine, parti faaliyetlerine, politik cereyan ve görüşlere az çok vakıf bir münevver olarak" Demokrat İzmir Gazetesinde çıkan bir yazının heyeti umumiyesinden ve bilhassa bir cümleden istidlal edilebilecek manâ buydu. Bu bakımdan gazetenin mesulleri cezalandırılmalıydılar. Mesuller gazetenin sahibi Adnan Düvenci, fıkra muharriri Ziya Hanhan ve Yazı İşleri Müdürü İlhan Esen idi. Genç savcı muavini bu şahıslara asgari 16 ay hapis, dörder bin lira para cezası verilmesini istiyor, ayrıca gazetenin bir ilâ üç ay kapatılmasını talep ediyordu. Demokrat İzmir, isminin başındaki Demokrat kelimesine rağmen muhalifti ve Hürriyet Partisini tutuyordu.

Necdet Kutlay -genç bir adam- uzun bir iddianame hazırlamıştı. Bunda, gazetenin mesulleri hakkında dâvanın hangi kanunlar gereğince açıldığı bildirildikten sonra aynen şöyle deniliyordu:

"Dâvaya mevzu teşkil eden yazıyı okuduktan sonra münderecatının tahliline girişelim. Fıkra metni aynen şöyledir:

Allem etmişler, kallem etmişler, adamcağızın birini . evlendirmişler. Fakat zavallı, dünya evine girdiği günden beri rahat yüzü görmemiş, Bitmeyen bir hır-gür içinde yuvarlanıp gitmeğe başlamış. .

Günlerden bir gün adamcağız vaaza gitmiş. Hoca güzel güzel Cenneti anlatıyormuş:

"— Ey Müslümanlar! Allahın emrini tutun ki; Cennete girebilesiniz. Oraya bir defa kapağı attınız im, sizin için hey şey hazır. Cenabı Hak her birinize en azdan kırk huri verecek. Daha fazlasını isterseniz de alabileceksiniz ya... O başka mesele. Bu kırk huri, azdan azı. Yâni asgarî tarifle... Siz bu hurilerin arasında..."

Vaiz bu şekilde devam ederken bizim biçare adam dayanamamış ve seslenmiş:

"— İnsaf be hocam, demiş. Biz bunun bir tanesiyle başa çıkamıyoruz, sen bize kırkını birden vaad ediyorsun."

*

Sayın İnönü, Çatalca köylülerine gönderdiği bir mesajda:

"Bizim her köyümüzde bir Başvekil vardır" diyor.

İnsaf be paşam; biz bunun bir tanesiyle başa çıkamıyoruz. Sen bize kırk bin Başvekilden bahsediyorsun."

Savcı muavinine göre yazı iki kısımdan müteşekkildi. Birinci kısım hoca fıkrasıydı, ikincisi İnönünün Çatalca köylülerine gönderdiği mesajdı. Fıkra ile asıl yazı ayrı ayrı mütalea edilemezdi. Birinci kısım Başvekile hakaret kasdı ile girizgâh ve materyel olarak ele alınmıştı. Necdet Kutlay yazının, kendisine göre ifade ettiği mânanın ana hatlarını belirttikten sonra devam ediyordu:

"—Başvekilin tek varlığı ve mevcudiyeti lie başa çıkamıyan bu millet nasıl olur da farzı muhal 40 bin Başvekilin hükümet idaresine rıza gösterebilir. Tıpkı evlilik hayatında rahat yüzü görmeyen, ıstırap içinde hayatını geçirmeğe mecbur ve tek karısı ile dahi başa cıkamayıp onun hakkından gelemediği halde kendisine Cennette 40 huri vaadedilen bedbaht

MAHKÛMİYET

Ankarada Toplu Basın Mahkemesi bundan bir ay evvel AKİS mesullerini "Romanın Yandığını görmüyor musunuz?" başlığı altında bir yazıyı neşrettiklerinden dolayı "esbabı mucibesi sonradan bildirilmek üzere" mahkum etmişti. Bahis mevzuu esbabı mucibe bildirilmiştir. Okuyucularımız mahkûmiyet kararını aşağıda bulacaklardır.

Gereği görüşülüp düşünüldü: Maznun Yusuf Ziya Ademhan'ın yazı işleri müdürü bulunduğu ve yazı işlerini fiilen idare ettiği Akis, Mecmuasının 11 Şubat 1956 tarihli nüshasının 5 ci sahifesinde neşrettiği "Romanın Yandığım Görmüyor musunuz?" başlıklı yazıda Agâh Erozan'ı istihdaf eden cümlelerle onun şeref ve haysiyetine tecavüz suretile hakaret ettiğinden ve maznun Metin Tokerin de mezkûr mecmuanın imtiyaz sahibi bulunmasından dolayı haklarında 28. 4. 956 tarihli iddianame ile 633 i sayılı kanunun 1/1 ve 5 ci maddelerine dayanılarak açılan dâva üzerine Basın Kanununun 36 cı maddesini tadil eden 6837 sayılı kanuna nazaran Yüksek dereceli hakini riyasetinde Asliye Ceza Hakimlerinden derece sırasile teşekkül eden Ankara Toplu Basın Asliye Ceza Mahkemesinde C.M.U. M. Necati Sayan hazır olduğu halde Müdahil Vekili Şeref Kayalar ile maznunlar vekili Avukat Sahir Kurutluoğlunun yüzlerine karşı yapılan açık duruşma sonunda:

Maznunlardan Yusuf Ziya Ademhanın yazı işlerini fiilen idare eden mes'ul müdürü ve diğer maznun Metin Tokerin de imtiyaz sahibi bulundukları Akis Haftalık Aktüalite Mecmuasının 11 Şubat 1956 tarihli ve 92. sayısının beşinci sahifesinde "Romanın Yandığım Görmüyor musunuz?" başlığını taşıyan ve altında "Vah D.P. Vah" cümlesi,yazılı müdahil Agâh Erozan'ın resmi bulunan ve "Bundan altı yıl evvel Agâh Erozan yine Bur sayı D.P. gurubunda temsil ediyordu. Bundan altı yıl evvel Dr. Burhanettin Onat tıpkı bu günkü gibi Antalyanın D.P. li milletvekili idi. Ama o zaman birincisini Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkan Vekilliği için ekseriyet partisi adayı diye düşünmek ancak lâtife sayılabilirdi. İkincisinin gurup başkanlığına getirilmesi ise insanı sadece güldürebilirdi. Zaten hiç kimsenin hatırına da böyle parlak fikirler gelmiyordu. Halbuki D.P. İktidarının altıncı yılında Agâh Erozanı Büyük Meclisin Başkan Vekilliği için D.P. gurubu adayı, Dr. Burhanettin Onatı ise ayni gurubun başkam olarak görüyoruz. Hiç bir şey değil, sadece bu husus Türkiye de ki bütün Demokratları ve onlarla beraber hâlâ bu partiden birşey bekliyenleri derin derin düşündürmelidir.

Eğer altı yıl içinde bahis mevzuu zatlar siyasî hüviyet bakımından bir ilerleme kaydetmiş bulunsalardı, eğer kabiliyetli olduklarını belli edip şimdi işgal ettikleri mevkilere liyakatlarını tasdik ettirselerdi, hatta o makamlara geldikten sonra icraatlarile meziyetlerini ortaya koysalardı üzülmek bir yana, sevinmek gerekirdi. Memleket yüksek vasıfta iki devlet adamı kazandı diye... Ama her ikisinin de fiilleri meydandadır. Şu kısa zaman içinde göstermişlerdir ki politik bakımdan her hangi bir olgunluğa erişmiş değillerdir. Bunun mânası basittir: Demek onlar getirildikleri makamlara yükselmemisler, D.P. gurubu içinde bu makamlar onlara kadar düşmüştür. Yazık! Beş yıldan fazla bir zaman milletin kayıtsız ve şartsız sevgili partisi olan bir siyasi teşekkül için ne hazin akibet" cümle ve kelimelerini ihtiva eden birinci paragraf ve ayni paragrafın müteakip kısımları hadise tarihinden bir kaç ay önce Büyük Millet Meclisi Reis Vekilliğine intihap edilen müdahil Agâh Erozanın ismi tasrih edilmek suretile intihap edildiği mevkie getirilmesi altı yıl içinde siyasi hüviyet bakımından bir ilerleme kayıt etmediği ve bu makama getirilmesinin mensup olduğu partiyi ve bu partiden bir şey bekliyenleri derin derin düşündürmüş olduğu ve bu makama geldikten sonra icraatı ile meziyetlerini ortaya koysaydı memleket yüksek

kocanın vaize verdiği cevap gribi..."

Savcı muavini bir celse evvel sanıklar tarafından iddia makamına yöneltilen ithamları da cevaplandırmayı faydalı bulmuştu. O celsede "muhalif olduğu bilinen bir gazetede intişar eden mizahi bir fıkra muvacehesinde iddia makamını bu derece hassas davranmağa ve bu fıkrayı hiç bir münevverin aklına gelmeyecek suç unsurları ile muallel görmeğe sevkeden sebepleri burada izaha lüzum görmüyoruz" denilmişti. Necdet Kutlay, bunu şöyle cevaplandırdı:

"— İddia Makamı, bir suç işlendiğine dair kafi deliller karşısında bulunduğu dakikada cemiyet adına harekete geçer. Suç mevzuunun hedefi eğer bir Başvekilse, şüphesiz ki hassasiyeti, titizlik ve dikkati daha fazladır. Bu hal, devlet şahsiyet ve yüksek menfaatlerinin siyaneti gayesine matuftur. Başka hususi hiçbir sebep mevcut değildir. Değil bir münevver, tarafsız kaydı ile vasati görgü ve tahsilli bir şahsın dahi suç mevzuunu teşkil eden yazıyı okuduktan sonra dudak bükmemesi kanaatimizce imkânsızdır. Meslekî haysiyetini sübjektif sebeplerle ayaklar altına alacak kıratta bir adalet mensubunun ise, saflarımızda yer alabilmesi iddiası, maznunların mesnetsiz muhayyile mahsulâtından biri olsa gerektir. İsmet İnönünün fikrine iştirakle, hatta daha müfrit bir lisanla Ziya Hanhan, geçen celsede, Türkiyede 40 binden de fazla Başvekil çıkacağını ifade ettiler. Biz, bu fikre de iştirak etmiyoruz. Türk köylüsü zekî ve çalışkan olabilir.Bu iki vasıf, devlet adamı olabilmek, hükümetler idare edebilmek imkânım bir kimseye bahşetmez. Siyasî liderler, kabineler

KARARININ ESBABI MUCİBESİ

vasıfta devlet adamı kazandı diye üzülmek bir yana sevinmenin icap edeceği. fakat Agâh Erozanın fiilleri meydanda bulunduğu ve politik bakımdan her hangi bir olgunluğa erişmemiş ve dolayısile getirildiği makama kadar yükselememiş bulunduğundan mensup bulunduğu siyasi teşekkül için hazin bir akibet olduğu yazılarak şeref ve haysiyetine tecavüzde bulunulduğu kanaatine varılmıştır.

Her ila maznun vekili Avukat Sahir Kurutluoğlu 2/8/956 tarihli müdafaasında:

Müdahil Agâh Erozan 16/4/956 tarihli muvafakat dilekçesinde müvekkilleri hakkında 11 Şubat 1956 tarihli nüshada çıkan "Romanın Yandığım Görmüyor musunuz?" başlıklı yazıdan dolayı dâva açılmasını istediği ve ayni muvafakat yazısında, "müteakip nüshalarda" cümlesini çizmiş olduğu halde C.M.U. sinin inzimamen 3 Mart 1956 tarihli nüshadaki "Başkanlık makamında Agâh Erozan bulunduğundan" ve 7 Şubat 1956 tarihlî nüshadaki "Agâh Erozan bizim iç tüzükle Avam Kamarasına spiker olsun da görürüz" yazıları için de ceza tayinini istemesi karşısında mavafakata ihtiyaç gösteren bir sistem içinde bu talebin' kanuna uymadığım beyan etmekte ise de mahkeme, suç unsurunu ancak 11 Şubat 1956 tarihli nüshada çıkan ve müdahilin dâvaya esas olarak gösterdiği ve "Romanın Yandığını Görmüyor musunuz?" başlıklı yazıda görmüş ve diğer nüshalardaki yazıları suç kastini tebarüz ettirmiş olmalarına rağmen nazara almamış bulunduğundan;

Ve C.M.U. sinin esas hakkındaki talebinde yazının "istihfaf eden cümleleri havi" kaydını suç unsurları arasında tadat etmiş olduğu, hadisenin vukuu tarihinde yürürlükte bulunan 6334 sayılı kanunun 1 ci maddesindeki unsurlar arasında "istihfaf" kelimesinin mevcut bulunmadığı ve bu kelimenin bilahare çıkan 6732 sayılı kanunla ilâve edildiği ve bu sebeple SUÇ mevzuu olan yazıda müdahili "istihfaf edecek" cümle ve kelimeler bulunsa dahi bunların o târihte bir, ceza müeyyidesi altında bulunmadığından suç olarak kabulüne hukuken, imkân görülemediği ileri sürülmüş ise de hadise tarihinde yürürlükte bulunan 6334 sayılı kanunun 1 ci maddesi şeref veya haysiyete tecavüzü de ceza tahdidi altına almış ve suç konusu yazının yukarıda yazılı metninin ihtiva ettiği cümleler müdahilin şeref ve haysiyetini rencide edecek bir şekilde telâkki edildikten,

Ve adı geçen yazının umumî hududu içinde kalınsa, cümleleri teker teker de ele alınsa' suç mevzuunu teşkil edecek kelimelere tesadüf edilemiyeceği ve yazının siyasi bir tez mahiyetinde olup siyasî bir teşekküldeki zihniyetin memleket menfaatine hadim olmıyacağı fikrini ileri sürmekten ibaret bulunduğunu müdafaaten dermeyan etmekte ise de çok partili ve Demokrasinin hakim bulunduğu memleketlerde karşı partilerin ve bu fikirde olan şahsiyetlerin iktidar partisinin iraatını tenkit etmesi caiz ve hatta memleket menfaatine lüzumlu bulunduğu müsellem olmakla beraber bu tenkitlerin muayyen şahısların şeref ve haysiyetlerini kırarak, kendilerini küçük düşürecek, hariçte ve dahilde itibarlarını sarsacak, üzerlerine şüpheli, fikirlerin temerküz etmesine sebebiyet verecek sözler yapılmayarak, yapılmış olan fiillere ve teza hür eden neticelere inhisar ettirilmesi ve yapıcı olup yıkıcı olmaması ve bunun da siyasi nezaket çerçevesi dahilinde izhar edilmesi icap edeceğinden,

Ve suç konusu olan yazının bilir kişi tetkikinden geçirilmesi yolundaki müdafaası da, yazıyı teşkil eden kelimelerde mübhemiyet veya delalet ettikleri manada mutlakiyet bulunduğu ve mahkemenin bunları tayinde tereddüt ettiği takdirde ihtisas sahibi bilirkişinin malûmatından istifade yoluna gidileceği tabiî ise de yazılan cümle ve kelimenin medlüllerinde şüphe ve tereddüdü davet edecek bir ibhanı bulunmadığından ve kanunî bir mecburiyet de mevcut olmadığından varit görülmemiştir.

Şu hale göre, 11 Şubat 1956 tarihlî Akis Mecmuasının 5. sahifesinde "Romanın Yandığını Görmüyor musunuz?" başlıklı yazının medlül külli ve cüz'iyesile ve ihtiva ettiği kelimeler ve cümleler bakımından müdahil Agâh Erozanın şeref ve haysiyetine tecavüz mahiyetinde bulunduğundan maznunlardan mevmuanın yazı işlerini fiilen idare eden mes'ûl müdürü Yusuf Ziya Ademhanın hareketine uyan ve hadise tarihinde yürürlükte bulunan 5680 sayılı kanunun 16 cı maddesi delâletile 6334 sayılı kanunun 1 ci maddesinin 1 ci bendi ve 1 ci fıkrası mucibince altı ay hapsine ve bin lira ağır para cezasile mahkûmiyetine ve fiilin müdahil Agâh Erozanın Büyük Millet Meclisi Reis Vekilliğine tâyini sebebile resmi , sıfatından dolayı işlendiğinden 2 ci fıkra mucibince hükmedilen cezaların üçtebirerleri arttırılarak Sekiz ay hapis ve bin üçyüz otuz üç lira otuz kuruş ağır para cezasile mahkûmiyetine ve iki tarafın malî ve içtimaî durumları göz önünde tutularak takdir edilen bin lira manevi tazminata kendisinden alınarak müdahil Agâh Erozana verilmesine ve 7866 kuruş yarım harçla 4000 kuruş nisbi harcın kendisinden tahsiline ve diğer maznun, Mecmuanın sahihi bulunan Metin Tokerin hareketine uyan 6334 sayılı kanunun 5 ci maddesi mucibince maznun Yusuf Ziya Ademhana tayin edilen ağır para cezasının beş misli olan Altı bin altı yüz altmış altı lira elli kuruş ağır para cezasının kendisinden tahsiline ve 225 kuruş mahkeme masrafının her iki maznundan ortaklama ve birbirine müteselsil kefil olmak üzere tahsiline kanun yolları açık olmak üzere 16/8/956 tarihinde karar verilerek C.M.U. M. Necati Sayan hazır olduğu halde Müdahil vekili Şeref Kayalar ve Maznunlar vekili Avukat Sahir Kurutluoğ'unun yüzlerine karşı açıkça okunarak usulen tefhim edildi.

16/8/956

Reis	S. Aza	S. Aza
Adil	Emin	Behçet
Güneşoğlu	Gebizlioğlu	Hüdayioğlu

kurup hükûmet reisliği vazifesini deruhte edenler şüphesiz cemiyetin ender yetiştirdiği ve pek çok mümtaz vasıflarla mücehhez kıymetlerdir. Bu; geniş bir kültür, sağlam bir karakter. mükemmel bir tecrübe, olgunluk, belagat, iç ve dış meselelerde siyasî, hukukî bir idrâki icabettirir. Bunun için memleketimiz gibi okuma yazma nisbeti henüz maatteessüf çok düşük bir ülkede bugün için 40 bin Başvekili çıkarmak iddian, mantığın kabul edemiyecegi bir lâtifedir. İnsaf ve Muharrir bey! Mübalâğa san'atı edebiyesinin de bir had ve hududu vardır. Her türlü tesir ve enfüsî faktörlerden azade olarak mezkûr yazı mevzuunu, samimi görüş, iddia ve tezimizi şu sözlerimizle toplayalım:

Başvekil Adnan Menderes, millet iradesi ile mebus olmuş ve millet

Şinasi Nahid Berker
"Dolmuş"da bir adam

mümessillerinin arzu ve tensibi ile Hükümet Reisliğini deruhte etmiş bir şahsiyettir. İcraatında bu aleni tasvip bahis mevzuudur. Ve bu sebeple kabine reisliğinde berdevamdır. Yoksa suç konusu yazıda iddia edildiği gibi milletin başa çıkamadığı, hakkından gelemediği bir kimse değildir".

Buna göre mesuller Başbakan Adnan Menderesi küçük düşürmek, ona hakaret etmek kasdı ile hareket etmişlerdi. Cezalandırılmaları lâzımdı.

Bu satırlar basıldığı sırada İzmirde, aynı mahkemenin huzurunda Adnan Düvenci, Ziya Hanhan ve İlhan Esenin, Necdet Kutlayın ithamlarına karşı müdafaaları yapılıyordu. "Demokrat İzmir dâvası" Türkiyede o anda devam etmekte olan basın dâvalarından sadece biriydi.

GÜNLER GEÇERKEN

İnsanlar gibi şöhretler de eskiyor. Mütemadiyen umumi efkarın karşısında bulunmak mevkiinde olanların, hayatiyetlerini muhafaza edebilmeleri nasıl güç.. Bakınız, yeni nesilden ne kadar az kimse Peyami Sefa adındaki gazeteci arkadaşımızın bir vakitler fırtınalar yaratan, yaman bir fıkra muharriri olduğunu hatırlar. Ama muharrirler orijinal. kalamazlarsa, hadiselerin seviyesine çıkamazlarsa okuyucular nankörlükle itham edilebilirler mi?

İşte, bu gazeteci arkadaşımızın Türkiyede, 1956 eylülünün ortasında kaleme aldığı fıkra.. Türkiyede, 1956 eylülünün ortasında..

Bu satırları İstanbul'da yazıyorum. Seyahatim en kuvvetli iradeyi bile devirebilecek zorluklar, sıkıntılar korku ve kâbuslar içinde geçti. Götürdüğüm hastayı Paris'te ve Hamburg'da işkenceden farksız araştırmalarla çok' yordular. Fakat İstanbul'da üç senede konamayan kesin teşhis kondu ve tedavi yolu bulundu. !

Avrupa'ya ait bir yığın küçük müşahede ve bunlardan çıkan mânanın bize verdiği büyük mukayese ve düşünce fırsatından gelecek yazılarımda sık sık faydalanacağım. .

O küçük müşahedelerden biri:

Hamburg'da, erkek nüfusuna kabı alacak oldum. Büyük mağazalardan birinde, sarışın ve güzel bir Alman kızı beni iskemleye oturttuktan sonra önümde diz çöktü. İskarpinimi çıkardı ve (eski terbiye ile: Affedersiniz) ayağımı avucunun içine aldı. Öteki eliyle okşadı. Yüzüme hayretle bakarak:

— Ne güzel, ne küçük ayağınız var, demez mi!

Hamburg'da, erkek nüfusuna nisbetle 300 bin kadının fazla olduğuna düşündüm. Kızın çapkınlığına hükmedecek oldum. Fakat yanılmışım. Kız eliyle ayağımın üstünde çizgi çeker gibi bâzı hareketler yapıyor. Almanca bilgi kadromu aşan bir sürü şey söylüyor du. Anlamadığımı ona anlattım. Patronu çağırdı. O da kızın avucunda duran ayağıma hayretler içinde bakıyordu. Almanca bilmediğimi anlayınca, azıcık Fransızca bilen başka bir kızı da çağırdılar. Bize tercümanlık etti:

Patron dedi ki:

— Ayağınızı profesöre göstereceğiz, müsaade eder misiniz?

Benim hayretim onun izâhiyle büsbütün arttı. Yukarı kattaki dairede bir ayak profesörleri varmış. Benim ayağımın mulajını alacakmış. Ona göre bir kaç tip iskarpin yapılacak, bir tanesi de bana hediye edilecekmiş.

— Çünkü, dedi patron, Hamburg'da erkek ayakları 42 numaradan başlar. Sizinki 39. Çizgileri bizim aradığımız şekilde bir ayağınız var. Hamburg'un en büyük mağazası biziz. Böyle arada bir gelen turist müşterimizi ayakkabısız bırakamayız. Bizde 39 numara yalnız kadın iskarpinleridir.

Bana hediye edilecek ayakkabının ancak yirmi gün sonra hazır olacağını öğrenince, sevimli teklifi reddettim. İçerdeki vitrinlerde gördüğüm ve çok beğendiğim bir iskarpini giymek istedim. "Büyüktür, olmaz" dediler. Getirdiler, giydim, mükemmel.

— İyi bu! dedim.

— Hayır! dediler.

Israr ettiğimi görünce, beni beyaz madeni bir dolabın önüne götürdüler. Ayağımı işaret ettikleri yere koydum ve gösterdikleri bir delikten baktım. Bu, bir röntgen cihazıydı. Ayak parmaklariyle iskarpin arasındaki mesafeyi gösteriyordu. Büyük bir kitap açtılar, parmaklarla iskarpin arasındaki mesafenin kaç santim olmak lâzım geldiğini anlattılar (rakamı unuttum).

Patron dedi ki:

— Bu ayakkabı size, şimdi iyi görünür ama sokakta biraz yürüdükten sonra bollaşır. Rahatsız olursunuz. Satmayız.

Üçü de beni kapıya kadar uğurladılar ve patron, ayağıma göre bir şey bulamadığı için özür diledi.

Bir de, İstanbul'da bâzı kunduracıların mal satmak içini insanın ayağına dasdaracık bir ayakkabı geçirdikten sonra tekrarladıkları nakaratı düşündüm:

— Sonra açılır efendim, tam ayağınıza göredir. Açılmazsa kalıba koyarız, biç merak etmeyiniz filân.

Dükkândan topallayarak çıkarsınız. Aldığınız ve giydiğiniz iskarpin kalıba konmadan evvel, siz çoktan kafese konmuşsunuzdur!

Gizli dâvalar

Bunların içinde, İstanbulda cereyan eden birinde sanık avukatsız kalmıştı. Bahis mevzuu olan, karikatürist Ratip Tahir Kuraktı. Ratip Tahir Burak "Halk" adını taşıyan bir gazete kurmuştu. Gazetesi haftada iki defa çıkıyordu. Yeni Basın Kanununu takip eden hafta bu gazetede "Oldu da bitti Maşallah!." lejandin bir karikatür neşredilmişti. İstanbul savcılığına göre, karikatürle Başbakan, Büyük Millet Meclisi Başkanı ve üç bakan -Köprülü, Kalafat, Ağaoğlu- küçük düşürülmüşlerdi. Savcılık bunun üzerine bir Sulh Ceza

Mahkemesinden hüküm alarak gazeteyi toplattırmıştı. Ratip Tahir Burak karara itiraz etmiş, itirazı reddolunmuştu. Sonra da, dâva açılmış ve duruşma başlamıştı. Fakat mahkeme huzuruna çıktığında sanık, kendisini muhakeme edecek hakimlerden birinin toplatmak kararına itirazını reddeden hakim olduğunu görmüştü. Bu Abdülkadir Topuzlu idi. Sanık ve avukatlarına göre bahis mevzuu hakim "ihsası rey" etmişti. Kendisini reddettiler. Redleri reddedildi ve derecattan geçti. Duruşma aynı hakimler heyeti ile devam edecekti. İşte bu sıradadır ki genç savcı muavininin -ismi Gültekin Başak idi- gizlilik talep ettiği görüldü. Savcı muavinine göre sanık müdafaasında muvafakat vermiş kimseleri yeniden küçük düşürmeye tevessül edebilirdi.

Ratip Tahir Burakın avukatları şiddetle itiraz ettiler. Alenilik. Türk mahkemelerinin prensipi değil miydi? Şimdi bu prensip, bir evham yüzünden niçin zedeleniyordu. Sanık, kapalı kapılar arkasında verilecek bir mahkûmiyet kararının sadece kendisini mahkûm etmeyeceğini hatırlattı. Işıktan kaçılmamalıydı.

Fakat hakimler heyetinin gizlilik kararı yerdiği görüldü. O zaman sanığın avukatları ayağa kalktılar. Kanaatlerince kendilerine lüzum kalmamıştı. Kapalı kapılar arkasında cereyan edecek bir basın dâvasında vazifelerini görmelerine imkân yoktu. Bu bakımdan mazur sayılmalıydılar. Hepsi salonu terkettiler. Salon, gizlilik kararı üzerine dinleyicilerinden de boşaltıldı ve kapılar Ratip Tabir Burakın üzerine kapandı.

Ayni mahkemenin kapıları, bundan bir müddet evvel de başka bir gazetecinin, Bedii Faik'in üzerine kapanmıştı. Zarif Bediî Faik Basın Kanunu değiştiğinden beri fıkra yazmamıştı. Savcılık, kanunun çıkmasından bir ay kadar sonra Bedii Faik'in daha evvel yazdığı bir fıkrada Cumhurbaşkanına hakaret edildiği iddiasıyla dâva açmıştı. İlk duruşmada iddianame okunmuştu. İddianamede Cumhurbaşkanına "Demokrat Partinin avukatı" diyen Bedii Faikin cezalandırılması istenmişti. Bunu takiben de savcılık gizlilik talep etmiş, talep heyet tarafından kabul olunmuştu. önümüzdeki hafta içinde zarif muharrir müdafaasını yapacak ve muhtemelen karar bu ayın sonuna kadar verilecekti.

Alenileri

Aynı günler içinde Ankara Toplu Basın mahkemesinde, Ulus gazetesinin sevimli "Dolmuş" muharriri. Şinasi Nahid Berker iki fıkrasından dolayı muhakeme ediliyordu. Şinasi Nahid Berker hakkında dâva açmak için savcılık Başbakan Adnan Menderesten muvafakat almıştı. Böylece Başbakan Adnan Menderes sadece son aylarda AKİS, Demokrat İzmir, Halk, Ulus mesulleri hakkında takibata girişilmesi için muvafakat vermiş oluyordu. Şinasi Nahid Berker 6334 sayılı Basın Kanununa göre muhakeme ediliyordu. Suçu Başbakana hakaretti.

YURTTA OLUP BİTENLER

Muhalefet

Canlanan Parti

Bu haftanın başından itibaren İstanbulda, Sultanahmet civarındaki bir evin yeniden hayatiyet kazandığı görüldü. Doğrusu istenilirse ev pek parlak günler geçirmiş, hakikaten ihtişam içinde yüzmüştü. Hele sahibinin Ankaradan geldiği zamanlar, kapısında sıra sıra kırmızı plâkalı, siyah plâkalı otomobiller hiç eksik olmazdı. Zira ev sahibinin adı Recep Pekerdi ve Recep Peker Türkiye Cumhuriyetinin kudretli başbakanıydı. Bir başbakan ki topla, tüfekte yıkılmaz hissini veriyordu. Evin yeni sakinleri ise, Hür. P. mensuplarıydı. İşte, haftanın başında hayatiyet kazanan bina oydu. Hür. P.

Fethi Çelikbaş
Kokuşan Hürriyetçi

nin İstanbul il merkezi rahmetli başbakan Recep Pekerin evine yerleşmişti ve ev kısa süren bir canlılıktan sonra yeniden sükûnete gömülmüştü. Zira Partinin il teşkilâtını kuran çok muteber zevat, anlaşılan inzivadan hoşlanan kimselerdi. Hakikaten, kuruluşu takip eden ateşli hava dağılır dağılmaz Hür. P. nin İstanbulda ne adı kalmıştı, ne de sanı..

Merkezde canlılık pazartesi sabahı başlamıştı. Partinin Genel İdare Kurulu toplantısı vardı. Toplantıya bizzat Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlu başkanlık edecekti. Genel Başkan bir zamanlar çok istikbal vaad eden, fakat sonradan uykuya dalan, ne var ki memleketin siyasi hayatında mutlaka yerini almaşı gereken partisinin bir kıpırdanmaya ihtiyacı olduğunu anlamıştı ve kollarını sıvamak kararını almıştı.

Hakikaten görüşmeler başladığında Genel İdare Kurulu azalarının da bunu farketmiş oldukları ortaya çıktı. İyi çalışılamıyordu. Yapılan tenkidler haklıydı. İşin başında uyanan ümidlerin henüz tamamile sönmediğinde ittifak ediliyordu. Ama ateşi canlandırmak lâzımdı. Oklar bilhassa İstanbul teşkilâtına tevcih edildi. İstanbul Hür. P. nin en şanslı bulunduğu yerdi. Buna mukabil mevcut şanstan istifade olunamıyordu. Bunun sebebi ise ataletti. Hakikaten toplantının ikinci günü görüşmelere il teşkilâtı ileri gelenleri de davet edildiler. Hür. Partililer münevverlere yaraşan bir ciddiyette kendi dertleri üzerinde durmayı vazife biliyorlardı. Partinin gelişmesi için sadece iktidarın hatâlarına güvenilemeyeceği aşikârdı. Bizzat bir şeyler yapmak lâzımdı. Yapılacak şeylerin başında ise, seçmene emniyet vermek geliyordu.

Toplantılarda partinin durumu kadar iktidarın vaziyeti de gözden geçirildi. Demokratik mücadelenin yapılması için şartların son derece müsait olmadığı ortadaydı. İktidarın niyetleri ise, kati olarak bilinmiyordu. Hür. P. nin istihbaratına nazaran -D.P. içinde hâlâ "kuyruklar"ı vardı ve daima olacaktı- iktidar bir ara büyük seçimlere gitmeyi ciddi şekilde düşünmüştü. Meclisin yaz ortasında toplantıya çağırılması bu niyetle alâkalıydı. Fakat iktidar beklenen şartların gerçekleşmediğini görmüştü. Seçim için eylül ayı düşünülebilirdi. Eğer Millî Korunma Kanunu bazı kimselerin ümid ettiği müsbet neticeyi vermiş olsaydı ve kanunun aksaklıkları köylüye intikal etmeden şehirli memnun bırakılabilseydi -şimdi kanun hem şehirde, hem köylü kütlesinin hayatında kısmi memnunsuzluk uyandırıyordu - Hür. P. ne göre iktidar seçimleri yenileyebilirdi. Fakat ihtimaller gerçekleşmemişti. Bu yüzden niyet terkedilmişti. Buna rağmen üç muhalif parti arasına karakedi sokmakla D.P. nin kendisini kuvvetlendirmeye çalıştığı seziliyordu. Genel İdare Kurulu azaları o mevzudaki görüşlerini açıkladılar.

Derhal ortaya çıkan hakikat şu oldu: millet işbirliğine taraftardı ve bu politikayı tutuyordu. Hür. P.nin bundan evvelki toplantılarında C. H.P. ile yakınlık kurmanın tehlikeleri daima müzakere mevzuu olmuştu. Bu sefer böyle bir ihtimal ciddi şekilde ele alınmadı. Hür. P. li milletvekilleri partilerini kurdukları zamanki dar çerçevelerinden çıkmışlar ve daha büyük kütlelerle temasa geçmişlerdi. O zaman görmüşlerdi ki memlekette bulunduğunu sandıkları "C.H.P. düşmanlığı ilk basta kendilerine göründüğü kadar büyük ve yaygın değildir, bazı husKusi çevrelerin malından ibarettir. Ancak C.H.P. nin de tek ba-

şına seçim kazanması ihtimali yoktur. Bu bakımdan işbirliğinde Hür. P. Halkçıların desteğine ne kadar muhtaçsa, Halkçılar da Hür. P. nin müzaheretine ve dostluğuna o derece muhtaçtırlar. Recep Pekerin evindeki görüşmelerden çıkan ruh buydu. Toplantı sonunda bir defa daha anlaşıldı ki Hür. P. bugünkü şartlar altında muhalif partiler arasında bir işbirliğini zaruri görmektedir.

Hür. P. ileri gelenleri nazarlarını sadece iktidar partisine çevirmediler. C.H.P. ye ve C.M.P. ye de baktılar. C.H.P. içinde bir tek adama büyük itimad ve emniyetleri vardı. Bu rejim bahsindeki samimiyetine hakikaten inandıkları İsmet İnönü idi. Fakat C.H.P. teşkilatından ve C.H.P. merkezinin bazı şahsiyetlerinden şikâyetleri yok değildi. C.H.P.liler işbirliğini istismar etmek niyetini gösteriyorlardı. Bunun fazla ehemmiyeti yoktu. Zira görülmüştü ki, C.H.P. Genel Başkanı, C.M.P. liderlileri gibi kütlenin suyuna gitmeyi akıllılık sayan bir politikacı değildi. Bir görüşü vardı, başında bulunduğu partiye o görüsünün doğruluğunu kabul ettirmeye çalışıyordu. Şimdilik kabul ettirmişti de.. Görüşüne iltifat edilmezse İnönünün başka görüşlerin şampiyonu kesilmesi beklenemezdi. C.H.P. nin başından ayrılırdı. Her halde, Hür. P. müstakbel işbirliğinde C.H.P. yi kuvvetli bir partner olarak görüyordu.

Toplantıda aynı şeyler C.M.P. için söylenmedi. Bilâkis Genel İdare Kurulunun azaları onun üzerinde hususi bir ehemmiyetle durdular. Kanaatlerince talihsizlik C.M.P. liderlerinden bir kısmının mesuliyetlerini

Kemali Beyazıt
Tatlı sürpriz

idrake yanaşmamalarıydı. Muhalif partiler arasına sokulacak nifakın, bu partilerin birbirine girmesinin kime yarayacağını anlamak o kadar da zor değildi. Halbuki şu anda rejim meselesi her şeyin üstündeydi ve içinde bulunduğumuz şartların bir demokrasi için normal siyasi mücadele şartları olmadığını belirtmek lâzımdı. Basın yazamaz, politikacılar söyleyemezken, yani seçmen herkesin görüşünü eşit şartlar altında dinleyemezken siyasi mücadelenin normalliğinden bahsetmek sadece gülünçtü. Ortada bir rejim buhranı vardı ve bu buhranın izalesi için Türk Milleti -yalnız muhalefet partileri değil- elele çalışmalıydı.

Hür. P. Genel İdare Kurulu neşredeceği tebliğde bu hususu ön plâna almak arzusunu izhar etti. Her şeyden evvel siyasî mücadele bir Demokrasi için normal olan şartlarına kavuşmalıydı. Parti bu yolda vazifeye herkesi davet ediyordu.

Kongreler başlarken

Partinin kongreleri de yakında başlayacaktı. Önümüzdeki ilkbaharda veya yaz başında Büyük Kongrenin yapılması lâzımdı. Mahalli kongrelerin canlı geçmesi elzemdi. Genel İdare Kurulu azaları yeni seyahat programları hazırladılar. Fethi Çelikbaş, Safaeddin Karanakçı ve Hasan Kangaldan müteşekkil heyetin son Trakya ve Marmara gezisi bir başarı olmuştu. Bu yolda devam edilmeliydi. Genel İdare Kurulu hatiplerin söyleyecekleri sözlerin ana çizgilerini de az çok kararlaştırdı. Seçmene emniyet vermek, ona vazife ve haklarını hatırlatmak: İşte, ilk hedef bu olmalıydı. Toplantı başlamıştı ki Çelikbaş ve arkadaşları İstanbula geldiler, intibalarını anlattılar. Netice heyeti umumiyesile tatminkârdı. Seyahatin iyi organize edilmiş olması Hür. P. etrafında bir alâka uyandırmıştı. Partinin buna ihtiyacı vardı.

Toplantıda üzerinde durulan bir başka husus, bazı parti mensupları arasındaki daha ziyade şahsi ihtilâflar oldu. Hür. P.nde her şey mükemmel şekilde gitmiyordu. Bazı hiziplerin kurulmuş olduğunu iddia edenlerin mevcudiyeti biliniyordu. Hatta bu ihtilaflar "münasebet kat'ı"na kadar gidiyordu. Fakat dış tesanüde bir halel gelmemesine dikkat sarfediliyordu.

Her halde, bu haftanın başında görünen. Hür. P.nin kendisini toparlama yoluna tekrar girdiğiydi. Partinin siyasi hayatımızda büyük bir mesuliyeti vardı. Bilhassa D.P. muvacehesinde Hür. P. öteki muhalefet partilerinden tamamile ayrı, tamamile hususi bir vaziyete sahipti. Onun gelişmesi, onun kuvvetlenmesi, onun halk tabakaları tarafından bağıra basılması rejim meselelerinin halli yolunu açacak en belli başlı adımlardan biriydi. D.P. içindeki aralık ayı buhranı en ziyade Hür. P.nın eseriydi. Bu partinin başına geçenler bilmeliydiler ki millet kendilerin-

Turgut Göle
Tısss!..

den çok şey bekliyordu ve bir bakıma Demokrasimizin salim usullerle salim yola girmesi onların mesailerinin neticesine bağlı kalacaktı.

Sessiz gezintiler

Hür. P. ekibi bütün Türkiyede alâka uyandıran bir gezinti yaparken muhtelif C.H.P. ekipleri memleketi tarıyorlardı. Fakat C.H.P. lilerin dolaşmaları daha ziyade mahalli kalıyordu. Bunun sebeplerinden birincisi heyetlerin propaganda bakımından kendilerini iyi organize etmemiş olmalarıydı. Seyahat havadislerini veren, çok zaman Ulus'tan ibaretti. Parti, Ulus'a gelen haberlerin İstanbul gazetelerine aktarılması hususunu dahi düşünmemişti. Bunun sebebi basitti: C.H.P. taktik bakımdan başsız bir partiydi. Herkes strateji ile meşgul oluyordu.

Bu haftanın başında C.H.P. ekipleri her şeyden şikâyet edebilirler, bir tek şey söyleyemezlerdi: Memlekette polis olmadığım. Hakikaten her gittikleri yerde polisler kendilerini takip ettiler. Muhalifler C.H.P. iktidarı zamanında da peşlerinde memurlar sürüklerlerdi. Ama hiç olmazsa o zaman bu iş aleniyete intikal etmez, sivil polislere vazife gördürülürdü. Bugün ise muhalif ekipleri resmî polis ekipleri sanki merasim varmış gibi kovalıyorlardı. Zaten aynı hikaye Hür. P. Heyetlerinin de başına gelmişti ya..

C.H.P. liler hemen her gittikleri yerde müsait bir zemin buldular. Halk, eski partiye alâka gösteriyordu ve muhalif bilinen bir çok kimse meselâ Turgut Göleye, meselâ Ke-

İKTİDARLAR VE MEŞRUİYETLERİ

Yusuf Ziya ADEMHAN

Demokrasilerde iktidarlar seçimle iş başına gelirler. İktidarda ne kadar kalacaklarını Anayasa tayin eder. Bu müddetin sonunda yeniden seçime gidilir. İki secim arasındaki müddet, bir iktidar tarafından gelişi güzel uzatılamaz. Müddet değiştirilirse derhal yeni seçimlere gitmek gerekir. Seçim tarihi keyfe göre ileriye alınamaz. Milletvekilleri kaç sene için seçilmişlerse azamî o kadar zaman milletin iradesini temsil ederler. Bahis mevzuu zaman geçti mi, seçim de yapılmadı mı artık iktidar meşru Olmaktan çıkmıştır.

Bunlar ilk bakışta, aşikâr hakikatlerden sayılmaları yüzünden münakaşası dahi caiz görülmeyecek prensipler gibi gelir. Hakikaten de öyledir. Ama insan, bazı muhalif politikacıların, hem de en aklı başındalarının, ciddi ciddi D.P. iktidarı tarafından 1958 seçimlerinin geri bırakılacağı, hiç yapamayacağı ve ya hileli yapılacağı yolunda bizzat uydurdukları rivayetleri münakaşa ettiklerini görünce düşünüyor: Acaba, Demokrasinin prensipleri de mi değişti diye.. Zira D.P. iktidarının biç mi aklı yoktur ki bahis mevzuu seçimleri savsaklasın, yahut hiç secim yapmasın veya hile katıştırsın? Bunun, bir iktidar için intihardan farkı var mıdır? Kaldı ki böyle şayialar 1954 seçimlerinin arefesinde de çıkmıştı ve o zaman bunlara en güzel yalanlamayı gene bizzat iktidar vermişti. Seçim sandıklarının, hileye teşebbüs edenlerin başında paralanacağını 1950'ye tekaddüm eden günlerde bağıran D.P., akıbetini bildiği böyle tehlikeli bir maceraya girişir mi? O D.P. ki Demokrasiyi -maalesef hatalı bir şekilde- dört seneden dört seneye yapılan serbest secimler olarak anlamakta, ona göre davranmaktadır... Bu kozunu da elinden kaçırırsa, söyler misiniz D.P. 1958'den sonraki en masum icraatını nasıl izah edebilir? Hem, bir hakikati ifade etmek herkesin vazifesidir.. Sandık bahsinde D.P. şimdiye kadar meşruiyete ciddi şekilde halel getirecek hareketlerden kaçınmıştır. Bundan sonra başka yol tutacağını, muhalif politikacılarımız nereden çıkıyorlar? 1958 seçimlerinin' zamanında ve dürüst bir şekilde "yapılmaması, bir ihtimal olarak dahi hatırdan geçirilemez. Gayrı meşru bir iktidarı bu milletin başında tutmayacağını ve ondan her çareye, ama her çareye başvurarak kurtulacağını çocuklar bile kolaylıkla görüp anlayabilirler.

*

Zira seçmen, D.P. millevekillerine ve ötekilere kendisini temsil selâhiyetini 1958 senesine kadar vermiştir. 1958'in son saati çaldı ve selâhiyet yenilenmedi mi millet hakkını bizzat aramak durumuna girer. Gerçi Anayasa, seçim imkânsızlığı halinde, Büyük Millet Meclisine seçimlere gitmek için bir yıl mühlet tanımaktadır. Ama bu demek değildir ki bahis mevzuu bir yıl, mutlaka geçiştirilir. Bilâkis. Seçim imkânsızlığının mantıki ve bedihî olması şarttır. Aksi halde her iktidar, şartları kendisi için müsait görmezse "seçim imkânsızlığı var" der ve mensuplarına bir yıl daha menfaat sağlar. Hattâ Anayasanın hukuk dışı bir tefsiri yapılarak "seçim imkânsızlığı devam ediyor" diye her yıl, seçimleri bir yıl öteye bırakmak yoluna sapacak iktidarlar bir gün bu memlekette çıkabilir. Böyle hareketlere Türk Milletinin müsaade edeceğini sanabilmek için deli olmak dahi kâfi değildir. Gayri meşru hale düşecek bir iktidar, göz korkutarak bile pek az kimseye sözünü geçirebilir. Dört sene için alınan selâhiyetin bu müddetin sonunda sahibine iade edilmesinden daha tabii bir şey olamaz.

İktidarlar geldikleri gibi giderler. Seçimle gelenlerin zorbalıkla veya muhaliflerinin seçimlere katılmalarını, maddeten imkansız kılarak kalmaya teşebbüs etmeleri devri dünyanın her tarafında yok olmamışsa da, bunun Türkiyede sökmeyeceğini, bizlere, bizzat D.P. liderleri muhalefet yıllarında öğretmişlerdi. C.H.P. 1950'de seçim -hem de dürüst seçim- yapmamazlık edemezdi. D.P. 1954'de seçim -hem de dürüst seçim- yapmamazlık edemezdi. Nitekim 1958'de de, 1954'de davrandığından başka türlü davranmayacaktır. Zira davranılamaz. İnşallah memleketimiz bir harp badiresinden uzak kalır ve seçim imkânsızlığı bahis mevzuu olmaksızın hepimiz sandıklasın başına gider, 1958'den 1962'ye kadar bizi temsil selâhiyetini kime vereceğimizi güzel, güzel, tatlı tatlı, kardeş kardeş kararlaştırırız. Tıpkı 1950'de yaptığımız gibi..

Doğrusu istenilirse D.P. den de, değişik arzu izhar olunduğunu muhaliflerden başka iddia eden yoktur.

*

Hal böyle iken vazife gezisine çıkmış bazı muhalif politikacılar, niçin orada burada D.P. nin 1958 seçimlerini geri bırakabileceğini söylerler, o zaman nasıl kahramanca davranacaklarını anlatırlar, kendi kendilerine şatolar kurarlar? Bu adamların maksadları nedir? Gönül çok isterdi ki Zafer, işte asıl bunlara cevap versin ve desin ki: "Beyler, D.P. meşru yoldan İktidara gelmiştir; iktidarı meşru yoldan muhafaza edecektir, gayri meşruluğa düşmeyecektir. Seçimler 1958 yılında yapılacaktır. Hem de, şiarımıza uygun olarak, tamamile dürüst şekilde". Zira cerre çıkmış bulunan muhalifler bu mukabeleyi hak etmişlerdir. Seçimleri yapmamak veya geri bırakmak ne demektir?

Üstadları yalnız iktidar sözcüsü değil, kendi partileri de hizaya çağırmalıdır. Diyelim ki bu zevat, D. P. içinde seçimleri yapmamak, yahut geri bırakmak veya muhaliflerin katılmacım maddeten imkânsız kılmak yolunda bir temalüyün mevcudiyetinden endişe ediyor. Millete söylenecek olan, bu ihtimalin tahakkuku takdirinde kendilerinin nasıl davranacakları mıdır? Elbette ki hayır. Şimdiden kütlenin ruhuna sindirilmelidir ki aldığı selâhiyeti zamanında sahibine iade etmeyen bir iktidar gayrı meşru olur. Gayrı meşruluğa düşmeden seçimleri sebepsiz savsaklamanın imkân ve ihtimali yoktur. Bunu ne C. H.P. yapabilmiştir, ne D.P. yapabilecektir, ne de onu takip edecek iktidarlar.. Yarıp öbür gün bir hükümetin şu Türkiye de iki jandarma neferiyle millî bir partiyi -meselâ D.P. yi- kapatabileceği veya Anayasa emrettiği halde seçimleri sebepsiz geri bırakabileceği düşünülebilir mi?

Ama bakarsınız beş sene sonra, on sene sonra bir mecnun çıkar ve istediği her şeyi yapabileceği hülyası için. de buna da teşebbüs eder. Teşebbüsü muvaffak olmayacaktır, cüretini kendisi ve arkadaşları çok pahalıya ödeyeceklerdir. Bundan şüphe yok. Ancak, niçin tecrübeye müsaade i etmeli? Niçin kütlenin reaksiyonunun ne olacağını şimdiden belirtmemen' ve kütleyi o reaksiyona hazırlamamalı, onu öyle terbiye etmemeli? Partilerin bir vazifesi de vatandaşlara haklarını ve selâhiyetlerini vazifeleriyle birlikte öğretmek değil midir?

Hem, cerre çıkmış muhalif politikacılar iktidara böyle bir niyeti neye dayanarak atfediyorlar, lütfen söylerler mi ? Şimdilik görülen D. P. nin, ananesine riayet ederek 1958'de seçimlere yumuşak bir hava içinde gideceğidir. Bu parti içinde pek çok kimse aksi halde neler olabileceğini bilmektedir. Nasıl bilmezler ki halka böyle bir ihtimal karşısında ne şekilde davranacağını 1950'nin arefesinde bizzat kendileri öğretmişlerdir. Dersin iyi öğrenildiğinden tamamile emin olabilirler.

mali Beyazıda C.H.P. iktidarını çok aradıklarını söylüyorlardı. İşin CH. P. lileri memnun eden tarafı bilhasaa köylülerin D.P. den şikâyetçi olmalarıydı. Zira hakikaten bir çok C.H. P.li "köylü D.P. yi tutuyor" komplekçi içinde memlekete çıkmıştı. Bu yüzden, gördükleri kendilerini şaşırttı. D.P.yi tutan bu köylü müydü? Anlaşılıyordu ki anlatılan bir efsaneden başka şey değildi. Her yerde olduğu gibi köylerde de D.P yi tutan, ve tutmayan vardı. Fakat köylülerin kütle halinde D.P.yi tutması?. Heyetler buna rastlamadılar.

C.H.P. lilerin ekserisi doğu vilâyetlerini tarıyorlardı. O doğu vilâyetleri ki D.P. liler artık kendi kaleleri sayıyorlardı. Fakat bu vilâyetlerin D.P. için hiç de kaleye benzer tarafları yoktu. Bilhassa 1946 ile 1950 arasında ekilen C.H.P. düşmanlığı tohumları henüz tesirlerini kaybetmiş değildi. Zira bu tohumları o tarihte asıl besleyen C.H.P.nin hatalı hareketleri olmuştu. Ama simdi halk yeni partinin de eski partiden başka türlü davranmadığını sezip anlıyordu. C.H.P. liler bunun sebebini izah ettiler: Her şey murakabesizlikten doğuyordu. Demokrasinin fazileti de buydu. Bir murakabe temin ediliyordu ve herkes bir daha seçilmemek endişesiyle iyi davranıyordu. Fakat mutlaka seçilmek başka yollardan garanti edilmek istendi mi, seçmenin hakkı ve hukuku ikinci plânda kalıyordu. Ona değil, bir şahsa sevimli görünmek gayreti her şeyin üstüne çıkıyordu.

Heyetler bu şekilde dolaşırlarken başka heyetler yolculuğa hazırlanıyorlardı. Bunların başında Şemseddin Günaltay vardı. Eski başbakan ses makinesiyle seyahat edecekti. Gideceği yerlerde emniyet kuvvetlerinin kendisine karsı tavırları şüphesiz merak mevzuu olacaktı. Şemseddin Günaltay devam etmekte olan C.H.P. kongrelerinde konuşmak, fikirlerini söylemek niyetindeydi. Anlatacak çok şeyi vardı ve en ziyade 1964'ten bu yana cereyan eden hadiseler yüreğini yaralamıştı. Kendi partisinin Demokrasiye bunun için geçmediğini en iyi bilenlerin başında son C.H.P. hükümetinin başkanı Şemseddin Günaltay geliyordu.

İnkilâplar

Şiddetli reaksiyon

Geçen hafta içinde bir gün, Beyoğlunda iki adam karşılaştı. Birinin adı Ali Kılıç, diğerininki Yakup Kadri Karaosmanoğlu idi. Yanlarından geçenler bunlardan iri yap olanının -Ali Kılıç- ötekini adeta kucakladığını gördüler. Tabii ne konuştukları duyulmuyordu: ama hallerinden anlaşılan, birinin diğerine teşekkür yollu sözler sarfettiği idi. Teşekkür eden Ali Kılıçtı. Bunun sebebini anlamak da gazeteleri takip edenler için o kadar zor değildi. Ali Kılıç, kararlarının münakaşasına başlama teşebbüsleri görülen meşhur İstiklâl Mahkemelerinin hayatta kalan tek azasıydı. Yakup Kadri Karaosmanoğlu ise bu mahkemelerin lehinde kuvvetle vaziyet almıştı. Zaten böyle davranan, sadece Yakup Kadri Karaosmanoğlu olmamıştı. Hemen bütün basın, ağzındaki tıkaca rağmen elinden geldiği kadar, İnkilâp tarihimizin yeni baştan gözden geçirilmesini intac edecek olan bir teşebbüse karşı gelmişti. Zafer'in "27 yıllık C.H.P. iktidarının şarktaki seri halinde katliamları" teranesi şarkta dahi tutmamıştı. Bu teranenin bir takım siyasi hesaplaşmaları haklı göstermek için tutulduğu derhal belli olmuştu. Umumi efkâr hükmünü vermişti ve reaksiyonu şiddetli olmuştu. Partizan bir görüşle "27 senelik C.H.P. iktidarı"nın muhasebesi yapıldığı takdirde ortada hürmet tel-kin edecek kimsenin bırakılmayacağı aşikârdı. Bu gibi metodlar Türkiye de revaç bulamazdı. Hükmü tarih verecekti. 1946'dan evvelki devri olduğu gibi kabul etmekten başka yapacak bir şey yoktu. Kaldı ki, bugünkü iktidarın ileri gelenleri o tarihe kadar C.H.P. saflarının bazan mesul, bazan gayrı mesul, fakat her zaman nüfuzlu şahsiyetleriydi. Şimdi onların idaresindeki bir partinin, C.H.P. ye yeni girmiş gençlerden kendi devirlerinin hesabını sormaya kalkışmaları sadece acı idi.

Halk bunu gördüğü için de D.P. nin ileri gelen bazı şahsiyetleri, kendilerinin yapılanları tasvip etmedikleri rivayetlerini eşleri ve dostlarıyla etrafa telkine çalışmaya başlamışlardı. Muhtelif "beyfendi"lerin bu cereyan karşısında yürekten üzüldükleri böyle kanallardan piyasaya çıkarılıyordu. "Ah, bilmezsiniz filânca nasıl müteessir" veya "görseniz, falancanın yüreği kan ağlıyor" sözleri bir takım hususi sohbetlerde sık sık tekrarlanmaya başlamıştı. Ancak hadiselerin iç yüzüne vakıf olanların bunlara kulak asmaları imkansızdı. Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Falih Rıfkı Atay gibi hakiki inkılâpçılar, yürekten Atatürkçüler ellerinde pek az imkân olduğu faalde derhal kaleme sarılmışlar ve iyi bildikleri, şerefini paylaştıkları gibi mesuliyetlerini de sevinçle omuzladıkları bir devrin müdafaasına girişmişlerdi. Hayır, Cumhuriyetin hiç bir anında Cumhurbaşkanı ve bakanlar bir çete kurarak masum vatandaşları katletmemişlerdi. İnkılâbımızın tarihine böyle bir leke sürülemezdi. Cumhuriyeti kuranların birer katil, eşkiya oldukları ilk defa söylenmiyordu. Atatürk de, İnönü de, Çakmak da Padişahın Divanı harbi tarafından idama mahkûm edilmişlerdi ve Divanı Harbin reisi Nemrut Mustafa her seferinde onlara bu sıfatları yakıştırmıştı. Daha sonra, kürtlük dâvası güden bir takım serseriler de ayırıcı hareketlerinde daima aynı taktiği kullanmışlar, Türklerin katliam yaptıkları fikrini dünyaya telkine çalışmışlardı. İşte hakiki Atatürkçüler -sahteleri değil- buna karşı yeniden bayrak açmışlardı. İnkılâpçılıkları, politikada kendilerine kolaylık sağlayacak bir hırkadan ibaret bulananlar ise siyasi hasımlarını hırpalayabilmek ümidiyle hadiseleri teşvik ederken yüreklerinin kan ağladığım yaymaya gayret sarfediyorlardı. Türkiyede yüreği kan ağlayanları susmaya icbar eden bir kanun mevcut değildi. Hele yüreği kan ağlayanlar sözü geçen kimselerden olursa..

Zafer günleri

Bu arada iyi bir tesadüf, seslerini yükseltmek isteyenlere kolaylık sağladı. Seri halinde zaferler kazandığımız günlerin yıldönümündeydik. Gazeteler bu yıldönümüne ehemmiyet yermekte birbirlerine yarış ettiler. Cumhuriyet Zaferi röportajlarla adım adım takip ediyor, Dünya o günlerin basınını karıştırıyor, hatırası bulunanlar hatıralarım anlatıyordu. 9 Eylül günü, her tarafta hususi bir heyecanla kutlandı. O gün, üç büyük kumandandan hayatta kalan İsmet Paşa kendi partisinin ve Hür. P. nin Gençlik kolları tarafından evinde ziyaret edildi. Politika bir tarafa bırakılmıştı. Gençlik memleketi için çarpışan ve zafer kazananlara minnet ve şükranlarını Garp cephesi kumandanının şahsında eda ediyordu. C.H. P. Genel başkanlığı, siyasi mücadele, muhalefet liderliği.. Bunların hiç biri o gün bahis mevzuu değildi. Eğer Atatürk sağ olsaydı ve bu sıfatları o taşısaydı ona gidilecek, eli öpülecekti. Eğer Çakmak yaşasaydı ve muhalefette bulunsaydı gençler onun da nezdine koşacaklardı. Millet, gündelik politikanın İnkılâplarımızın tarihine burnunu sokmasından haz etmemişti. O tarihe yerleşmiş şahsiyetleri söküp atmanın, bunu temin için koca bir devri lekelemeye çalışmanın imkânsızlığı ortaya çıkmıştı. "Beyfendi"lerin üzgün oldukları rivayetleri. işte bu reaksiyon karşısında seyrüsefere çıktı. Fakat kemen herkes notunu çoktan vermişti.

Nitekim bu haftanın başından itibaren kan dâvası güdenlerden politika sarraflarına ve bilerek bilmeyerek onlara âlet olanlara kadar herkesin sesi kesildi. İşlenmiş bir suç varsa onun tahkikinden tabii bir şey nasıl yoksa, topyekûn İnkılâp tarihini kanlı sayfalar halinde teşhire de imkân bulunmadığını millet anlatmıştı. Bunda aydın sınıf, ekseriyetile kendisine düşeni yapmıştı.

Muhalif partilerin içinde yalnız C.M.P. susmakla umumî efkâr önünde çok şey kaybetmişti. CHP. ve Hür. P. şiddetle vaziyet almışlardı. Hür. P. meseleleri deşmeye çalışanlardan biri, Mustafa Ekinci. kendi mensubu olduğu kaide onu tasvip etmediğini muhtelif ağızlardan açıklamış ve İnkılâp bahsindeki titizliği ni tarih önünde şerefle tescil ettirmişti. Hür. P. nin tezi şuydu: "Adaletin hesap sorması için çok geç. Tarihin hesap sorması için çok erkendi. Durumun en güzel tahlili de hakikaten bundan ibaretti.

Lübnan

Colette'in ölümü

Geçen hafta içinde, Beyrutta bulunan bir kaç Türk meşhur Ekselsiyor otelinin garsonlarından birine gece nerede eğlenebileceklerini sordular. Hava sıcaklığını muhafaza ediyordu. Zengin halk çoktan limanı bırakmış, dağa çıkmıştı. Onlarla beraber şehrin kabareleri ve barları da yukarlara taşınmıştı. Artık Cebeldeki meşhur sedir çamlarının altında, nefis bir manzara seyredilerek eğleniliyordu. Dağ, ışıklar içindeydi. Doğrusu istenilirse bunda fazla hayrete mucip bir cihet de yoktu; zira koca-Beyrutun nefes alınabilecek tek yeri, bu eylül başında, dağdan ibaretti.

Ekselsiyor otelinin, hemen her lisanı konuşur görünen garsonu Türk turistlere dağdaki bir kaç eğlence yerinin ismini verdi. Oralarda çok hoş vakit geçirebilirlerdi. Numaralar muhteşem, müzik güzel, mahal kibardı. Zaten Beyrut. Orta Şarkın Parisi değil miydi? Dünyanın en iyi grupları daima Lübnandan geçiyordu. Garson bir kaç meşhur kabare artistinin adını saydı. O zaman Türklerden birinin hatırına dilber Colette geldi. Demokrasimizin büyük hayranlarından olan Colette de, İstanbuldan Beyruta gitmemiş miydi?

Garsonun yüzünün bir anda değiştiği hissedildi. Sanki ortaya, söylenmemesi gereken bir isim atılmıştı. Lafı çevirdi, başka mevzulara geçti, gecenin serinliğinden bahsetti. Halbuki aksine, gece hiç de serine benzemiyordu. Türklerin garibine gitti. Colette'in adı, muhataplarına niçin ürküntü vermişti? İçlerinden biri, tekrar ısrar etti. Colette!.. Hani streaptease yapan sarışın, ince bir Fransız kızı? Zambella adını taşıyan bir trupla beraber seyahat ediyordu. Bir kaç ay evvel Beyruta gelmiş olmalıydı. Colette!.. Colette Jerry!..

Garson, hayal meyal hatırlarıma gibi yaptı. Evet, öyle bir kız vardı galiba. Fakat Zambella'lar ayrılmışlardı. Hem, Colette'i arayacak yerde dağdaki kabarelerden birine gitmek çok daha akıllıca işti. Streap-tease yanan ne dilberler vardı. Dünyanın en güzel kızları dağdaydılar. Garson, yeniden bir kaç eğlence yeri adı saydı.

O gece öyle geçti. Garsonun çekingenliği kimsenin gözünden kaçmamıştı. Ortada bir esrarın bulunduğu aşikârdı. Hakikaten de bir esrar vardı. Zira dilber Colette bundan bir kaç ay evvel Beyrutta zehirlenerek ölmüştü ve hadise tam şekliyle aydınlanmış değildi.

Dramatik telefon muhaveresi

Bir kaç ay evvel bir akşam, sahildeki otellerden birinin küçük odasından, üzerinde sabahlıktan başka bir şey bulunmayan genç bir kadın Habib adındaki arkadaşını telefonla arıyordu. Habib, Beyrutun yaşlı ve zengin çapkınlarından biriydi. Telefon eden, Colette idi. Genç kadın arkadaşına, kendisini o gece mutlaka görmesi gerektiğini söyledi. Sesi adeta titriyordu, heyecanlıydı. Saat, akşamın dokuzuna geliyordu. Habib, şaşırdı. Bu vakit, genç dansöz işinde olmalıydı. Colette, Ekselsiyor otelinin altındaki "Cave du Rio" kabaresinde çalışıyordu. Odasında ne işi vardı?

Yaşlı çapkın, maalesef meşgul olduğunu bildirdi. Hakikaten, başka bir randevusu vardı. Oradan ancak gece yarısı kurtulacaktı. Colette'e o zaman gelebileceğini söyledi. Fakat dansöz ısrar ediyordu.

Dilber Colette

Su yolunda kırılan testi

"— Habib, dedi, seni bu gece mutlaka görmem lâzım, Anlamıyor musun? Mutlaka görmem lâzım".

Habib meselenin ne olduğunu sordu. Fakat Colette söylemedi. Söyleyemezdi: Telefonda olmazdı. Görüşmeleri şarttı. Korkuyordu, Habib, gece yarısı geleceğini bildirdi.

Zambella revüsünün yıldızı, Beyrutta da sükse yapmıştı. Şehrin tanınmış simalarıyla çıkıyordu. Bunların arasında, eski Cumhurbaşkanı El Houry'nin oğlu Halil de vardı. "Cave du Roi". Beyrutun meşhur Gay-Para müessesesi tarafından işletiliyordu. Üzerindeki otel de aynı firmaya aitti. Gay-Para Beyrut otelleri için mücadele eden şebekelerin en nüfuzlusuydu.

Ölümle dirim arasında

Habib, gece yarısı otele geldi ve Colette'in odasına çıktı. Kapıyı vurdu. İçerden ses gelmedi. Halbuki genç kadın kendisini görmek için kadar ısrar etmişti. Habib tekrar vurdu. Hayır! Kimse cevap vermiyordu. Colette'di bu! Kim bilir nereye, kiminle çıkmıştı. Habib genç dansözün uyuşturucu maddelere müptelâ olduğunu biliyordu. Beyrut ise bu işlerin adeta merkezi vaziyetindeydi. Colette daha gelir gelmez uyuşturucu madde kaçakçılığı yapan kimselerle düşüp kalkmaya başlamıştı. Bunların içinde şehrin çok tanınmış simaları da vardı. Habib, geri döndü.

Fakat ertesi gün öğleye doğru, Colette'in oda kapısına vuran hizmetçiler de cevap alamadılar. İçerisini düzeltmek lâzımdı. Bir tanesi, elindeki maymuncukla kapıyı açtı. Genç dansöz, üzerinden kaymış olan sabahlığıyla yatağında baygın yatıyordu. Yarı çıplaktı. Hizmetçi evvelâ ona koştu, nabzını tuttu. Atmıyordu. Kadının ölmüş olduğunu sandı. Derhal haber verdi. Evet, Colette ölü gibiydi. Fakat henüz ölmemişti. Hemen hastahaneye kaldırıldı. Kaldırıldığı hastahane, şehrin şık, hususi hastahanelerinden biriydi.

Orada tedavisine girişildi. Baş doktor dilber dansözle bizzat alâkadar oluyordu. Midesi yıkandı. Colette fazla miktarda uyuşturucu madde almıştı. Kaza mıydı, intihar mı? Henüz belli değildi. Genç kadın, bir kaç saat, sonra kendine gelir gibi oldu. Konuşmak istiyordu. Fakat hali yoktu. Doktor da yorulmuştu. Vakit öğleyi çoktan geçmişti. Colette'in odasına bir hastabakıcı bırakıldı, doktor da istirahate çekildi. Tehlike atlamıştı.

İki saat sonra, baş doktorun odasına telâşla vuruldu. Colette ölmüştü. Doktor şaşkın kalktı. Ölüme sebebiyet verenin ne olduğunu anlamak müşküldü. Zira genç dansöz sapasağlam bırakılmıştı. Midesi tamamile temizlenmişti. Gece aldığı uyuşturucu maddeler çıkarılmıştı. Doktor odaya koştu. Evet dilber Colette ölmüştü.

Otopsiye lüzum görüldü. Fakat otopsinin neticesi ilân edilmedi. Hadisenin bazı "nüfuzlu eller" tarafından kapatılmasına çalışıldığı anlaşılıyordu. Gay-Para müessesesinde çalışan bir kaç dansözün daha böyle esrarengiz şekilde öldüğü biliniyordu. Onlar da uyuşturucu madde müptelâlarıydı. Onlar hakkında da kati bir neticeye varılamamıştı. Bir kaç gün sonra Beyrutta Colette'in vücudunda arsenik bulunduğu rivayetleri dolaşmaya başladı. Bazı kimseler bu arseniğin, gizli bir el tarafından genç dansöze tehlikeyi atlatmasından sonra zikredildiğini ileri sürüyorlardı. Her halde mesele örtbas edildi.

Olan zavallı Colette'e olmuştu. Ekselsiyor' daki garsonun bu isimden fazla hoşlanmamasının sebebi, işte buydu.

DÜNYADA OLUP BİTENLER

Süveyş

Kahire'den New York'a

Geçen pazartesi sabahı Kahire hava meydanına inen iri yapılı diplomat ve yardımcıları neşeli görünüyorlardı. Halinden gerçek biz siyaset adamı olduğu anlaşılan bu iri yapılı diplomat, meydanda etrafını çeviren gazetecilere, Kahire'de iyi neticelere ulaşılacağından ümitli olduğunu söylemekten bile çekinmemişti. Diplomatın adı Robert Menzies idi ve asıl görevi Avustralya Başbakanlığıydı. Kahireye Londra Konferansında onyedili bir anlaşmaya varan Batılıların temsilciliğini yapacak beşli komitesin başkanı olarak gelmişti. İyi neticelere ulaşılacağından ümitli olduğuna göre Nasır'ın beşli komiteyi iyi karşılayacağım, bu komitenin kendisine yapacağı teklifleri iyi niyetle incelemeye yanaşacağını Umuyordu.

Halbuki bu çocukça bir inançtı. Kahire'de Nâsır'a sunulacak onyedili teklif biliniyordu. Bu teklifte, Nasırın o kadar titizlikle karşıladığı kelime doğrudan doğruya kullanılmamakla beraber, Süveyş'in milletlerarası bir teşekkül tarafından idare edilmesi istenmekteydi. Teklif, başlangıçta, Amerikan Dış İşleri Bakanı Foster Dulles tarafından ortaya atılmıştı. Süveyş Kanalı Kumpanyasının Mısır tarafından devletleştirilmesi üzerine çıkan buhranı barış yoluyla halletmekten başka şey düşünmeyen Dulles, Mısır'ın bu kararı üzerine en ziyade titizlenen ve askeri hazırlıklara girişen İngiltere ve Fransa'yı Silâhlı bir çatışma çıkarmaktan alakoymak için bu devletleri anlaşmaya yanaştıracak en müsait formülü aramış ve bunu Süveyş'in idaresini milletlerarası bir organa bırakmakta bulmuştu. Hakikaten bu formül, İngiltere ve Fransa'yı silâhlı bir çatışmadan alakoyacak cinstendi. Bu iki devlet, buhranın başlangıcında, dünya efkârını kendi taraflarına çekmek için, kumpanyanın devletleştirilmesi aleyhinde olmadıklarını, ancak beynelmilel bir su yolu olan kanalın idaresinin bundan böyle ve tek taraflı olarak sözüne ve dostluğuna güven olmayan bir devletin eline geçtiği için telâş ettiklerini ileri sürmüşlerdi. Dulles, buna karşılık, kendilerine kanalın idaresini emin ellere bırakacak bir plân sunuyordu. Bu plân kabul edilmediği takdirde, İngiltere ve Fransanın ilk iddialarında samimi olmadığı anlaşılacaktı. Bu bakımdan, ekonomilerinin en ehemmiyetli bölümlerini kanaldan geçen gemilerin taşıdığı Orta Doğu petrollerine bağlamış bulunan bu iki Avrupa devleti, başlangıçtaki tutumlara nisbetle bir gerileme pahasına da olsa, Dulles plânını kabul etmek, hattâ daha da ileri giderek daha mütekâmil bir plânın hazırlanmasına fiilen katılmak zorunda kalmışlardı. İngiltere ve Fransa, aslında, eski durumu geri getirmeyi tercih ederlerdi, fakat Amerika'nın barışçı tutumu ve kendilerinin ilk iddiaları karşısında yapılacak başka iş yoktu.

Robert Menzies
'Ümitlerim hep kırıldı'

Mısır'a gelince, kanal kumpanyasını devletleştirirken de söylediği gibi, Mısır kanalın kendi toprakları içinde bulunduğunu, bu bakımdan idaresinin de kendine düştüğünü ileri sürüyordu. Mısır'a göre, İngiltere ve Fransanın kanalın idaresinin kötü ellere düştüğü yolundaki iddiaları asılsızdı. Bu iki devlet 1888 İstanbul Andlaşmasının iki hükmünü birbiriyle karıştırıyorlardı. Bu hükümlerden biri kanalın Süveyş Kanalı Kumpanyasının idare edeceği idi. Mısır, son kararı ile, sadece bu hükmü kaldırıyor ve hukukun kendine verdiği yetkiyi kullanarak kumpanyayı devletleştiriyordu. Bu hareketin, idareyi de Mısır'ın eline geçirmesinden daha tabiî ve hukuka uygun bir neticesi olamazdı. İstanbul Andlaşmasının ikinci hükmü işe kanaldan bütün devletlerin serbestçe istifade etmeleri hükmüydü. Mısır bu hükme dokunmuyordu. Esasen buna dokunsaydı, o zaman devletler hukukuna aykırı hareket etmiş olurdu. Mısır, kanalın idaresini 1888 Andlaşmasının bu hükmüne uygun olarak sağlamayı deruhte ediyordu. Bu bakımdan İngiltere ve Fransa'nın telâş etmesine, Mısır hakkında olur olmaz ithamlarda bulunmasına lüzum yoktu.

Londra Konferansında onyedili bir anlaşmaya yaran Batılıların Menzies'in başkanlığındaki heyet vasıtasıyla Nâsıra sunacakları teklif, Dulles plânının ufak değişiklikler taşıyan şekliydi. Londra'da yapılan bu ufak değişikliklerden sonra mil-

Kapaktaki Diktatör

Bugün uzun boyu, atletik vücudu ve sevimli gülüşü ile bütün dünyanın tanıdığı Albay Nasır, dört yıl evvel Filistin harbinden mağlûp çıkmış bir ordunun meçhul bir subayı idi.

Nasırın iktidara gelişi bütün dünyada memnuniyetle karşılanmıştı: Amerika Birleşik Devletlerinden İsraile kadar.. Amerikanın bütün endişeli Orta Doğuyu ne pahasına olursa olsun komünist tehlikesinden kurtarmaktı: Vakıa Faruk zamanında da demokrasinin başlıca müesseseleri şeklen mevcuttu - çok partili hayat, seçimler ve saire.. - Fakat bu "paşalar demokrasisi" Amerikayı tatmin etmiyordu, onun komünizm için hazmı kolay bir lokma olacağı sanılıyordu. Sefil "fellâh"ın bir günlükse ve rüşvete karşı kıyam edeceğinden korkuluyordu. Halkın hayat seviyesini samimi olarak yükseltmeye çalışan namuslu bir diktatörlük, Amerikaya "toprak ağaları demokrasisi"nden daha az kötü görünüyordu. Zira Mısırda çok partili hayat ve seçimler hürriyet getirmekten ziyade, "ağa"ları - metresleri, köşkleri ve kumarlarıyla beraber - iş başına geçirmeye yarıyordu.

Dulles. 1953 te Kahireyi ziyareti sırasında memleketini kurtarmak arzusuyla yanan, beş çocuk babası mütevazi ve dinamik liderin, "Mısırın derdi Filistinde değil, kendi içindedir. Mısırda şimdiye kadar kötü idare edilmiş ve sömürülmüş 22,5 milyon insan yaşıyor. Bu insanlar toprağa, günde üç öğün yemeğe Ve insanca muameleye muhtaçtır" şeklindeki gözlerinin samimiyetine hemen inandı ve Dimyata pirince gitmektense evde bulgur yetiştirmeyi düşünen bu genç askerin elinden tutmaya karar verdi. Amerika Orta Doğu politikasında "Nasır kartı"nı oynayacaktı. Amerikanın Mısır'a iktisadî yardımını. İngilizlerin -Amerikanın ısrarıyla Kanal bölgesinden askerlerini çekmesi takip etti. Nasır da böylece memleketten son İngiliz askerini kovan millî kurtarıcı oldu. İşte Nasırı, Nasır yapan da buydu.

Son günlere kadar Batı basınında - bilhassa Amerikada - Nasırı halk efkârına şirin göstermek için ne kadar mürekkep sarfedildiği henüz hatırlardaydı. Bütün zevki satranç, tenis ye beş çocuklu evinden ibaret olan bu aile babasının meziyetleri, vatanperverliği ve feragat hisleri günlerce sütunları doldurmuş. Nasırın bir diktatör olduğunu

letlerarası idare ibaresini ihtiva etmemekle beraber, kuracağı sistem bakımından öyle olduğuna şüphe bırakmayan teklif, Mısır'ın bu konudaki görüşlerine tamamen zıttı. Böyleyken Menzies Kahire'de alınacak neticelerden nasıl olur da ümitli görünebilirdi? Bu sözün diplomasi hayatının ikiyüzlü cilvelerinden biri olduğuna şüphe yoktu.

Beklenen sonuç

Bayrılıktan bu derece derin olduğuna göre, beklenen, daha doğrusu atılılarla Kahire arasındaki görüş beklenmesi gereken, Kahire görüşme-

CEMAL ABDÜLNÂSIR

unutturabilmek için bütün yazı ustalıkları kullanılmıştı. Genç Mısırlı diktatörlerden en çok çekinmesi lâzım gelen İsrail devleti bile onu "mesuliyetlerini müdrik, hakiki bir lider" olarak selâmlamıştı. Halbuki bugün durum tamamile tersinedir. Köprülerin altından biraz su aktıktan sonra Centilmen Eden onu "bir faşiste yakışacak şekilde hareket etmek"le suçlandırıyor, Fransız Başbakanı "büyüklük sevdasında bir diktatör" olarak kötülüyor, İsrail hükümeti daha da ileri giderek "haydutluk"tan bahsediyordu. Artık Nasırın Batı basınındaki adı da "Nildeki Hitler" oluyordu.

Nasır Batılıların nefretini kazandığı nisbette Arap dünyasının kalbini fethediyordu. Nasır bugün, sadece Mısırda değil, bütün Arap memleketlerinde halkın tapındığı tek kahramandır. Nasır Batı aleyhtarı küfürlerine ve jestlerine hız verdikçe, Arap dünyasındaki prestiji büyümektedir. İktidara geldiğinin ilk günlerinde, "halkın heyecanlarına bitap etmenin çok kolay, zihinlerine hitap etmenin ise çok güç" olduğunu söyliyen ağır başlı ıslahatçı bugün zor yoldan vazgeçmişe benzemektedir. Millî Savunma masraflarının Mısır bütçesini hemen hemen tamamile yutmasına, Nasırın artık fellâha ekmek vermekten çok, Orta Doğunun en kuvvetli hava birliklerine sahip olmakla öğünmesine ve nutuklarının tek mevzuunu memleketin "kanını emen" müstemlekeci devletlerin teşkil etmesine bakılırsa, Albayın artık kütlelerin aklına değil, hislerine hitap ettiğine kolayca hükmedilebilir.

Nasır sanayileşmiş modern bir Mısır Mealini çabucak unutmuştu. Bu zaman isterdi, çok emek isterdi, eleman isterdi. İşin kötüsü adama şöhret yerine tenkit getirirdi. Asvan barajı bile onun için, modern devirlerin bir "ehram"ıydı. Nasır büyüklük arzularıyla yanıyordu. Sadece Mısırı değil, bütün Arap âlemini kurtarmak için gökten indirildiğine inanmaya başlamıştı. Guv Mollet'nin "Nâsırın Me'n Kampf'ı" diye adlandırdığı "İhtilâlin Felsefesi" adlı kitabında, bunu açıkça yazmıştı: "Başıboş Arap dünyası bir kahraman aramakta bu rol de bize -Mısıra- düşmektedir". Nasır daha da ileri gitmekten çekinmemiş, "Konuşmayı bırakıp işe koyulursak, Batıyı ortadan silecek mevkideyiz" demişti.

1953 yılında, iktidara geldiği zaman bir devletin nasıl idare edildiği hakkındaki bilgisinin sıfıra yakın olduğunu bizzat itiraf eden, mektepli tavırlı, amatör devlet şefi artık çok gerilerde kalmıştı. Bir Batılı diplomatın dediği gibi, "sevimli bir kedi yavrusuyla karşılaşıldığı sanılıyordu, meğer o bir leopard-

Oyların % 99,5 unu toplayarak -Rusyada olduğu gibi- devlet başkanı olan Nasır, bugün "bu memlekette her şeyi ben idare ederim" demekten zevk almaktadır. Sabahın dörtlerine kadar çalışan Nasır, iktidarı paylaşmaktan, iş bölümünden çekinmektedir. İş bölümünün faziletlerini kendisine anlatmaya çalışan bir arkadaşına, "Bana itimat edebileceğim on adam göster, mesuliyetleri paytaşmaya hazırım" diye cevap vermiştir. Nasır da bütün diktatörlerin kaderinden kurtulamamıştır: Her işi en iyi kendisinin bildiğine inanmak ve kimseye itimat etmemek hastalığı..

Nasır tenkide karşı son derece hassastır. Her gün Mısır basınını "A'dan Z'ye kadar" okur, şark cömertliğiyle yazılmış methiyelerin arasına şahsına müteallik bir tenkit kırıntısının kayıp kaymadığını aramaktadır. Nasırın böyle bir haksızlığa, böyle bir lâubaliliğe en ufak tahammülü yoktur. Derhal sansür sıkılaştırılır. Basının vazifesi, hayatını Mısıra vakfeden. Mısırın istikbalini en iyi gören ve bilen bu müstesna kahramana medhiyeler yazmaktadır.

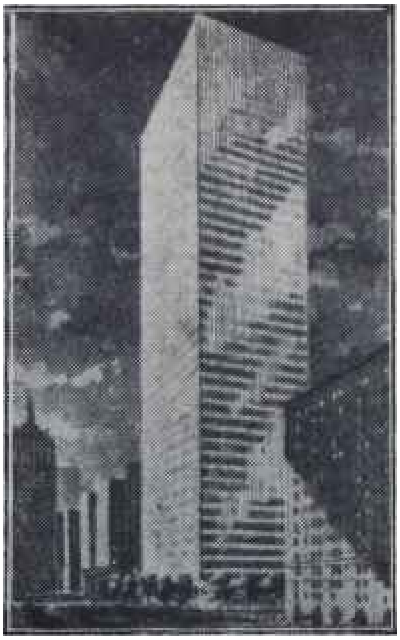
Diktatörlerin kaçındıkları ikinci bir hastalık ta, Dünyanın gözünü kamaştıracak büyük işler yapmak sevdasıdır. Bu bakımdan Bandung Konferansı Nasır için bir dönüm noktası teşkil etmiştir. Nehru ve Chu-En-Lai, Nasırı bütün dünyaya "Nildeki yeni kahraman" olarak tanıtmak için ellerinden geleni yapmışlardı. Nehru'nun hususi konuşmalarında "çok genç ve çok tecrübesiz" bulduğu bu şarklı aktörün' rolünün cezbesine seyircilerinden fazla kapılması için Bandung Konferansı kâfi gelmişti.

Amerikan sefiri Byroade ile istişare etmeksizin hiç bir mühim karar almıyan Nasır, Bandung'dan geri gelmedi. Artık O Mısır siyasetini kahramanca idare edecekti. Esasen bu yeni kahraman "şark tilkiliği"nden mahrum değildi. Doğuyu Batıya karşı oynamak ve parsayı toplamak.. Rusyadan silâh almıştı, Asvan barajını da Batı ödeyecekti. Silâh alım satımı karşısında Amerikanın gösterdiği yumuşaklık .Nasıra cesaret vermişti. Ama Rusya bu alım satım işiyle Orta Doğuya ayak basmış oluyordu. Amerika işi örtbas etmek, bunu sadece "ticarî bir iş" olarak göstermek için Mısırdan fazla gayret sarfetmişti. Daha ileri giderek Asvan Barajını finanse edeceğini de ilân etmişti. Amerika ağlayan çocuğa meme verilirse çocuğun susacağını umuyordu. Fakat vaadlerine rağmen Mısırın Komünist Çini, Amerikaya danışmadan tanıması ve Ka-irede Rus sefirinin her yerde aranır bir sima haline gelmesi Sam Amcanın midesini bulandırmaya başlamıştı. Fakat Sam Amca bu yaramaz çocuğa karşı sabırlı davranmak kararındaydı. Maamafih ona ufak, ama ufacık bir ders vermek de lazımdı. Bu sebeple baraj için para verilmiyeceği ilân edildi. Bu, 38 yaşındaki Albayı tanımamak demekti. Nasır yumruğa yumrukla mukabele etmeye alışmıştı. Derhal Süveyş Kanalını millileştirip, onun parasıyla barajı inşa edeceğini, Batıya savrulan bir yığın küfür anasında ve dinleyicilerini vecde garkederek açıklayıverdı. Mısırlı diktatörün bu hareketinde de muvaffak olması ihtimali mevcutta. Zira ne Amerika, ne Rusya yakınlaşma siyasetinin revaçta olduğu şu günlerde dünya sulbünü tehlikeye atabilecek her hangi bir jesti göze alamazdı. Kanalın İngiltere için hayati ehemmiyetini söyleyen Eden'in ve Fransanın, silahlı bir harekete girişmesine İki Büyükler mani olmıya çalışacaklardı. Fakat şimdiden tek bir şey söylenebilir: Esasen bozuk olan Mısır iktisadiyatını ancak Batı kurtarabiliri bilhassa nüfusu buda artan Mısırın iktisaden gelişmesi ancak Batının yardımıyla mümkün olabilir. Paris ve Londra hükümet başkanlarının Nasırı açıkça faşistlikle suçlandırmaların n Batıyı biraz tanıyanlar için, her şeye rağmen bir manası olmalıdır: Nasır, Londra'da ve Paris'te mahkûm edilmiştir. Değil ona yardım etmek, onu devirmek için silâha başvurmak mümkün olmasa bile, diğer sahalarda, bilhassa iktisadi sahada İngiltere ve Fransa ellerinden geleni yapacaklardı. Amerikanın Mısıra karşı alınacak iktisadi tedbirlere katılmıyacağını söylemek için de hiç bir sebep mevcut değildir.

Nasır, ikinci bir Musaddık olacak mı? Bunu zaman gösterecektir. Fakat bilinen bir şey varsa, "fellâh" günde üç öğün yemek yiyebilmek için daha uzun zaman bekliyecektir.

lerinde müsbet bir neticenin elde edilemeyeceğiydi. Nitekim geçen hafta içinde yapılan toplantıların sonundan şu satırların yazıldığı sıralara kadar bu mevzuda kesin birşey söylemeyi haklı gösterecek . hiçbir resmî tebliğ veya yorum yapılmamış olmakla beraber, müsbet bir netice elde edilememişti. Toplantılarda, Mısır'ın milletlerarası bir idare formülünü kabule yanaşmadığı anlaşılıyordu. Mısır Menzies başkanlığındaki heyet karşısında, ilk görüşünden ayrılmayı kabul etmemişti. Mısıra göre kanalın idaresinin milletlerarası bir organa bırakılması düşünülemezdi. İdareden doğrudan doğruya Mısır sorumluydu. Ancak, eğer İstanbul Andlaşmasını isteyen devletler kanaldan geçişin hukukî rejiminde bazı değişiklikler yapmak, bu rejime bazı yenilikler getirmek istiyorlarsa, Mısır milletlerarası bir konferansa katılmaya ve bu yenilikleri orada müzakere etmeye hazırdı. Ancak su şartla ki. konferans önceden tertipli ve bu tertibe boyun eğecek devletlerden müteşekkil olmasın, kanalla gerçekten ilgili her devlet katılabilsin ve burada kanal idaresinin milletlerarası bir organa bırakılması bahis mevzuu edilmesin.

Eğer Kahire'ye yollanan Menzies heyeti Batılı plânda gerekli değişiklikleri yapmak veya onyediler adına Nâsır'a baza tavizler vermek yetkisine sahip olsaydı, belki Kahire'de bir anlaşmaya varmak mümkün olabilirdi. Ancak, onyediler, Menzies'i Kahire'ye bu plân üzerinde gerekli tadilleri yapmak veya Nâsır'la anlaşabilmek için bazı tavizler vermek için değil, sadece plânı Nasıra sunmak ve Batılıların bu konudaki görüşlerini Mısır Cumhurbaşkanına açıklamak üzere yollamışlardı. Ne plân, ne de Batılıların görüşü Nasır'ın yabancısı değildi. Batılıların Londradaki tutumlarını ise, kendisine, Menzies'ten daha fazla güvenebileceği bir adam, siyasî müşaviri Ali Sabri açıklamıştı. Durum böyle olunca Nasır ile Menzies bir ip üzerinde karşılaşan iki cambazdan başka birşey olmayorlardı. Öyle iki cambaz ki birbirlerini uzun uzun süzecekler, karşılıklı tutumlarını ve tutumlardaki kararlılıklarını daha yakından kestirecekler ve ilerdeki gelişmeleri birbirlerini daha iyi, daha yakından tanıdıktan sonra kararlaştıracaklardı.

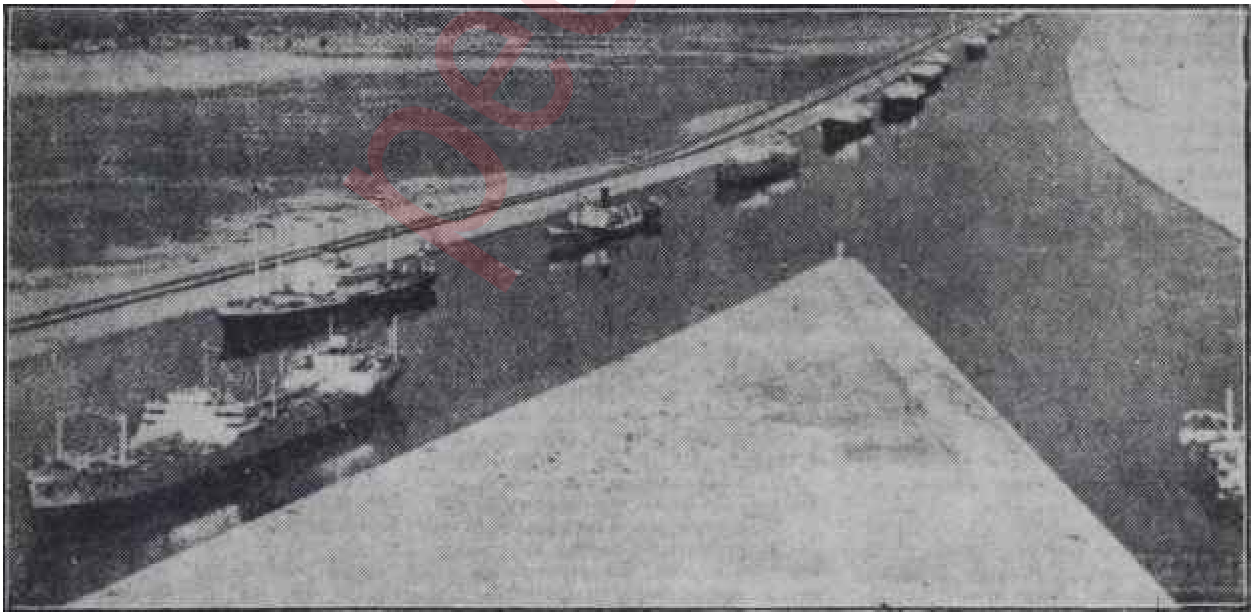

Birleşmiş Milletler Binası
Modern Marko Paşa

Birleşmiş Milletlere doğru

Görüşmelerin sonunda Menzies'in, onun vasıtasıyla da Batılıların Nâsır'ın nasıl bir adam olduğunu daha iyi, daha yakından tanıdıklarına şüphe yoktu. Bütün görüşmeler boyunca Nasır çok kararlı bir insan olarak görünmüştü. Kanalın idaresi Mısırındı ve öyle kalacaktı. Nâsır'ın kabul edebileceği başka bir hal tarzı yoktu. Batılılar Mısır'ı bundan vazgeçirmek için harb hazırlıkları yapabilirlerdi. Ama Mısır'ın bundan korkusu yoktu ve yapılan hazırlıklar ne kadar ciddi olursa olsun Nasır kararından dönmeyecekti. Bir harp patlak verdiği takdirde Mısır son insanına kadar çarpışmaya azmetmişti.

Nâsır'ın konuşmalar sırasında böyle bir hava yaratması için sırtını dağlara dayamış Olması lâzımdı. Nâsır'ın en fazla güvendiği kütlenin Araplar olduğuna şüphe yoktu. Ancak Arap Devletlerinden -Suriye hariç- büyük çoğunluğunun meselenin uzamasını, hele silâhlı bir Çatışmaya kadar varmasını arzulamadıkları biliniyordu. Londra Konferansının sona erdiği gündenberi, Süveyş meselesinde Mısır'ı desteklediğini bildirmek üzere Beyrutta toplanmasına çalışılan Arap Birliği Siyasî Komitesi hâlâ toplanamamıştı. Lübnanlı idareciler Mısırda Rus nüfuzunun arttığını görmekten hoşlanmıyorlardı. Suudî Arabistan, meselenin uzamasıyla, Batılılarla girişmiş olduğu ticarî münasebetlerin tehlikeye girmesinden korkuyordu. Irak ise büsbütün nazik bir durumdaydı. Mesele eğer Nâsır'ın galibiyeti ile halledilirse Bağdat paktına aleyhtar olan Irak milliyetçileri hükümeti zor duruma düşürebilirlerdi. Ürdün ve Libya'ya gelince, bunlar İngiltere'ye dostluk paktlarıyla bağlı bulundukları için

Millîleştirme kararından sonra Süveyş Kanalı
Dünyanın karın ağrısı

İki cami arasında kalan beynamazlara dönmüşlerdi. Kısaca, Arap Dünyası, Süveyş meselesi karşısında parçalanmış durumdaydı.

Mısır'ın Sovyet Rusyaya Arap devletlerine güvendiğinden fazla güvendiği söylenemezdi. Süveyş meselesiyle alâkalı bir harp çıktığı takdirde, Rusyanın nereye kadar Mısırla beraber olacağı bilinmiyordu. Gerçi meselenin siyasî gelişmesi sırasında Sovyet Rusya Mısır'ı desteklemişti. Fakat askerî gelişmeleri Rusya bu kadar yakından takip etmemiş, işi harbe vardırmaya istekli görünmemişti. Sovyet idarecilerinin de belirttiği gibi, bir harp vukuunda Mısır saflarında gönüllülere rastlanacaktı; ama sadece o kadar...

Mısır'ın güvendiği dağlar, aslında bizzat Batılılardan başkası değildi. Nasır'ın ısrarı karşısında tutulacak yol üzerinde Batılılar arasında görüş birliği yoktu. Batılıların üzerinde tesir yapacak tek şey Amerika Birleşik Devletlerinin işi harbe götürmeme ye kararlı olmasıydı. Amerika böyle düşündükten sonra İngiltere ve Fransa'nın kendi başlarına askeri harekâta girişmeleri çok zor olacaktı. İşte Mısır, Amerika Birleşik Devletlerinin bu tutumuna ve Amerikan dış politikasıyla Avrupalı dostlarının dış politikaları arasında her zaman teessüs ettiğini, bu sefer de tecesüs edeceğini bildiği paralelliğe güveniyordu.

Nitekim Mısırın bu güveni boşa da çıkmamıştı. Kahire görüşmelerinin neticesiz kalmasına ve halk efkârının bir harp için hiç de hazırlıksız olmamasına rağmen. İngiltere ve Fransa, bu görüşmelerin ertesinde, meseleyi Birleşmiş Milletlere sunmak zorunda kalacaklarını anlamışlardı.. Meselenin Birleşmiş Milletler tarafından halledilmesi daha önce de teklif edilmiş ve bu teklif, o zaman meselenin uzamaya tahammülü olmadığı. Birleşmiş Milletlere giden işlerin ise daima sürüncemede kaldığı bahanesiyle İngiltere ve Fransa tarafından reddedilmişti. Kahire görüşmelerini müteakip Amerika Birleşik Devletlerinin Süveyş dâvasını Birleşmiş Milletlere sunmak kararında olduğunu ihsas etmesi üzerine, İngiltere ve Fransa bundan bir ay kadar önce reddettikleri teklifi kabul zorunda kalacaklardı.

Başlangıçta Amerika Birleşik Devletleri de meseleyi Birleşmiş Milletlere götürmek niyetinde değildi. Süveyş Kanalının ilerde Panama Kanalı için bir emsal teşkil etmesinden korkuluyordu. Bundan başka, Güney Amerika devletlerinin de oylarım kimin için kullanacaklarından emin değildi. Ancak bu gidişle meseleyi Birleşmiş Milletlere sunmuş olmak, kozunu Ruslara kaptıracağından korkan Birleşik Amerika, Güney Amerika devletlerinden bu meselede kendini destekleyecekleri yolunda teminat da aldıktan sonra, Süveyş anlaşmazlığını biran önce Birleşmiş Milletlere getirmek yolunu seçmiş ve bu seçimini Batılı dostlarına da duyurmuştu.

A.B.D.

"Bitmeyen kavga"

Texas eyaletinin kuzeydoğusundaki Port Worth şehri hakimlerinden Joe Estes, Amerika Birleşik Devletleri Yüksek Mahkemesinin 17 Mayıs 1954 tarihli kararına uygun olarak, artık Port Worth şehri okullarında da siyah-beyaz ayrılığını kaldırmak zamanının geldiğini söylerken, hiç şüphesiz, bu sözlerinin büyük karışıklıklara yol açacağını bilmiyor değildi. Bir Amerikan kaza veya idare organı ne zaman zencilerin lehinde bir karara varsa, beyazlar hemen tepki gösterirler ve bu kararı tanımaya yanaşmaksızın, zencilere karşı gösterilere girişirlerdi. Bu gösterilerin şiddeti, umumiyetle kuzeyden güneye doğru inildikçe artar, zencilerle beyazlar arasındaki ayrılığın derinliği güneye doğru inildikçe daha fazla kendini gösterirdi. Geleneklerine ve topraklarına bağlı olan güneyliler, zencileri hâlâ Amerika Birleşik Devletlerinin kuruluş sıralarında Afrika'dan taşınan köleler olarak görmeye devam ediyorlar ve bu köleleri kendileri ile aynı hizaya getirecek sosyal tedbirlere karşı cephe alıyorlardı. Gerçi, Texas, zencilerle beyazlar arasındaki ayrılığı daima korumaya çalışan "Deep South - en güney" eyaletleri, Alabama, Georgia, Güney Carolina ve Mississippi kadar geleneklerine bağlı ve tepkici sayılmazdı ama, çocuklarını zenci çocuklarla aynı sıralara oturtmak istemeyen ailelerin sayısı burada da az değildi. Bu bakımdan, Joe Estes'in aldığı karar Texasta karışıklıklar çıkarabilecek cinstendi. . Tecrübeli hakim, kendisine kalsa, şehrin düzenini bozmaktan çekinerek böyle bir karata varmazdı. Ne yapsın ki Fort Worth'daki siyah halkı geliştirme birliğinin bir temsilcisi Estes'ten Amerikan Yüksek Mahkemesinin okullardaki siyah-beyaz ayrılığını kaldıran 17 Mayıs 1954 tarihli kararını tanımasını istemiş ve o da bu talebe uymak zorunda kalmıştı. Esasen Yüksek Mahkeme bir karar verdikten sonra eyalet hakimlerine sadece bu karara uymak düşerdi.

Kararının ilânından sonra, Estes, korktuğuna uğradığını anlamakta gecikmedi. Fort Worth'ta yayılan bir habere göre, zencilerle beyazlar arasında ilk karışıklık Mansfield'de çıkmıştı. Mansfield Fort Worth'un otuz kilometre uzağında 1450 nüfuslu ufak bir kasabaydı. Bu kasabadaki zencilerin sayısı birkaç yüzü geçmiyordu ve şimdiye kadar da bu birkaç yüz zenci ile beyazlar arasında hiçbir geçimsizlik olmamıştı. Şimdi bütün gürültü sayısı bir düzineyi aşmayan zenci çocuğunun Joe Estes'in aldığı karara dayanarak Mansfield'deki okula yazılmak istemelerinden çıkıyordu.

Clinton'da bir zenci okula gidiyor
Polis himayesinde

O güne kadar zencilerle iyi geçinen beyazlar çocuklarının zenci çoçocuklarla aynı sıralarda oturacağını öğrenince çileden çıkmışlar, okulun etrafını çevirmişlerdi. Aynı anda diğer bir grup da kasabanın ana caddesindeki ağaçlarda iki zenci mankeni sallandırıyordu. Mankenlerin üstünde şunlar yazılıydı: "Okullarımıza yazılmak isteyen zencilerin sonu budur".

Mansfield'de vuku bulan karışıklıkta dikkati çeken nokta beyazların şiddetli tepkisi değil, mahallî otoritelerin bu karışıklık karşısında gösterdikleri ilgisizlikti. Mahallî otoriteler, kanun karşısında, hakimin verdiği kararı yerine getirmekten sorumlu bulunuyorlardı. Halbuki bu sefer, Mansfield idarecileri okul idaresini zencileri kaydetmeye zorlayacaklarına uzağa çekilip olup-bitenleri seyretmeyi tercih etmişlerdi. Bunun ü-

zerine Mansfield'li zenci çocuklar bu yıl da okula gitmekten vazgeçmek zorunda kalmışlardı.

Clinton'da olanlar

Bir yandan Mansfield'de bu karışıklıklar olurken, diğer yandan Clinton'da da gürültüler çıkıyordu. Clinton, Tennessee eyaletinde, Knoxville şehrine kırk kilometre kadar uzakta bulunan bir kasabaydı. Bu kasaba öyle büyük kasabalardan sayılmazdı. Ancak 4000 kişiyi barındırıyordu. Bu 4000 kişinin 350 kadarı da zenciydi.

Zenci çocuklarının beyazların devam ettiği okula gidip gidemeyecekleri Clinton'da da bahis konusu edilmişti. Hakim Robert Taylor'un verdiği karara göre, Clinton, bu yıl Amerikan Yüksek Mahkemesinin 17 Mayıs 1954 tarihli içtihadına uymak zorundaydı. Başlangıçta bu karar Clinton'da soğukkanlılıkla karşılanmıştı ve hatta, okula kayıtları yapılan oniki zenci çocuğu, geçen pazartesi sabahı, beyazlarla aynı sıralarda oturarak dersleri takibe başlamış bulunuyorlardı. Bunlardan birinin ilk günün akşamı evde de söylediği gibi, "işler yolunda gidiyor"du.

Ancak yolunda giden işlerin çığırından çıkması gecikmedi. - Perşembe sabahı, Clinton'a, New Jersey'den Washington'lu bir avukat geldi. Bu avukat, -ismi John Kasper'di-, koyu bir zenci düşmanıydı ve beraberinde bir de çapulcu alayı getirmeyi unutmamıştı. Çapuldu alayının görevi belliydi: Yoldan geçen zencilere çürük domates atmak. Bereket versin ki ne Clinton idarecileri, ne de hakim Taylor kuru gürültüye pabuç bırakacak cinsten insanlar değillerdi. Çapulcular dağıtıldı ve Kasper, mahkemenin kararına saygısızlık suçundan, bir sene hapse mahkûm edildi.

Eğer bu hâdiseleri müteakip Clinton'a bu sefer de Alabama'dan bir ziyaretçi gelmeseydi, işler tekrar yoluna girmiş sayılabilirdi. Bu seferki ziyaretçinin ismi de Asa Carter'di. Asa Carter tıpkı John Kasper gibi koyu bir zenci düşmanıydı ve Alabama Beyazlar Konseyinin de başkanıydı. Carter, Clinton'a varır-varmaz Amerikan Yüksek Mahkemesinin aldığı karara ve siyahlarla beyazlar arasındaki ayrılıkları kaldırmaya çalışanlara saldıran bir konuşma yaptı. Carter konuşmasını ve kütleyi heyecanlandırmasını biliyordu. Kısa bir zaman sonra kasabadaki bütün zenci düşmanları ayaklanmıştı. Yoldan geçen arabalar durduruluyor, dükkânlar yağma ediliyor, pencereler taşlanıyordu. 200 kişilik bir grup da Belediye Başkanının evine yönelmişti. Belediye Başkanı Lewallen zencilerle beyazlar arasındaki ayrılıkların aleyhindeydi ve söylenildiğine göre, Kasper'in mahkûm edilmesinde en önemli rolü oynamıştı.

Ancak, yukarda da söylediğimiz gibi, Clinton idarecileri kararlı insanlardı. Heyecana gelen halkın dağıtılması ve ortalığın yatıştırılması için birkaç saat yetmişti. Clinton'un ufak zencileri bu yıl da okula gidebileceklerdi.

Sonu şüpheli yol

Mansfield'de ve Clinton'da olup bitenler ne bu mevzuda çıkan kavgaların ilkiydi, ne de sonuncusu olacaktı. Daha geçen seneler içinde Emmett Till öldürülmüş, Lucy ismindeki zenci kızı Alabama Üniversitesi kapısında taşlanmış; Mansfield ve Clinton olaylarının, hemen ertesinde de yeni karışıklıklar çıkmakta gecikmemişti. Zenciler ve beyazlar kavgası... Bu Amerika'nın ezeli kavgasıydı.

1950 kayıtlarına göre, Amerika Birleşik Devletlerinde, 15 milyon zenci bulunmaktaydı. Bu, aşağı yukarı. Birleşik Devletler nüfusunun % 10'u demekti. Gene aynı yıl yapılan istatistiklere göre zenci nüfusun 10 milyon kadarı güney eyaletlerine yerleşmişti, Mississippi ahalisinin % 50'si. Güney Carolina ahalisinin % 45'i, Alabama ve Georgia ahalisinin % 35'i, Virginia ahalisinin % 25'i hep zenciydi. Kuzey eyaletlerine yerleşen zencilerin sayısı ise beş milyonu geçmiyordu. Bunlar da, kuzeye, 1914 yılından sonra göç edenlerdi.

Birleşik Devletlerdeki bu kadar zenci nereden, ne zaman ve niçin gelmişlerdi? Bilindiği gibi, bugün Amerika'da yaşayan 15 milyon zencinin ataları, güneyde müstemleke idarelerinin kurulmaya başlandığı günlerde, Afrika'dan getirilmişlerdi. Onsekizinci asrın ortalarında Amerika'nın güney kısımlarının zengin pamuk tarlaları haline getirilmesinde bu zencilerin büyük payı vardı. Zenciler o sıralarda, tarlalarda, boğaz tokluğuna ve kölelik rejimi altında çalıştırılıyor, bu çileye dayanamayıp ölenlerin yerine daha gençleri, daha yenileri getiriliyordu. Bugün Birleşik Amerika'da bulunan zenciler, bu çilekeş zencilerin evlâtlarıydı.

Kuzey, daha başlangıçtanberl, zencilerin köle olarak çalıştırılmalarına taraftar görünmemişti. XIX. asrın tam ortasında güney ile kuzey arasında patlak veren kanlı iç harbin sebebi de buydu. Harbin sonunda güneyliler yenildi, fakat gene de kuzeylilerin dediğini kabul etmediler. Köleliğin kalktığını, iç harbin sonunda, sadece kâğıt üzerinde yazılıyordu. Güneyliler, bir türlü, daha dün yanlarında esir olarak çalıştırdıkları siyahlara kendilerininkilere eşit haklar vermeye yanaşmıyorlardı.

Zencilere mahsus okul

Hem de "hürriyetin beşiği"nde!

Kanlı iç harbin üzerinden yüz sene, geçmesine rağmen, bugüne kadar, güneylilerin bu zihniyetinde hiçbir değişiklik yoktu. Güneylilere göre. zenciler tabiaten geri bir ırkın insanlarıydı, efendi olmaya lâyık değillerdi, aşağılık ve köle yaratılmışlardı. Kendilerine hürriyet verildiği gün ne yapacaklarını şaşırırlardı. Ellerine para geçtiği zaman bu parayı yatıracakları şey içkiydi: Bu insanlara ne oy verme, ne beyazlarla aynı okula, sinemaya, tiyatroya gitme, ne de aynı otobüse binme hakkı verilebilirdi. Oy verdikleri gün meyhanecileri iş başına geçirirler, beyazlarla aynı okula gittikleri gün de erkek çocuklara bıçak çekmesini, kızlara da kötülerle düşüp kalkmasını öğretirlerdi. Beyazlarla bir arada bulun-

dukları yerde de ilk yapacakları iş ya elleriyle, ya gözleriyle etrafı rahatsız etmekti.

Bu bakımdan, güneylilere göre, zencilerle beyazlar arasındaki hukukî statü ayrılıklarını kaldırmadan önce zencileri beyazların seviyesine çıkarmak gerekirdi. Bunun için de daha usun yıllar beklenmeliydi. Kuzeylilerin zencilere beyazlara tanınan hakları tanımak yolunda gösterdikleri acele, işleri büsbütün karıştırmaktan başka şeye yaramayacaktı.

Ancak, her türlü haktan, demokrat bir devlet sınırları içinde yaşadığı halde oy vermek hakkından, eğitim seviyesi yükselt bir memlekette bulunduğu halde okula gitmek hakkından, insanlar arasındaki sınıf farklarını en önce kaldıran bir cemiyette yaşarken isminin başına "Mr." veya "Mrs." eklerinin konulması hak kından mahrum yaşayan bu zenciler, durdukları yerde mi beyazların seviyesine ulaşacaklardı? Güneyliler işi sadece zamana bırakıyordu ve bu sualin müsbet cevabını vermeye yayanaşmıyorlardı. Onların içine, iliklerine kadar sinmiş tek düşünce siyahların aşağılık bir ırk olduğuydu, o kadar... Bu aşağılık ırk nasıl yükselirdi? Bu onların üzerine vazife değildi.

İşin dikkati çeken tarafı, siyahların aşağı bir ırk olduğu kanaatini en büyük bir inançla besleyenler, güneyli beyazların fakir tabakalarıydı. Amerikan iç harbinden önce, Afrika'dan serbestçe getirttikleri zenci köleleri bedava çalıştıran toprak sahipleri, el emeğine para vermek Zorunu duymuyorlar ve bu durum toprak sahibi olmayan beyazların işsiz kalmasına yol açıyordu. İşsiz kalan beyazların da seçebilecekleri iki yol vardı: Ya dağlara çekilmek, ya da orduya girmek. Bu durum, iç harbin sona ermesinden sonra da devam etti. Çünkü iç harp köleliği hukuken kaldırabilmişti, fiilen değil... Toprak sahipleri gene zencileri boğaz tokluğuna çalıştırıyorlar, toprak sahibi olmayan beyazlar da gene eskisi gibi işsiz kalıyorlardı. Bu yüzden, zencilerle fakir beyazlar arasında iktisadî bakımdan büyük bir ayrılık yoktu. Toprak sahibi olmıyan beyazlar iki bakımdan zencilere düşman kesiliyorlardı. Birincisi, zencilerin yüzünden işsiz kalmışlardı. İkincisi, yaşama seviye bakımından zencilerle aralarında pek büyük bir fark olmadığına göre, günün birinde onlarla karışabilirler, aşağılık ırkın arasında kaynayıp giderlerdi. Bu son nokta, fakir beyazları en çok korkutan noktaydı.

Bu bakımdan, Amerika Birleşik Devletlerinde zencilere karşı yapılan tepkilerin daha ziyade aşağı tabakadan çıkmasına susmamak lâzımdı. Şaşılacak nokta kültürlü bazı Amerikalıların bunlara ayak uydurmasıydı. Dünyanın en gelişmiş demokrasisine sahip bir memleketin evlâtları arasında siyah-beyaz ayrılığı yapılması, bu asırda, gerçekten aklın alamayacağı şeydi.

İKTİSADİ VE MALİ SAHADA

Ticaret

Kâr hadleri

Ekonomi ve Ticaret Bakam meşhur Fuar nutkunda: "Memleketin yüksek ve umumi menfaatları icabı alınan bir karar, münferit olarak bir tüccarın zararına tecelli edebilir. Bu takdirde, bir tüccarın akıtan kararın tadilin istemek değil, kendi durumunu revizyona tâbi tutması icap eder." diyordu. Bu cümleleri, duyanlar şöyle düşünebilirlerdi: Hükümet, içinde bulunduğumuz iktisadi buhrandan kurtulmak için yeni bir yola girmiş bulunuyordu. Bu, sertlik yoluydu. İktisadi hayatın hemen bütün safhalarının devlet eli ile düzenlenmesi, kontrol edilmesi yoluydu. Alınan sert tedbirler bazı kimselerin fazlaca fedakâr olmasını gerektirecekti. Nitekim ticaret sahasında alınan tedbirler tüccar sınıfından fedakârlık bekliyordu. Ticaret Bakanı da nutkunda bunun üzerende, ısrarla durmuştu. Tüccar, sadece kendi çıkarını düşünen bir insan değildi. "Tüccar tesadüfler içinde hareket eden bir şahıs değil bir milletin varlığı ve yokluğu ile, kaderi ile doğrudan doğruya alâkalı ve şerefli bir vazifenin sahibi" idi. Tüccar fedakârlığa katlanmalıydı. Ya katlanmak istemezse? Ya kendisini fedakârlığa zorlayan kararları değiştirtmek için bazı tedbirlere başvurursa?" İşte bu noktada bakanın sözleri açık bir ihtar mahiyetinde idi. Tüccar kendini değişen şartlara uydurmak zorundaydı. Hükümet azimli ve kararlı idi. Bütün şikâyetlere kulağını tıkayacak, aldığı kararları yürütecekti.

İktisadî hayatın mekanizmasını bilmeyen bir kimse için bu azimli ifade ümit verici bir şeydi. Hükümet tüccar karşısında bir gevşeme göstermezse ucuzluğa kavuşacağımız şüphesizdi.

İktisat çarklarının nasıl döndüğünden habersiz, "elbet hükümetin bir bildiği var" düşüncesi ile ümide kapılan vatandaşlar bile gecen hafta içinde ümitlerinin, güneşte kalmış buz gibi, erimeğe yüz tuttuğunu hissediyorlardı. 20 Ağustostan tam iki hafta sonra, 3 Eylül 1956 da yeni bir tebliğ yayınlanıyordu. Ekonomi ve Ticaret Bakanlığının bu tebliğine göre evvelce tesbit edilmiş olan kâr hadlerinde değişiklik yaşılıyordu. Gerçi kâr hadlerinde, bazı kalemler için bir miktar indirme yapılmıştı. Fakat bazı kalemlerde de yükselme vardı. İktidar sözcüsü gazete, durumu şöyle açıklıyordu: "Bu yeni listede, eskisinde görülen bazı aksaklıklar giderilmiş ve bir' çok maddenin kâr haddi azaltılmıştır. Buna mukabil bazı maddelerin, bilhassa maliyet-fiyatı düşük olanların da kâr hadleri yükseltilmiştir. Böylece, hem halkın ve hem de tüccar ve esnafın mutazarrır, olmamaları sağlanmıştır".

Bu mevzuda Ekonomi ve Ticaret Bakanı da, müstahsilin menfaati gözetilmeden konan azamî fiyatın gelecek mevsim bazı maddelerin yetiştirilmemesi neticesini verebileceğine işaret ediyor, ithalâtçı kar hadlerindeki değişiklik hakkında şunları söylüyordu :

"Bir kısım maddelerde kâr hadlerinin yükseltilmesi zarurî görüldü, çünkü bu yapılmadığı takdirde bir tıkanıklık husule gelirdi. İthal mallarına gelince, elbette ki lüzumlu maddelerin ithalini teşvik etmek lâzımdır. Almayanların ise buna ihtiyaçları yok. Bunlar gelse de olur gelmese de".

Bütün bunlar gösteriyordu ki vatandaşların beslediği ümitler gibi hükümetin hayalleri de gerçekleşemiyordu. Tüccar kendini yem şartlara tamamile uyduramamış, belki de uydurmak istememişti. Bunun cezasını da tüccardan önce halk çekiyordu. Hükümet, kararlarında değişiklik yapmak lüzumunu hissediyordu. Bunu beklemek lâzımdı. İktisadi hâdiselerin hükümetlerin arzuları ile, kanunlarla, kararlarla şu veya bu istikamette değiştirilmeleri, herzamân için mümkün olamazdı. Alınan tedbirler bazan gözetilen hedefin tam tersine bir netice verebilirdi. Bu hakikati hükümetin de anlamağa başladığını tahmin etmek mümkündü. Nitekim Ticaret Bakanının geçen perşembe İstanbulda yaptığı basın toplantısında söylediği şu sözler, bu bakımdan dikkate değerdi: "...Ankarada üç kişilik bir fiat tesbit komitesi kurulmuştur. Bu heyet müstahsil ve müstehlikle daimî temas halinde olacak ve koordinasyon vazifesini görecektir. Müstahsilin asgarî geçim standardını temin, edecek bir fiat nizamı kuracaktır. Böylece, ne Danasına olursa olsun hayatı ucuzlatalım derken önümüzdeki senelerde de istemeyerek büyük kıtlıklara sebebiyet vermek ihtimali önlenebilecektir".

Bakan, hakikaten açıksözlülük etmişti. "Ne pahasına olursa olsun hayatı ucuzlatalım derken istemeyerek büyük kıtlıklara sebebiyet vermek.." Evet bakan böyle söylüyordu. Kıtlıktan bahsetmenin bir cesaret işi olduğu sırada "büyük kıtlıklar" sözünü kullanmak belki de bir kahramanlıktı. Ne var ki Millî Korunma Kanunu yeni şekli ile yürürlüğe girdiği sırada çok iyimser ifadeler de gene ayni bakana ait bulunuyordu.

Kalkınma

Kök merakı

İktidar partisinin organı Zafer'de son zamanlarda sık sık şu başlığa raslanıyordu: 'Son çıkarılan kanunlar büyük ferahlık yarattı".. Bu başlık altında Millî Korunma Kanununun elle tutulur, gözle görülür müsbet tesirlerinden bahsedildikten son-

ra bu kanunu tamamlayacak başka kanunlar hakkında bazı kısa açıklamalarda bulunuluyordu.

Bu kanunlardan biri kaçakçılığı kökünden menedecekti. Biri istimlâk işlerimizi düzene sokacak, çeşitli hükümlerin mevcudiyeti sayesinde vurulan vurgunları imkânsız kılacaktı. Biri orman dâvamızı kökünden halledecekti. Başka biri ise 400 bin esnafı vergiden muaf tutmaktaydı.

Bütün bu kanunlar haklımda iktidar sözcüsü gazetenin verdiği genel hüküm şuydu:

"Demokrat Parti iktidarının, memleketimizin içtimai ve iktisadi tekevvününü göz önünde tutarak hazırladığı bu kanunlar, münferiden olduğu gibi, birbirini destekliyerek hayırlı neticelerini kısa zamanda verecek ve kalkınmakta olan Türkiyenin hamlelerini teşvik edecektir".

İktidar sözcüsü gazete geçen hafta içinde de bu yeni kanunlardan bahsedip durmuştu. Bu gayretinde kendisine Anadolu Ajansı yardım ediyordu. Ajana, Radyo, iktidar sözcüsü gazete hep bir ağızdan yeni kanunlara alkış tutuyorlar, onların hükümlerini hülâsa ediyorlar, bu hükümlerin iktisadi, içtimai hayatımızda iyi ve doğru ne büyük değişiklikler yaratacağını sayıp döküyorlardı.

Bunları okuyup dinleyen vatandaşın önünde yeni kanunların metni henüz yoktu. Eski mevzuatın bütün hükümlerini de ezberden bilemezdi. Zaten ne yeni metinlere ihtiyacı vardı, n de eskilerine.. Ajansın, Radyonun, iktidar sözcüsü gazetenin söyleyip yazdıkları üzerinde düşünebilir, pekâlâ bazı güvenilir hükümlere varabilirdi.

Esnaf vergisi

İktidar sözcüsü gazetenin bildirdiğine göre 400 bin esnafı vergiden muaf tutan kanun, yıllık gayri safi iratları toplamı 300 lirayı aşmayanları, satışları tutarı 57.500 lirayı geçmeyenleri, mubayaaları yekûnu en çok 52.500 lira olanları, ayrıca bir sene içindeki imalât ve san'atından dolayı aldığı: ücret tutarı 7500 liradan aşağı olanları, tavassut işleri karşılığında yılda. 500 liradan âz ücret alanları esnaf ve gelir vergisinden muaf tutuyordu.

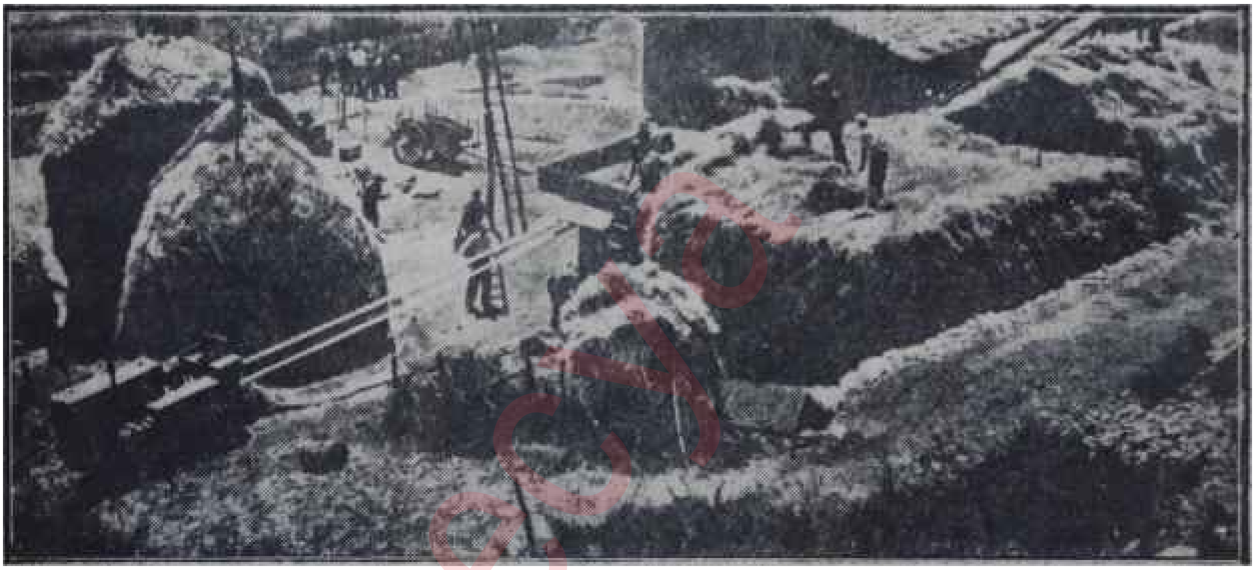
400 bin vatandaş hesabına sevinmek, ilk anda mümkündü. Fakat, derdimizin sebeblerinden başlıcası arz ile talep arasındaki muvazenesizlik olduğu hatırlanınca üzülmemek elden gelmezdi. Çünkü bu kânunla 400.000 kişi o güne kadar ödeyegeldikleri bir miktar vergiden kurtulacaklardı. Vergi olarak ödenegelen para şimdi, en büyük ihtimalle, piyasaya dönecek satın alacak mal arayacaktı. Zaten mal kıttı. Zaten şişkin olan talebi karşılamaktan uzaktı.' Şimdi talebin biraz daha şişmesi mukadderdi. Bunun mânâsı, bugün vergiden kurtulmuş olan esnafın yarın, belki de, vergi ödediği günleri arayacağı idi. İzmir Fuarının açıldığı gün bakan tarafından müjdelenen banka' kredilerindeki artış hakkındaki karar da 8 Eylül tarihli Resmî Gazetede yayınlanmıştı. Demek ki çeşitli enflâsyoncu tesirler birbirine ekleniyordu.

Halbuki enflâsyonu yenmek isteyen memleketler vergileri arttırma yolunda idiler. Fransa da bir takım sert tedbirler almıştı. Ama bu tedbirlere can kurtaran simidine sarılır gibi de sarılmıyordu. İktisadî, malî tedbirler ihmal edilmiyordu. Gene Fransada son üç yıl içindeki vergi artışları rekor denecek bir seviyeyi bulmuştu.

Ama küçük esnafın güç durumu? Fakat o zaman da başka sahaları vergilendirmek mümkün değil miydi? Meselâ zirai gelirler pekâlâ ele alınabilirdi. Bugüne kadar alelade bir esnaf, bir küçük memur, gelirinin bir kısmını vergi diye devlet kasasına yatırıyordu da binlerce dönüm arazisinden yüzbinlerce, milyonlarca liralık mahsûl kaldıran bir toprak sahibi bir kuruş vergi vermiyordu. Bu, her şeyden önce büyük bir adaletsizlikti. Bir vergi sisteminin başlıca özelliklerinden biri de adaletli olması idi. Büyük ziraî gelirlerin vergilendirilmesi şarttı. Bu hem adaleti sağlayacak, hem devlete 200-300 milyonluk bir gelir kazandıracak, hem de şiddetle hissedilen enflâsyoncu baskının azalması neticesini verecekti.

İstimlâk

İstimlâk, bazı devlet işlerinin görülmesi için gerekli mal ve mülkün değer pahası karşılığında devletçe alınması demekti. Bu mevzuda şimdiye kadar pek. çok kanun, pek çok tüzük çıkarılmıştı. Hükümlerin çeşitli oluşu hem vatandaşı zarara sokuyor, hem de idareyi ve adliyeyi lüzumundan fazla meşgul ediyordu. İstimlâk hükümlerinin bir tek kanun halinde toplanacağı öteden beri söyleniyordu. Bu çok lüzumlu idi, çok faydalı olacaktı. Fakat tesiri herşeyden önce hukukî idi. Adalet duygusunun yaralanmasını önleyecek, tatbikatçıların işlerini kolaylaştıracaktı. Fakat bu kanunun "kalkınmakta olan Türkiyenin hamlelerini" büyük ölçüde nasıl teşvik edeceğim anlamak kolay değildi. Kanunların boşluğundan istifade ederek bazı kimseler haksız yere kazanç elde etmekten men olunabileceklerdi. Fakat Türkiyede gayrimenkul mevzuunda, iktisadî ve içtimaî tesirleri gözönüne getirilince, ilk önce alınması gereken tedbirler vardı. Meselâ

Büyük bir çiftlikte hasat

On para vergisi yok!

Ormanlarımızdan bir görünüş

Derdin sonu gelir mi?

neden durduğu yerde değeri artan arsalardan, bu değer artışı ölçüsünde, bir vergi alınmıyordu? Neden arsalara belli süre içinde bina yapmak mükellefiyeti konmuyordu? Büyük şehirlerimize medenî bir çehre verebilmek, günlük ihtiyaçların şöyle böyle karşılanmasını sağlamak ancak bu gibi tedbirlerle mümkün olabilirdi.

Kaçakçılık

Kaçakçılığı kökünden önleyeceği büyük puntolarla ilân edilen kanun 24 sene Önce yürürlüğe giren 1918 sayılı kanunun değiştirilmiş şekli idi. Bazı cezalar şiddetlendirilmişti. "Memlekete, çeşitli hileli yollarla mal ve eşya sokanlara ve buna teşebbüs edenlere, çok ağır hapis, para ve sürgün cezaları verilecek"ti.

Her şeyin çaresi cezaları arttırmak mıydı? İdam cezasını tatbik ediyorduk. Bir günde, beş ayrı yerde beş idam cezası infaz edildiği oluyordu. Fakat cinayetler birbirini kovalıyordu. Cezalar arttırılmıştı, fakat beyaz zehir ticareti önlenmemiş, belki de daha kârlı hale gelmişti. Beyaz zehire alışanlar bu hastalıklarından kurtarılamadıkları müddetçe beyaz zehir istihsali, ticareti kökünden yok edilemezdi. Kaçakçılık da böyleydi. Yeni hükümler kaçakçılığı şüphesiz güçleştirecekti. Fakat iç ve dış fiyatlar arasında büyük farklar oldukça, bazı mallar piyasamızda bulunmadıkça kısacası kaçakçılık kârlı bir iş oldukça kökünden önlenemeyecekti.

Ormanlar

Demokrat Partinin muhalefet yıllarında Cumhuriyet Halk Partisi iktidarını yıpratmak için sık sık kullandığı silâhlardan biri orman mevzuu idi. Eski iktidarın kabul ettiği kanun oldukça sert hükümler taşıyordu. Büyük sayıda vatandaşı sıkıntıya soktuğu şüphesizdi. Bu vatandaşların oylarını kazanmak için Orman Kanununun değiştirileceğini vâadetmek kâfi idi.

D.P. bu vaadini iktidarının altıncı yılında yerine getiriyordu. Çok sayıda vatandaşı alâkadar eden bu kanunun belli başlı hükümlerinin halka duyurulması yerinde bir hareketti. Anadolu Ajansı, yeni Orman Kanunu'nun sağlayacağı büyük faydaları onbeş madde halinde sıralamıştı. İktidar sözcüsü gazete de bu onbeş maddeyi "yeni Orman Kanunu Orman Dâvamızı Kökünden Halledecektir" başlığı altında vermişti.

Bu 15 maddeyi dikkatle okuyunca görülüyordu ki yeni hükümler daha cok eski iktidarın Orman Kanunundan şikâyetçi olanları memnun edecek cinstendi. 1 inci maddeden 13 üncü maddeye kadar yeni kanunun vatandaşlara, sağladığı kolaylıklar sayılıp dökülmüştü. Ancak son 3 maddede bütün memleketin kaderi ile ilgili olan hükümler vardı. Bunlar da şahıslar eli ile yapılacak ağaçlandırmalardan bahseden hükümlerdi. Bir de son madde vardı ki, bazı orman suçlarının affedildiğini bildiriyordu.

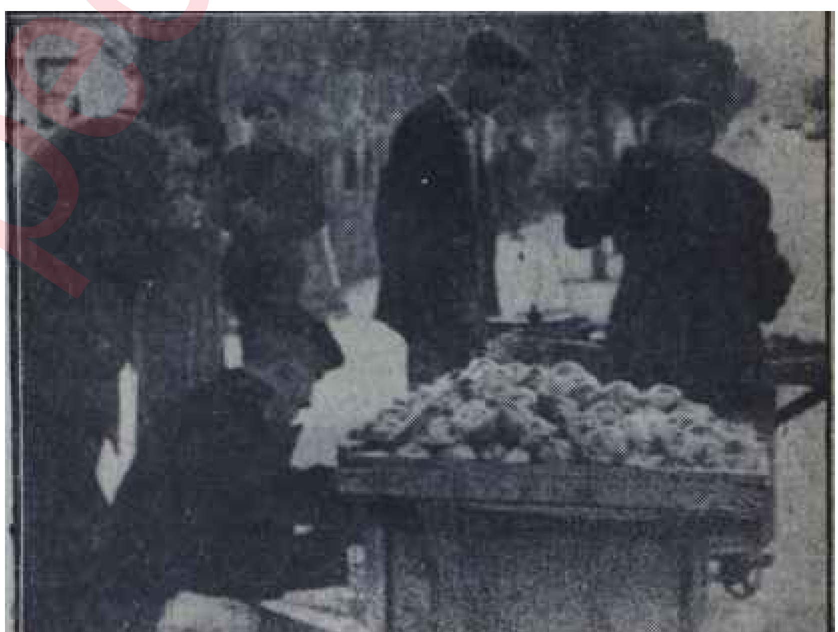
Hava birdenbire değişmişti. Millî Korunma, İstimlâk, Kaçakçılık Kanunlarının sert yumruğu okşayıcı bir el haline gelivermişti. Halbuki orman dâvası bütün davalardan daha ehemmiyetli, daha çetindi. Yarın milletçe korkunç bir âkibet karşısında kalmak istemiyorsak bugünden bazı fedakârlıkları göze almalıydık.

Yeni kanunun belli başlı hükümleri Anadolu Ajansının saydıklarından ibaretse, bir bakıma, orman dâdavamızın gerçekten "kökünden halledileceğine" inanmak gerekiyordu. Nasıl yorgan gidince kavga bitmişse ormanlar gidince orman dâvası da kalmayacaktı.

İtalya

Bir kalkınma örneği

Fırsat bulup ta İtalyayı baştan başa gezenlerin, bazı bölgelerin diğerlerine nazaran ne kadar geri kalmış olduğunu görerek hayrete düşmemeleri imkânsızdı. Hakikaten bugün İtalyada, sanayileşmiş modern bir İtalyanın yanı başında, iktisaden Orta Çağ hayatının hemen hemen

Bir küçük esnaf

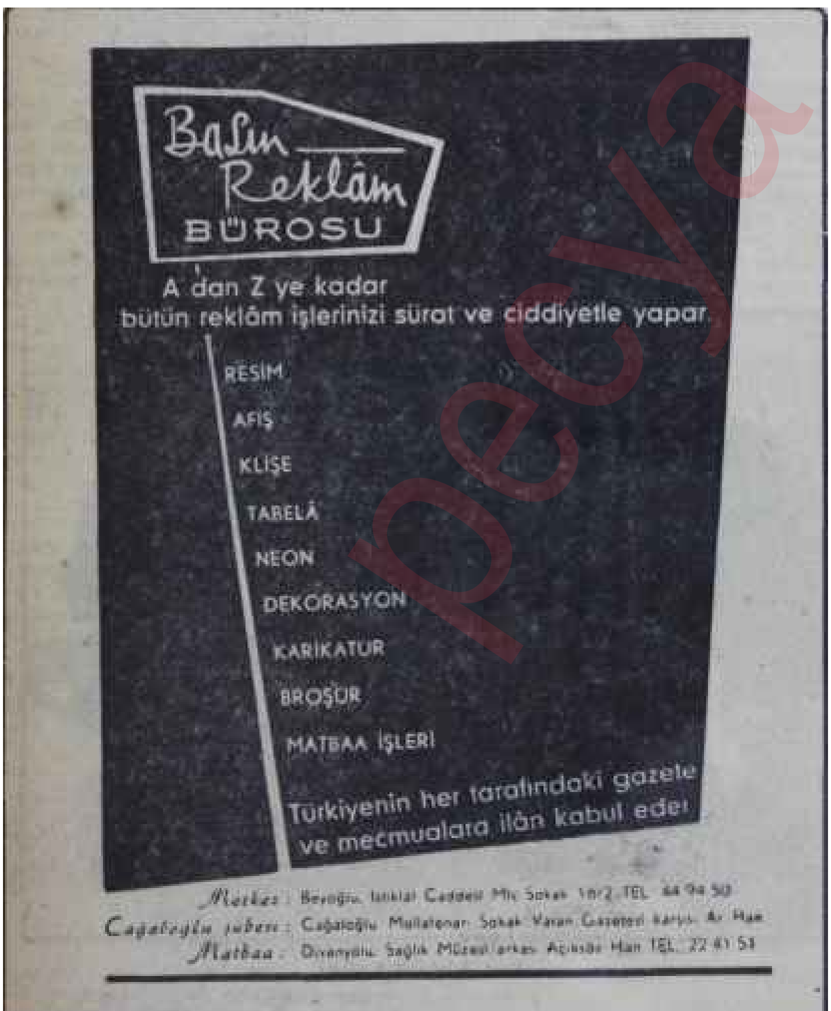
Külfetten kurtuldu ama..

bütün karakterlerini **muhafaza** eden **bir** eski İtalya mevcut bulunuyordu. Maamafih İkinci Dünya Harbinin sona ermesinden bu yana İtalyanın iktisaden geri kalmış bu bölgelerinin de modern İtalyanın iktisadî sahasına sokulması için bıkmadan, usanmadan çalışılıyordu. İşin en enteresan tarafı bu çalışmaların modern ilimin gelişmelerine tamamile vakıf mütahassıslar eline bırakılmış olmasıydı. Ziraatçılar, iktisatçılar, bankacılar, mühendisler, hatta "public relation" mütahassısları vazife aldıkları bölge çerçevesi içinde araştırmalar yapıyorlar, o bölgenin dertlerine deva arıyorlardı. Zira. ister kısmi, ister umumî olsun, kalkınma dâvası ne sadece ziraî, ne iktisadî ve ne de siyasiydi. Kalkınma dâvası bir bütündü. Ancak bir bütün olarak ele alındığı zaman muvaffak olma şansı mevcuttu.

İtalyanların kalkınma için kullandıkları manivela, müstakil korporasyonların yaratılmasıydı. Bundan iki yıl önce hususi bir kanunla kurulan "Fucino Teşkilâtı" da bu korporasyonlardan biriydi. Kanun, 160 bin hektar genişliğindeki Fucino bölgesinin kalkınmasında teşkilatın oynayacağı rolü şu şekilde ifade ediyordu:

"Toprak reformunu teşvik ve tahakkuk ettirmek; sanayinin ve turistik faaliyetlerin gelişmesini kolaylaştırmak; çiftçileri diğer topraklara göç ettirerek demografik tazyiki hafifletmek ve genel olarak bölgenin ilerlemesine yardım edecek bütün tedbirleri almak".

Dar manasıyla toprak reformu, halen tahakkuk ettirilmiş bulunuyordu. Yani istimlâk işleri ve toprağın arazisiz, ufak çiftçiye tevzii tamam lanmıştı. Teşkilât şimdi işin zor safhasıyla uğraşıyordu. Halli süratle gereken büyük içtimai ve iktisadi meseleler ortada duruyordu. Diğer memleketlerin giriştiği tecrübelerden gereken dersleri çıkaran İtalyanlar, tek başına bir toprak reformunun eskisinden daha kötü neticeler verebileceğini çok iyi takdir ediyorlardı. Toprak reformunu ev ve yol inşası, krediler, teknik bilginin yayılması takip etmeliydi ki arzulanan neticeye varılabilsin.. Teşkilât işte şimdi bu meselelerin halliyle uğraşıyordu ve kısa zamanda elde edilen neticeler her türlü ümidin fevkindeydi.

Fucino Teşkilatınca 1955 yılında hububat ekimine ayrılan arazinin mesahası 5 bin hektardı. Bu araziden elde edilen hububat miktarı 19200 tonu bulmuştu ki bu hesaba göre hektar başına düşen vasati istihsal 8,8 ton oluyordu. Evvelce bu miktar vasati 2,5 tonu geçmiyordu: Pancar istihsalinde de vasati istihsal hektar başına 32 tona yükselmişti. Reformdan önce bu miktar 25 tondan ibaretti. Maliyet fiatlarının düşmesi ve istihsalin yükselmesi bölgenin net gelirini mühim miktarda arttırmıştı. Bankalardaki küçük cari hesapların yekûnu 1951 e nazaran bir misli daha yükselmişti. Yalnız Avezzano nahiyesinin ödediği istihlâh vergisinin yekûnu 50 milyon liretten 100 milyona çıkmıştı.

Hayvancılık sahasındaki ilerleme de küçümsenecek gibi değildi. Teşkilât çiftçilere 4335 baş inek, 1330 öküz, 3670 domuz ve 16932 tane de kümes hayvanı tevzi etmişti. Arıcılık yapmak isteyenlere kovanlar temin edilmişti.

Ufak Çiftçi Kooperatifleri

Fucino'nun toprak sahibi olmuş yeni çiftçileri, içtimaî ve iktisadî meselelerini en iyi tarzda, kooperatifler vasıtasıyla halledebileceklerini teşkilâtın gayretleri sayesinde anladılar. Halen bir merkeze bağlı tam 30 kooperatif faaliyet halinde bulunuyordu. Kooperatiflerin üyelerine yaptıkları hizmetler şunlardı: Toprağı sürme işleri; tohumların seçilmesi; mahsulün harmanı; mahsulün devlet ambarlarına nakli ve teslimi.. Bundan başka para getirmesi mümkün olan yeni mahsûllerin ekimini teşvik ve satışını temin etmek te kooperatiflerin vazifeleri arasındaydı. Meselâ geçen sene bir "Patates ziraatını geliştirme merkezi" kurularak bu mahsulün istihsali teşvik edilmiş ve iyi neticeler elde edilmişti.

Sosyal faaliyetler

Fucino Teşkilâtı ayni zamanda, iktisadî ve içtimaî sahadaki değişmelerde yeni toprak sahibi olan köylülerin aktif bir şekilde teşriki mesai etmesini temine de uğraşıyordu. Çiftçiler için mesleki kurslar açılmış, köylü kadınlarıyla çocuklara dersler verilmişti. Hiçbir meslekî bilgiye sahip olmıyan toprak işçilerinin muayyen sahalarda ihtisas kespetmelerine bilhassa dikkat ediliyordu. Bu sayede işçiler, İtalyanın başka taraflarında daha kolaylıkla iş bulabileceklerdi. Fucino'nun en mühim gailesi nüfus fazlalığıydı. Bütün bölge ahalisinin, bölge ziraatıyla geçinebilmesine imkân yoktu. Bu sebeple 266 aile başka yerlere göç ettirildi. Sayıları 4 bini bulan çiftçi çocukları için yaz kampları tesis edildi. Velhasıl, memleket içinde geri kalmış bölgeleri kalkındırmayı arzu eden hükümetlerin İtalyadan öğreneceği bir çok şey vardı. İlk alınacak ders, kalkınmanın perakende tedbirlerle değil, ancak bir bütün olarak tahakkuk ettirilebileceğiydi.

A S K E R L İ K

Propaganda

Faydalı bir adım

İçişleri Bakanlığının önündeki büyük meydanın ne için yapıldığını yıllardır merak edenler, bu ayın başında bu geniş beton meydanın çocuklara paten sahası olmaktan başka bir işe daha yaradığını görerek sevindiler. Millî Savunma Bakanlığı Türkiyede ilk defa olarak askeri bir sergi açmayı akıl etmiş, bu meydandan faydalanmayı düşünmüştü.

Türk Milletinin vasıfları sayılırken ilk olarak "asker millet" vasfı hatıra gelirdi. Türkler ordularım istiklâllerinin yaratıcısı ve koruyucusu olarak bilirler, onu bütün varlıklardan çok sever ve sayarlardı. Bundan dost düşman, yerli-yabancı kimsenin şüphesi yoktu. Bunun yanında unutulmaması gereken bir nokta daha vardı! Bir millet ordusunu, askerinin elindeki silâh ve vasıtaları ne kadar yakından tanırsa, ordusunun gücünü ne kadar çok gözleriyle görür, eliyle tutarsa o kadar çok severdi.

Bir zihniyet değişikliği

Geçen hafta başında Ankara, İstanbul ve İzmirde açılan "Millî Savunma Sergileri" bizde köhneleşmiş bir zihniyetin yerini nihayet modern bir anlayışa bıraktığını ispat etti. Eylül 1956 başına kadar bizde "askerlik" denilince İlk akla gelen, mutaassıp bir mahrumiyet zihniyetiydi. Askerin her şeyi müsamahasız gizli tutulurdu: Karavanasından tutun da kullandığı silâha kadar her şeyi.. Bu gizlilik perdesi millî bayram günlerinde yapılan mutad askerî merasimlerle biraz aralanır, sonra tekrar sıkı sıkıya kapanırdı. Bu törenlerde halkın görebildikleri, Uçaksavar topları, tanklar, jeep'ler, tozu dumana katarak geçen süvari birlikleri, bir görünüp kaybolan jet'lerden ibaretti. Bu günlerin dışında askerlik çağı henüz gelmemiş bir gencin Türk ordusu hakkındaki bilgisi ortaokulda askerlik derslerinde öğrendiği umumî malûmattan öteye geçmezdi. İşte açılan "Millî Savunma Sergileri" bu zihniyetin yerine yepyeni bir anlayış getirmişti. Bu anlayışta çalışmağa devam edildiği takdirde gençliğimizin askerliğe karşı daha büyük bir alâka ve sevgi göstereceği muhakkaktı. Ankaradaki serginin gece geç saatlere kadar dolup taşması bunun açık bir ifadesi değil miydi?

İlgi çeken köşe

Ankaradaki serginin en çok ilgi çeken kösesi, giriş yerinin sağındaki F-84 tepkili av uçağıydı. İkinci Dünya Harbi hür yaşamak isteyen milletlerin hayalara hakim olması gerektiğini ispat etmişti. Acaba Türk Hava Kuvvetlerinin elindeki uçaklar bu vazifeyi başarabilecek vasıflara malik miydi? Sergiye gelenler belki hayatlarında ilk defa olarak bir jet uçağım yakından görmek fırsatını elde ediyorlardı. Bu fırsatı ötedenberi nasıl hasretle kolladıkları hareketlerinden belli oluyordu. Uçağın basındaki seyyar merdivene çıkıp içine merakla bakıyorlar, uçağın kanatlarını muayene ediyorlar, hayallerindeki tepkili ocakla hakikisi arasındaki farkları bulmağa çalışıyorlardı. Uçağın başında bir hava astsubayı ziyaretçilerin sorduğu bütün suallere tatminkâr cevaplar veriyordu. Uçağın sürati, silâhları, ağırlığı, değeri birer birer sorulup öğreniliyordu. Uçakla en çok ilgilenenler gençlerdi, saatlerce başında kalıyorlardı. Aralarından kimbilir kaç tanesi Hava Harp Okuluna gitmeyi böyle bir uçakla uçmanın zevkini, heyecanını düşünüyordu. Demek ki Türk Hava Kuvvetlerinde bugün halen Amerikan Hava Kuvvetlerinde hizmet gören tepkili uçaklar vardı. Bunu öğrenmek sergiye gelenlerin gönüllerini ferahlatıyor, onlara güven veriyordu. Her gün onbinlerce insan gelip bu uçağın başında duruyor, onu zevkle, iftiharla seyrediyordu. Orada bu F-84'ün başında yapılan havacılık propagandası şimdiye kadar yapılanların hepsinden daha tesirli oluyordu.

Millî Savunma Sergisinden bir köşe

Ziyaretçilerin kalpleri fethediliyor

Koruyucu silâh

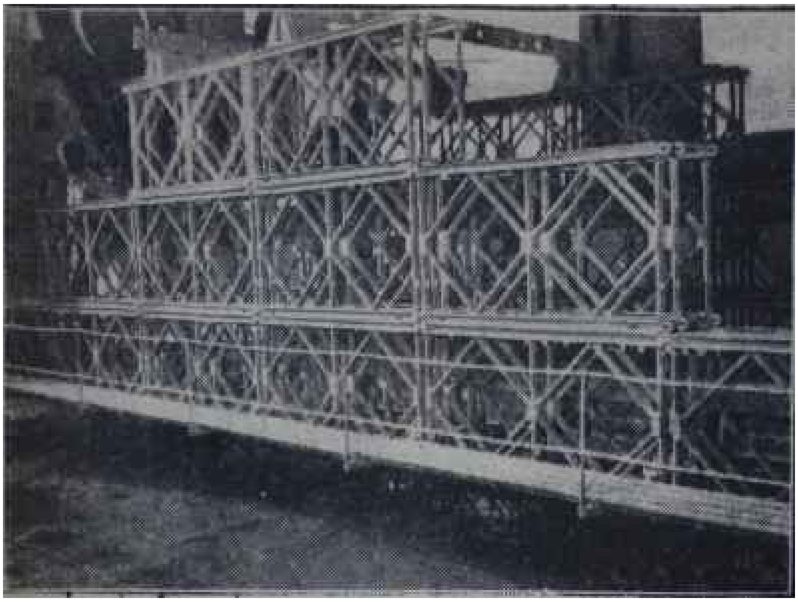
F-84 ün tam karşısında 40 mm.lik hafif ve 9 cm.lik ağır uçaksavar topları duruyordu. Bunlar düşman uçaklarına karşı koruyucu en mütekâmil silâhlardı. Bunlardaki tekâmül, uçaklardakine nispetle daha az olmuş, Kore savaşları tepkili av ve bombardıman uçaklarına karşı en müessir silâhın gene tepkili av uçakları olduğunu açıkça ortaya koymuştu. Buna rağmen bu toplar dost uçakların en yakın yardımcısı olmak vasfını el'an muhafaza ediyorlardı. Uçaksavar toplarının başı da hayli kalabalık oluyordu. Ziyaretçilere top başında izahat veriliyor, mürettebat gösteri talimleri yapıyordu. Topların yüksek hareket kaabiliyeti, namluların süratle yükselip alçalışı merakla takib ediliyordu. F-84 uçağı ile topların arasına yerleştirilmiş olan tankın üstünde yüzlerce insan, bir tank subayının anlattıklarını dikkâtle dinliyorlar, tankın nasıl korkunç kudretli bir silâh olduğunu öğreniyorlardı.

Seyyar hastahanede

Bayındırlık Bakanlığı ile Ticaret Bakanlığının arasındaki toprak meydanın solunda uzun bir çadır kurulmuştu. Burası en modern vasıtalarla mücehhez bir seyyar hastahaneydi. Çocuklar insan vücudundaki uzuvları tabii büyüklükleriyle gösteren plâstik maketin başından ayrılamıyorlardı. Çadırda bir ilk yardım hastahanesinde bulunması lâzım gelen her şey vardı: Sandık sandık ilâçlar, röntgen cihazı, diş tedavi kliniği ve vazifeye, amade ameliyathane.. Burada da bir asteğmen ziyaretçilerin sordukları çeşitli sualleri cevaplandırıyor, seyyar hastahanenin işleyişini izah ediyordu. Bu çadırda görülen malzemenin çoğu Amerikan yardımından verilmişti. Bunları görenler Amerikan askerî yardımının çapı hakkında da bir fikir edinmiş oluyorlardı. Meydanın ortasında bir çeşme yapılmıştı. Bu çeşmeden içme suyu akıyordu. Ankaranın su sıkıntısı çektiği şu günlerde bu çeşme başı güzel bir buluştu. Burada içilemiyecek evsaftaki suyun nasıl temizilenip içilebilir hale getirildiği izah ediliyordu.

Haberleşme vasıtaları

Toprak meydandan iki taraflı merdivenlerle beton meydana çıkılıyordu. Burada sağda ilk pavyon

Sergide bir köprü modeli
Tekniğin zaferi

"'Muhabere" pavyonuydu. Türk ordusundaki bütün muhabere vasıtalarını, sahra telefonundan en modern telsizlere, teleprinterlere kadar görmek mümkündü. Sergideki en kalabalık pavyonlardan biri de burasıydı. Bu pavyonda telefonlarla oynıyan çocuklara, teleprinterlerin nasıl olup ta kendi kendilerine yazı yazdıklarını merakla seyredenlere, wirereorder -tele ses alma cihazı- lere, şarkı okuyanlara, telsiz dinliyenlere raslanıyordu. Bir taraftan tatlı vakit geçiriyorlar, bir taraftan da Türk Ordusunun elinde akıllarına getirmedikleri, isimlerini duymadıkları modern vasıtalar olduğunu öğreniyorlardı. Şurada görüp öğrendiklerini arkadaşlarına anlatacaklar, onları da gelip bu görülmeğe değer sergiyi gezmeğe teşvik edeceklerdi. Milli Savunma Bakanlığının bu güzel teşebbüsü ile Türk Ordusu bütün gücüyle evlere giriyordu.

Tarihte Türk Ordusu

Serginin en güzel köşelerinden biri yüzyıllar boyunca Türk Ordusunun başarılarının, zaferlerinin teşhir edildiği pavyondu. Burada İstiklâl Savaşına gelinceye kadar bütün Türk zaferlerinin tarihini haritalarıyla, silâhlarıyla, kıyafetleriyle görmek kabildi. Eski savaşlarda kullanılan çakmaklı tüfekler, piştovlar, kılıçlar, cenbiyeler, hançerler, zırhlar, başlıklar, hepsi birer birer inceden inceye tetkik edilmeğe değer tarihi hatıralârla doluydu bu pavyon. Büyük Kumandan Vezir.. Sokullu Mehmet Pa--anın miğferi, Plevne müdafii kahraman Gazi Osman Paşa'nın üniforması, Büyük Atatürk'e ait hatıralar, Sayın Celal Bayar'ın Millî Mücadele hizmetlerine dair fotoğraflar Türk Ordusunun şan ve şerefle dolu tarihini ziyaretçilerin gözlerinin önüne sahife sahife açıyordu. Sergiyi gezen yabancıların en çok alâkalandıkları pavyon burasıydı. Sedef işlemeli tüfekleri, gümüş saplı hançerleri uzun uzun tetkik ediyorlardı.

Deniz Kuvvetlerimiz

Deniz Kuvvetleri Kumandanlığı, en eski tarihten bu yana Türk donanmasının geçirdiği safhaları, gelişmesini gösteren güzel bir pavyon hazırlamıştı. Savaş gemilerimizin, denizaltıların maketleri, mayın modelleri, deniz savaşlarını tasvir eden tablolar, deniz kuvvetlerinde giyilen eski yeni üniformalar, denizcilikte kullanılan çeşitli malzeme, sergiyi gezenlere Türk Deniz Kuvvetleri hak kında derli toplu bir fikir vermeğe kâfiydi. Daha teferruatlı bilgi edinmek isteyenler pavyondaki vazifelilerden istedikleri izahatı alabiliyorlardı. Bir köşede Çanakkalede bir İsveç şilebiyle çarpışarak batan "Dumlupınar" denizaltısının maketi duruyordu. Bunu görenler, bu feci kazada şehid olan güzide denizcilerimizin hatıralarını taziz ederek "Deniz Kuvvetleri pavyonu"ndan ayrılıyorlardı. Bu pavyonun hemen yanında tarih boyunca Türk Jandarmasını anlatan "Jandarma Genel Komutanlığı Pavyonu" vardı. Duvardaki büyük haritada jandarma teşkilâtı olan yerler ışıklarla belirtilmişti, vitrinlerde eski jandarma kıyafetleri görülüyordu. Eski ve yeni jandarma karakollarının maketleri, jandarma kuvvetlerinin gelişmesini göstermek bakımından pavyona ayrı bir hususiyet veriyordu.

Hava Kuvvetlerimiz

Sergide en iyi tertiplenen pavyonlardan biri "Türk Hava Kuvvetleri Pavyonu"ydu Burada Türk Hava Kuvvetlerindeki bütün uçak tiplerinin maketleri teşhir ediliyordu. Sökülmüş bir jet motoru, merak edenlerin bu motor hakkında fikir edinmeleri imkanını sağlıyordu. İrili ufaklı yangın ve tahrip bombaları ile Kore savaşında kullanılmağa başlanan "napalm bombası" da pavyonda teşhir ediliyordu. Çeşitli havacılık eğitimi vasıtaları arasında "link treyner" ziyaretçilerin en çok ilgilendikleri vasıtaydı. Pilot olacak öğrenci bu cihazın içine girip körüğünü kapattıktan sonra dışardan Verilen kumandalara göre önündeki borda aletlerine bakarak muhtelif uçuş hareketleri yapıyordu. Pavyonda bir de eğitim uçağı vardı. Sergide en geniş sahayı hava kuvvetleri pavyonu işgal ediyordu. Halkın havacılığa karşı ilgisinin derecesini burada görmek mümkün oluyordu.

Bir kaza

Sergide bir de topçu uçağı teşhir ediliyor, ziyaretçilerin meraklarını gidermek için ara sıra çalıştırılıyordu. Serginin açıldığı ilk günlerde motor çalışırken uçağa fazlaca sokulan bir gencin başına ucuz atlatılan bir kaza gelmişti. Uçağın pervanesi gencin omuzundan bir parçayı kopartıvermişti. Genci hemen sergideki seyyar hastahaneye götürdüler. Orada bir doktor olsaydı çocuğun ilk tedavisini bu hastahanede yapmak mümkün olacaktı. Doktor olmadığı için kazaya uğrayan genel en yakın hastahaneye kaldırmışlardı.

Millî Savunma Sergisine halk büyük rağbet gösteriyordu. O kadar ki Bakanlık sergiyi 10 Eylülde kapatmak kararında olduğu halde müddeti aysonuna kadar uzatmak zorunda kaldı. Sergide burada saydıklarımızdan başka daha bir çok pavyonlar var dı. Ziyaretçiler bunların hepsine ayrı ayrı ilgi gösteriyorlar, hepsinde uzun uzun kalıp izahat alıyorlardı. Merak ettikleri, yakından tanımak istedikleri Türk Ordusunun içine girmek. silâhlarını, neler yaptığını, nasıl memleket savunmasına hazırlandığını görmek fırsatı ellerine geçmişti. Bu fırsattan azami istifade sağlamak istiyorlardı. Millî Savunma Bakanlığının bu yeni ve müspet propaganda anlayışını takdirle karşılamayan kimse yoktu.

K İ T A P L A R

AMERİKA SESLERİ

(İlhan K. Mimaroğlu'nun musiki yazıları. Doğuş Matbaası, Ankara 1956. 77 sayfa, 200 kuruş)

İlhan K. Mimaroğlu memleketimizde kendisini musikiye vermiş, Batı musikisinin yayılması, tanınması ve sevilmesi için elinden geleni esirgemeyen sayılı kişilerden biridir.

İlhan K. Mimaroğlu bir orkestra şefi değildir. Bir bestekâr da değildir. Herhangi bir enstrümanın profesyoneli de değildir. O işin daha çok fikriyatı ile uğraşır. Yıllardır, çeşitli gazetelerde, çeşitli mecmualarda yazdığı musiki kritikleri, tanıtma yazıları bunun en güzel örnekleridir.

Geçen yıl yaptığı bir Amerika seyahatinde , iken Tercüman ve Akis'e yolladığı yazıların yeni baştan gözden geçirilmesi ile hazırlanmış plan "Amerika Sesleri" dünyada pek iyi tanıtılmamış olan Amerikan Müziği hakkında Türk okuyucularına hakikaten bilgili bir kalemden çıkma malûmat vermektedir.

"New York'ta Sonbahar", "Carnegie Hall Tehlikede". "Yabancı Hayranlığı", "Halkın Yaşattığı Opera", "Konser Salonunda Caz", "Küçük Orkestra Cemiyeti", "Juilliard", "Genç Bestekârlar", "Metropolitan ve City Center", "Televizyonda Opera". "Louisville", "Senfoni Orkestraları", "Popüler Amerikan Musikisi" adlarında 13 makaleyi toplayan kitap titiz bir itina ile basılmıştır.

"Amerika Sesleri" musiki meraklılarını tatmin edecek mahiyette bir kitaptır.

İZLERİMİZ 1956

((İstanbul Amerikan Kız ve Erkek Kollejleri öğrencileri tarafından yayınlanan Sanat ve Edebiyat dergisi. Sanat Basımevi, İstanbul 1956. 86 sayfa, 100 kuruş)

İzlerimiz, bir dergi olmasına rağmen yılda bir yayınlanması ve İstanbul Amerikan Kız ve Erkek Kollejleri Öğrencilerinin bir yıllık sanat eserlerini bir araya toplayan bir antoloji mahiyetini taşıması bakımından kitaplar sayfamızda yer alıyor.

Thomas H. Kendall'ın kapak kompozisyonu , içinde, Halldor Laxnes, Hilda Doolittle. William B. Yeats, Stephen Spender, C. Daylewis, William H. Auden'den çevrilmiş şiirler, edebiyatçılar arasında yapılmış geniş bir soruşturma, İngiliz edebiyatı üzerine çeşitli deneme yazıları, telif şiir ve hikâyelerin yer aldığı "İzlerimiz 1956" okuyucuyu oyalayan bir eserdir.

DÖRDÜ BİRDEN

(Bedii Rahmi Eyüboğlu'nun şiirleri, Varlık Büyük Cep Kitapları 27. Ekin Basımevi, İstanbul 1956. 156 sayfa, 200 kuruş)

Bedri Rahmi Eyüboğlu ilk şiir kitabı "Yaradana Mektuplar"ı 1941 yılında yayınlanmıştı. Orhan Burian "Kurtuluştan Sonrakiler" adlı antolojisinde "Yaradana Mektuplar" yazarı için şöyle der: "Bedri Rahmi Eyüboğlu şiirlerinde tabiat kuvvetlerini dile getiriyor. Doğurucu, yapıcı olan bu kuvvetler kendilerinin pek farkında değildirler: Hele çirkin güzel diye bir şey ayırd etmezler. Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun şiirleri de öyle: Baharı toprakta duyunca tohumların uyanıp filiz vermesi kadar gerçek, kaçınılmaz şiirler; huzura ermemiş Yunus kadar beşeri şeyler. Yalnız arada bir cakacılıkları tutmasa."

Bu hüküm, Bedri Rahmi için hakikaten yerindedir ve "Yaradana Mektuplar"dan sonra yazılmış şiirleri için de caridir. 1948 de yayınlanan ikinci kitabı "Karadut" şairin

İlhan K. Mimaroğlu
Kalem musikişinası

en güzel şiirlerini toplar. 1952 de "Tuz" yayınlandı. 1953 yılanda da bu üç kitap. Varlık Yayınevi tarafından "Üçü Birden" adıyla yayınlandı. Fakat daha bir kaç ay geçmeden piyasada "Üçü Birden" kalmadı. Bu gösteriyordu ki Bedri Rahmi okunan, sevilen bir şair'dir. Ama nedense Varlık Yayınevi üç yıl boyunca bu kitabın yeni bir baskısına daha yapmak yoluna gitmedi.

Bedri Rahmi Eyüboğlu bilindiği gibi modern Türk resminin sayılı ustalarındandır. Şiirdeki kadar, resim sahasında da büyük bir şöhreti vardır. 1952 den beri Bedri Rahmi müstakil bir şiir kitabı yayınlayacak kadar şiir yazmamıştır. Her ne kadar şiiri büsbütün bırakmamışsa da o günden bu yana yazdıkları hem sayıca az, hem de muhtevaca zayıf şiirlerdir.

Varlık Yayınevi, yıllardan sonra Bedri Rahmi'nin piyasada mevcudu kalmamış olan şiirini yeniden bastırırken "Üçü Birden"e ilâve olarak "Merhaba Yeşil" adı verilen sözde dördüncü kitabını da yeni cilde eklemiş. Tabiatıyle kitabın adı da artık "Üçü Birden" olmaktan çıkmış "Dördü Birden" olmuş. Dördü Birden'in dördüncü kitabı olan Merhaba Yeşil'de 11 şiir yer alıyor. Bunlardan sonuncusu 261 mısralık meşhur "İstanbul Destanı"ndır. Bu 11 şiir içinde 'Karabiber' gibi, "Çakıl" gibi eski şiirlerini hatırlatanlar da var ama, insan gene de "Karadut"taki şiirleri Bedri Rahmi'nin bütün şiirlerinin en iyileri diye göstermekten kendisini alamıyor.

"Dördü Birden" Bedri Rahmi'nin yeni desenleriyle süslenmiştir ve Bedri Rahmi Eyüboğlu hayranlarına hararetle tavsiye edilebilir.

ABDÜRREZAK EFENDİ

(M. Necati Sepetçioğlu'nun hikâyeleri. Türk Sanatı Yayınları. Yenilik Basımevi. İstanbul 1956. 80 sayfa, 150 kuruş)

M. Necati Sepetçioğlu genç ve kabiliyetli hikayecilerimizden biridir. "Abdürrezak Efendi" onun ilk hikâye kitabıdır.

"Abdürrezak Efendi" bir bakıma tezli hikayelerle doludur. Kitaptaki dokuz hikâye de toprak insanından, toprak insanının kaderinden, hayallerinden, yaşayışından ve düşünüşünden bahsediyor. Ama bu toprak insanı Orhan Kemal'in, Samim Kocagöz'ün, Kemal Bilbaşar'ın, Yaşar Kemal'in insanlarına hele Mahmut Makal'ın köylülerine hiç benzemiyor. Hatta Sepetçioğlu bu yazarlara karşı çıkıyor. Kitabını doğduğu topraklara, o toprakların çilekeş toprak adamlarına ve gene o toprakların en sadık dostu saydığı babasına adamış.

Sepetçioğlu kendisi de bir toprak adamının oğlu olarak, toprak adamlarının derdini, çilesini, sevincini iyi biliyor, iyi anlatıyor. Yalnız berikilere karşı çıkarken bir nokta var; Kendisi, köylüden çok kasabalı bir ailenin oğludur. Toprakla uğraşan kasabalı bir ailenin iyi kötü dış dünya ile temasları vardır. Toprakla uğraşmanın kendilerine neler getirebileceğini, neler getiremiyeceğini bilirler Üstelik toprakla uğraşmaları bira; da fantazidir. Arazileri var, mallar var, mülkleri var. Emekliye ayrılmış bir baba kahvede oturacağına, tar lasını yarıcıya vereeeğine gidip kendi işiyle kendisi uğraşıyor. Bu bakım dan Sepetçioğlu'nun yaptığı toprak edebiyatı biraz kısır kalıyor. Ama hikâyeler fena mı ? Hayır.. Sepetçi oğlu herşeye rağmen kabiliyetli bir hikayeci. Tek hatâsı okuyucu karşı sına böyle tek tip hikâyeler ile çık mış olmasıdır. Yoksa kitabına başka mevzularda yazdığı hikâyeleri de alsa idi, muhakkak ki kitabın uyan dıracağı akis, çok daha geniş olurdu

K A D I N

İstanbul

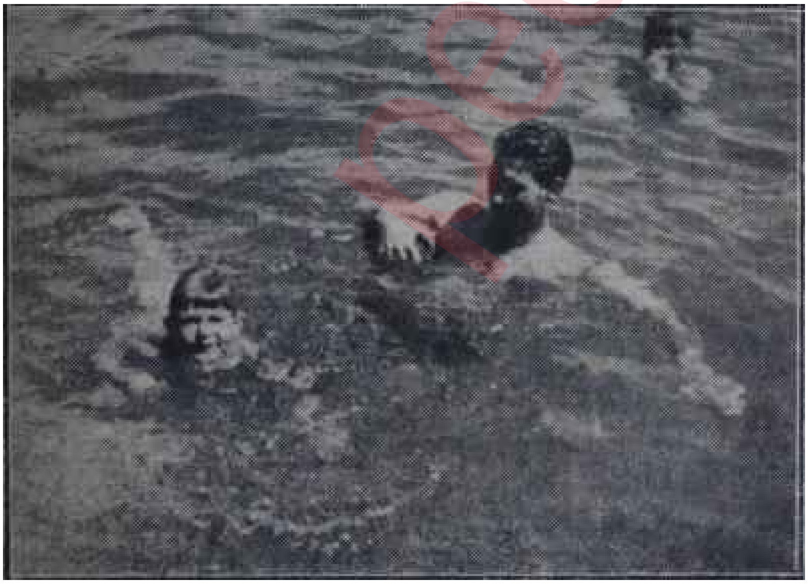
Küçük yüzücü

Güzel bir yaz sonu akşamı idi. Küçük bir çocuk Moda banyoları - nın tahta merdivenlerinden indi, tahta iskelede bir an suları seyretti sonra sevinçle bu sulara atladı. Çocuk 4,5 yaşında idi. Annesi ve yüzücü olan babası ile beraber kalabalık bir seyirci grubu heyecanla onu seyrediyorlardı. Bu heyecan çocuğun derin sularda yalnız başına yüzmesinden ileri gelmiyordu. Acaba herzaman yüzdüğü bu mesafeyi o akşam kaç dakikada alacaktı? Hakem kronometresine bakıyordu. Çocuğun gözleri deniz kadar mavi ve bakışları ciddi idi. Birkaç kere yoruldu; fakat elini uzatıp ta kenardaki ipleri tutmadı, durdu dinlendi ve yepyeni bir hızla yemden yüzmeye başladı. Herkes onu alkışlıyordu.

Küçük Hakkı Tankut. 33 metreyi 1 dakika 16 saniyede -rakipsiz- yüzmüştü. O gün memlekete birçok kıymetli sporcular yetiştiren Moda Spor Kulübünün bayramı idi.. 4,5 yaşındaki küçük yüzücü babasının uzattığı havluya sarınırken: "Daha esaslı yüzmedim ki, neden acele ediyorsun ?" diyordu.

Fakat yüzmüştü ve "Moda Spor Kulübü" onun göğsüne küçük bir rozet taktı.

Spor, bilhassa su sporları vücudun gelişmesine yardım ederken ruh üzerinde de gayet müspet tesirler yapıyordu. Hele çocukların spora teşvik edilmesi onların kaynayan enerjilerini bu faydalı sahada harcamalarım sağlıyor ve çocuk terbiyesinde, müzik gibi gayet mühim bir rol oynuyordu. Küçük Hakkı Tankut, muhakkak ki yarının rekortmen yüzücülerinden bir tanesi olacaktı. Daha bugünden bize enerji ile, irede ile neler elde edilebileceğini göstermişti.

Hakkı Tankut denizde yüzüyor
4,5 yaşında bir deniz kurdu

Terbiye

Erkekler mektebi

Bir kadının erkeğe benzemesi ve erkekleri taklit etmesi, muhakkak ki, en akılsızca hareketlerden bir tanesidir. Fakat bazı mevzular vardır ki, orada kadınlar erkeklerden çok şey öğrenebilirler ve onların kötü bir kopyası olmadan, hayatta muvaffak olmak kabiliyetlerinden istifade edebilirler.

Erkeklerden en mühim dersi alacak olanlar muhakkak ki, çirkin kadınlardır. Vakıa zamanımızda çirkin kadın diye birşey yoktur ama, ne de olsa kendilerini kâfi derecede güzelleştiremiyen, kâfi derecede güzel bulmayan ve bu yüzden kompleks sahibi olan birçok kadın mevcuttur. Halbuki güzellik yüz hatlarından ziyade bu yüzün taşıdığı ifade ile ölçülür. İşte bu hakikati erkekler kadınlardan çok daha evvel keşfetmişlerdir. Onlar çehre veya vücut çirkinliklerine bir kadından çok daha evvel alışır ve bu yüzden, hiçbir zaman maneviyatlarım bozmazlar. Vaktile kendisini çirkin bulan bedbaht bir kadın vardı. Çirkin, hem de pek çirkin bir erkekle dansederken kendisini onun cazibesine kaptırmış ve o andan itibaren merakla erkeği tetkik etmeğe başlamıştı. Bu erkeğin yelken gibi kulakları, kocaman bir burnu, çilleri, kemikli incecik bir yüzü vardı ve gözlük taşıyordu. Buna rağmen bütün kadınlar ondan hoşlanıyor, onun etrafını sarıyorlardı. Kadın onun bu cazibe sırrını merak etti ve birgün bunu kendisine sordu. Erkek bir an onu süzdü, sonra gülerek "— Tuhaf, dedi. Bu sualiniz bana çok eski günleri hatırlattı. Evet, bir zamanlar, henüz yetişirken, kendimi ben de çirkin i bulurdum. Hatta birgün aynayı elime aldım, uzun uzun kendimi tetkik ettim ve şu düşünceye vardım: Eğer yüz güzelliği, bu dünyada en mühim birşeyse benim için yapılacak şey beynime bir kurşun sıkmaktan ibaretti.. Fakat hayır, benim ölmeye niyetim yoktu. Yüzümü kalbimle örtmeye karar verdim. Bu nasıl olur, diye sormayın bana, bu daha ziyade hissedilen birşeydir. İnsanları seven ve bunu gizlemiyen bir kimse daima güzeldir, hoşa gider ve insanları çekeri".

Bu çirkin adam, herşeyden evvel mesleğinde muvaffak olmuş bir erkekti. Buna rağmen her gittiği yerde daima parlamayı değil başkalarını konuşturup onlara parlamak fırsatını vermeyi düşünürdü. Kadınları da hususi bir alâka ile dinler, herkesle ayrı ayrı ve samimi bir şekilde meşgul olurdu.

Kendisini çirkin bulan kadın bundan sonra bir hayli terakki etti ve beyaz perdenin tanınmış bir sanatkârı oldu. Bu kadın meşhur yıldız Irene Dun'dan başkası değildi.

Tehlikeyi göze almak

Kadınların erkeklerden öğrenecekleri çok mühim birşey de bazen tehlikeyi göze alabilmekti. Tehlikeyi göze alabilmek yalnız insanın hayatını tehlikeye atacak tecrübelere girişmek değildi. Alışkanlıklar, insanın benliğini yapan bir takım itiyatlar, huylar, eski görenekler, huzur addedilen ufak tefek rahatlıklar bazan insanın en mühim bir anında tehlikeye girebilirlerdi. İşte bu anda seçmesini bilmiyen ve hayatını onlara bağışladığı fevkalâde fırsatları manâsız; alışkanlıklarına, sözüm ona huzurlarına feda eden birçok kadın mevcuttu. Meselâ ellerindeki ufak gelirli işi bırakıp daha büyük bir işe girmek cesaretini gösteren kadınların miktarı erkeklere nazaran çok düşüktü. Erkek çocuklar, daha çok küçük yaştan bu hayat rizikolarına kız çocuklarından fazla meyyal oluyorlardı. Meselâ onlar daha çok kolaylıkla ağaca tırmanır, yüksekten atlar, karanlık yerlere girerlerdi. Halbuki hissettikleri korku hep aynı idi. Arada şu fark vardı ki, oğlanlar bu korkuyu her ne pahasına olursa olsun yenmeye çalışırlardı. Yalnızca tehlike sevdası ile tehlikeye atılmakta ne fayda vardı? On metreden denize plonjon yapan genç ne kazanırdı? Hayırsızadada, on gün aç ve yataksız kalan bir genç kadının elde ettiği kâr neydi? Cevap gayet basitti: İnsan şerefinin büyük bir kısmını cesareti ile kazanırdı. Yüksekten atlarken, tenha bir adada kendisini yalnızlığa terkederken insan herşeyden evvel kendi kendisini yenmeyi öğrenirdi. Hayattaki muvaffakiyete gelince bu ekseriya, bize muhitimizin ve göreneklerimizin çizdiği hududu aşmakla kabildi. Erkekler bunu do-

Saadete giden yol
Anahtarı erkeklerde

ğuştan biliyorlardı. Kadınlar ise bunu öğrenmek zorundaydılar.

Para küçümsenemez

Paranın kıymetini erkekler kadınlardan daima daha fazla taktir ederler. Kadın insiyaki olarak, herşeyin satın alınmadığını bilir ve bu hakikatten maalesef çok zaman yanlış bir netice çıkarır. Zanneder ki, para mühim değildir. Para mühimdir çünkü o güç bir çalışmanın mahsulüdür. Onu küçümsemek ve onu israf etmek onun çıktığı membaı küçümsemek demektir. Erkek paraya hürmet eder. Çünkü onu zamanı, enerjisi ve çalışması ile ödiyerek elde eder.

Erkekler de tıpkı kadınlar gibi hayal kurarlar, onlar da birçok şeylerden şüphe ederler, ümitleri ve projeleri vardır. Bazen gizli gizli ağlarlar ve bilhassa etrafın düşüncesi, etrafın kanaati kadınlardan çok onları kuşkulandırır. Buna rağmen tezahüratları azdır, müşkül durumlarda daima kuvvetli hareket eder, kendi üzüntülerini unutarak etrafındakilere yardıma koşarlar. Cemiyetin, onları kullanmaya mecbur ettiği bu hissizlik maskesi altında erkekler de kadınlar kadar hassastırlar. Istırap ve üzüntü karşısında, sinirli dakikalarda, fevkalâde zamanlarda kadın kendisini kapıp koymaktan, fazla tezahüratta bulunmaktan men'edebilir. Çünkü bu da erkekler mektebinde öğrenilen birşeydir. Bu erkekler mektebi ki, ilk hocaları daima annelerdir. Çocuklarımıza "sen ağlama, erkeksin!" dediğimiz gibi kızlarımıza da pekâlâ "Sen ağlama, yarın anne olacaksın" diyebiliriz.

Mektup

Jale CANDAN

Sayın milletvekili,

Meclisin iki aylık bir tatile girdiğini gazetelerde okuyunca içimi bir sevinçtir kapladı. Sizinle nihayet başbaşa kalabilecek ve dertlesebilecektik. Size soracağım suallere nezaketle cevap vereceğinizi biliyorum. Biliyorum ki, birçok meseleler hakkında beni aydınlatmaya, beni huzura kavuşturmaya gayret edeceksiniz. Bu sizin daima seve seve yaptığınız bir vazifedir. Fakat bu arada, benim de bir vatandaş ve seçmen olarak size karşı bir vazifem vardır ki, işte bu mektubumla onu başarmaya çalışaçağım.

Dileklerim ve şikâyetlerim nedir, memleket meseleleri hakkında ne düşünürüm? İşte bir an için gündelik vazifelerimden uzaklaşarak size bunları bildirmem bizimdir.

Benim dileğim küçük bir dilektir: Bugüne kadar çocuklarımıza, gözümüz kapalı içirdiğimiz sütün hilesiz, temiz, pastörize edilmiş şekilde teminini sağlamak için harekete geçilmesi.. Bu basit talep belki sizi biraz şaşırtmıştır. Ama pırıl pırıl, tertemiz süt şişeleri birçok anneler için adeta medeniyetin bir sembolü olmuştur. Birçok annelere tercüman olduğumu bildiğim içindir ki, size bundan bahsetmeyi lüzumlu gördüm.

Şimdi sıra şikâyetime geldi. Beni en çok üzen şey nedir biliyor musunuz? Birçok milletvekili arkadaşınızın, her fırsatta ererek Meclis kürsüsünden, gerek halkla temas ederken, kongrelerde, son olarak B.M.M. tarafından kanunlaştırılan sert tedbirleri izah ederken ileri sürdükleri sebeb anarşiye meydan vermemek , kaygusunun ifadesidir. Bu kuşkuları, hayret ve teessür duymadan karşılıyan tek bir vatandaş dahi tasavvur etmemelisiniz sayın milletvekili. Bu milletle siz daima yakından temas ediyorsunuz. Bilmiyor musunuz ki, onun en çok korktuğu şey aşırı hareketler, taşkınlıklar ve ölçüsözlüktü. ? Bir zamanlar eski iktidar da aynı kuşkuyu izhar etmiş ve demokrasi tecrübesine girişirken, doğrusu bu endişe zaman zaman hepimizin kalbini yoklamıştı. Ama g ne cesaretle yolumuzda yürüdük ve o zamanlar bütün dünyanın taktirini kazanan olgun ve sakin, fakat o nispette azimli bir kararla tek parti rejiminden demokrasiye geçtik. Evet biz bu imtihanı bir kere verdik ve kazandık. Acaba anarşi kuşkusunu izhar eden sayın milletvekilleri hakkımızdaki kanaat notlarını hangi kanunsuz ve taşkın hareketlerimize dayanarak değiştirmişlerdir? Hayır bu evham tamamile yersizdir ve şu iki aylık tatil devresinde her seçmenin milletvekiline bunu iyice anlatması bir vazifedir. Biz demokrasiyi, anarşiye en az müsait bir rejim olduğu için seçtik. Dünyaca tecrübe edilmiş ve ileri memleketlerde en mükemmel bir tatbikat sahası bulmuş olan "demokrasi" memlekette tanınmıyan, bilinmiyen birşey değildir ki biz onun milletleri, disiplinsizliğe, hükümete ve kanunlara karşı hürmetsizliğe teşvik edici bir rejim olduğuna inanalım. Anarşiyi, demokrasi gibi yalnız kanunlar h hakim olduğu bir rejimde değil bilâkis diktatörlükler veya tek partili keyfî idarelerde aramak lâzımdır. Bu gibi idarelerde hakim olan tek görüşler, eninde sonunda muhakkak adaletsizlik lere yol açar ve anarşi kendi kendine doğa-. Bizim için böyle bir endişe, cidden vehimden ibarettir. Bizim istediğimiz şey tam bir fikir hürriyeti ve kardeşlik sevgisi için de hep beraber bu vatan için çalışmak ve demokrasi tecrübemizi tam bir muvaffakiyete ulaştırarak dünyadaki mevkiimizi almaktır. Birbirimize inanarak, birbirimizi severek çalışmak.. İşte bu da yukarıdaki küçük dileğime ilâve ettiğim kocaman bir dilektir, sayın milletvekili.

Bir Seçmen

Japonya

Esrarengiz belde

Medeniyetin son süratla ilerlediği memleketlerdeki yeni icatlar, muazzam ilerleme, intizam, zenginlik, cemiyet içinde yaşamanın verdiği zevk düşünülürse Amerikanın veya Avrupanın geri kalmış memleketlere öğretecek pek çok şeylere sahip olduğu kolayca anlaşılırdı. Fakat geri kalmış memleketlerin de bazı cepheleriyle insanlığa hocalık edebilecek bir olgunluğa eriştikleri unutulmamalıydı.

Son zamanlarda "Eski Dünya"ya mensup birçok insan, "Yeni Dünya" daki kütle medeniyetinin sırrını keşfetmeye giderken, "Yeni Dünya"nın bazı araştırıcı kafaları da "Eski Dünyada yaşayan insan"ı keşfe çıkıyorlardı.

Japonya medeniyette çok ilerlemiş insanların merakını en çok tahrik eden memleketlerden biriydi. Ruh in-

celiği, sanat aşkı ve samimi ev hayati ile Japonya cidden alâka çekiciydi.

Gizli bir neşe

Harp filmlerinde seyrettiğimiz Japon askeri, daima asık suratlı ve biraz da korkunç suratlı insanlardı. Çoğu Amerikada çevrilen bu filmler acaba kâfi derecede bitaraf değil miydi? Aslında gayet neşeli bir millet olan Japonlar acaba değişik bir manzarayla mı dünyaya aksettirilmişti? Hayır.. Japonyaya turist olarak gidenler de, Japonların sokaktaki ciddi ve ağır tavırlarını müşahede ediyorlardı. Hakikat şuydu ki, 1-kinci Dünya Harbinde yedikleri darbenin tesirleri henüz silinmemişti. Bugün bile Japonyanın sokakları, zihinleri büyük bir derde takılmış gibi dalgın dalgın yürüyen ve yüzlerinde tebessümün en ufak bir izine raslanamıyan insanlarla dolu bulunuyordu. Zaten dünyanın hiçbir memleketinde bu kadar ciddi ve soğuk hatlar arkasında gizlenen bu kadar sıcak, ateşli ve neş'eli bir ruh taşıyan insanlara rastlamak kabil değildi. Japonlar kütle halinde belki sevimsizdiler ama, fert olarak, cidden fevkalâde idiler. Bir japon ailesinin samimiyetine nüfuz edebilen bir yabancı, orada adeta gizli bir define keşfederdi. Japon'un tebessümü gizli, fakat o nisbette içli bir tebessümdü. Bir Japon evinde misafir edilen bir Amerikalı hissiyatını şu şekilde ifade etmişti: "İlk gün kafam bir tek düşünce ile işliyordu: Bir an evvel bu evi terketmek.. Fakat onuncu gün birbirimizden ağlıyarak ayrıldık. Misafir edildiğim ev Tokyonun kenar mahallelerinden birinde idi. Oraya evin beyi olan

Japonya sokaklarından bir görünüş
Asık yüzlü insanlar ülkesi

Kato-San ile beraber gittik. Evde ilk nazarı dikkati celbeden şey tamamile eşyadan mahrum oluşu idi. Buna mukabil, tahta yerler lekesiz bir temizlik arzediyordu. Kato-San bana ayakkabılarımı çıkaracağım yeri gösterdi. Sonra gayet merasimli bir hareketle içinde kömür yanan bir mangalın yanına oturduk. Vakıa bu mangaldaki âteş ancak ihsanın parmaklarının ucunu ısıtabilirdi. Fakat mangal pırıl pırıldı. Biraz sonra ev sahibesi odaya girdi. Elinde kaynıyan bir çaydanlık vardı ve dört çocuğu kuyruk halinde arkasından geliyordu. Çaylarımızı aldık ve sessizce oturduk. Fakat aradan yarım saat geçmemişti ki, kahkahadan kırılmaya başladık ve bütün akşam böyle büyük bir neş'e ve kahkaha içinde geçti. Nasıl olmuştu ve neye gülüyorduk? Bu suâlin cevabı gayet basitti: Ev sahipleri çaydan sonra esprili hoş hikâyelerini ikrama başlamışlardı. Bu da onlara has bir âdetti. Doğrusu bu ikramların en güzeli idi. Günkü dünyada bu kadar esprili, zarif nükteleri bir arada dinlemek mesele idi. Önce eğlenceli ufak tefek hadiseler anlatmaya başladılar, sonra bu kanar mahalledeki küçük evde mizahın en parlak örnekleri verildi: Ruslar, polis ve siyasî şahsiyetler hakkında binbir hikâyeleri vardı".

Zincirler

Aile muhitinde bu kadar samimi, neş'eli ve candan olan Japonların kütle halinde tamamile değişik bir manzara arzetmelerinin mühim bir sebebi vardı. Japonlar ananelerine fevkalâde bağlı kimselerdi. Cemiyet hayatında onlara hükmeden şey, işte bu ananelere bağlı olan dört temel kaide idi: Birincisi Japonların ıstırap ve felâket karşısında, müşkül durumlarda ve zor imtihanlarda olağanüstü hatta insanüstü bir başarı göstermek mecburiyetleri idi. İkincisi Japonların cemiyet hayatında her türlü his tezahüratından menedilmiş olmaları idi. Dördüncüsü ise mübalâğalı bir tors borçlu oldukları sadakati, sorgusuz sualsiz ve muhakemeniz hemen kendilerinden bir üst derecedeki âmire karşı da borçlu ol uslan idi. Dördüncücü ise mübalâğalı bir terbiye kaygusu idi. Bu terbiye kaygusu ki onların en ufak hareketlerini hatta minderde dövüşen iki profesyonel güreşçinin hareketini bile damgalıyordu.

İşte bu zincirler Zeki, sevimli, munis ve o nispette medenî bir milletin insanlarını hazan havsalanın kabul edemiyeceği lüzumsuz kahramanlıklara, vahşiyane addedilebilecek hareketlere, intiharlara, samimiyeti ve medeni cesareti terbiyeye kurban eden geri zihniyete mahkûm ediyordu

Adalet İncelikleri

Adalet hissi Japonyada çok kuvvetli idi ve incelikleri yabancıları şaşırtır, bâzan onlara tuhaf gelirdi. Bir Amerikalı, Japonyada evine giren bir hırsızın üzerine ateş etmişti. Bu yüzden bir hayli başı ağrıdı. Polis onu azarlayarak: "Allaha şükredin ki adam ölmemiş.." dedi.

" Fakat evimi soymaya gelmişti!"

Ne olursa olsun bu hususta kanun gayet sarihti. Eve giren b'r hırsızı öldürmek büyük suçtu. Çünkü eğer hırsız henüz eve giriyorsa onun ne maksatla girdiği kestirilemezdi, bu sırada ona ateş etmek haksızlık olurdu. Belki adamın kastı cana değil mala idi. Mal için insan öldürülür müydü? Hırsızlığın cezası ölüm değildi ve bunu mal sahipleri değil mahkemeler tayin ederdi. Hırsız evden kaçarken ateş etmek daha büyük suçtu. Çünkü madem ki adam artık gidiyordu, demek ki cana kastı yoktu. Şayet ev sahibi hırsızı baş ucunda görerek vurmuşsa o zaman suç hafiflerdi. Çünkü o zaman hırsızın maksadı müphem addedilirdi.'

Japonyanın sırrı

Japonyada herşeyin ince, zarif ve emekle işlenmesinin sırrı nüfusun fazlalığında ve toprağın azlığında idi. Finlandiyadan biraz daha büyük olan dört adasında Japon milleti doksan milyon nüfusu ile barınıyordu. Üstelik Japonyada arazi gayet dağlıktı ve mesahasının büyük bir kısmı ne ekilmeye, ne şehir kurmaya müsaitti. İşte bunun içindir ki. Japonlar küçücük topraklarının kıymetini pek iyi biliyor ye küçük arazilerinde büyük işler başarıyorlardı. Meselâ bahçe zevki, dünyanın heryerinden fazla Japonyada vardı ve dünyanın en usta bahçıvanları Japonyada bulunuyordu. Onların en büyük sanatı küçücük toprak parçalarına geniş bahçe manzarası verebilmekti. Bunun için bahçıvanlar, bahçelere

Misafirperver bir Japon kadını

Eve girince iş değişiyor

güzel bir kayalık yerleştirir, tahta köprüler atar, minyatür bir şelâle oturturlardı. Bahçenin her noktasını ince ince, bir elişi gibi işlerlerdi "Küçükten büyük şey yaratmak" merakı, inceliğin ve zerafetin bir şartı sayılıyordu. Japonyanın en güzel bazı heykelleri bir ceviz büyüklüğünde idi. Japon danslarında da en ufak bir hareket binbir mana taşırdı. Japon tiyatrosunda mendilin göze götürülmesi tahammül edilmez bir ıstıraba işaretti.

Harikulade bir memleket

Japonya gibi güzel memleketler çoktu. Onda asıl hoşa giden ve insanı cezbeden şey bu topraklarda oturanların güzelliğe besledikleri aşktı.

Balmaine'in tüylü şapkası

*Süs, süs, **süs..***

Japonya, bir sanat memleketiydi. Orada en basit bir mutfak aleti bile emekle, özenilerek yapılıyordu. Yazıları gayet büyük bir gayretle öğrenilirdi. Talebeler harfleri lâyıkı ile yazabilmek için altı sene çalışırlardı. Bu teferruatlı çalışma, öğretim davasını halletmek bakımından ne derece mahzurlu ise, çocuklara sabır ve itina ile çalışmayı öğretmek bakımından o derece faydalıydı.

Güzellik evin içindedir

Fakat turist, Japonyaya gider gitmez derhal bu ince sanatı, zevki ve güzelliği keşfetmeyi tasavvur etmemeli idi. Teferruatçı milletler mükemmel teşkilâtlanmalar vücuda getiremiyorlardı. Toplu halde Japonlar ne göz alıcı idiler, ne de zerafetleri ile insanı çekiyorlardı. Sokaklar çamurluydu ve küçük beyaz evleri dıştan hiç te güzel değildi. Japonyada, güzellik de neşe gibi gizliydi ve evlerin içindeydi. Evlerde yerler cilâlı değildi ama senelerin emeği ile cilalanmıştı. En basit evde bile yemek sofrası bir sanat sofrası gibi itina ile hazırlanırdı. Her tabak, her çanak ayrı ayrı güzeldi ve hepsi softaya ayrı bir güzellikle dizilirdi. Vazoya çiçek koymak gibi sofra hazırlamak ta Japonyada bir sanat işiydi. Bir yabancıya 1000 senelik gayet nadide bir bardakta çay ikram eden mütevazi bütçeli bir ev kadını, bu ikramını hayretle karşılıyan misafirine, tabii bir sesle:

"— Bu çanak kullanılmak için yapılmıştır, onun için kullanırız" derdi.

Moda

Aksesuvarlar

1957 kış modası artık bütün hatları ve teferruatıyla belli oldu. Amerikalı milyonerler defilelerde teşhir edilen "orijinal" leri satın aldıktan sonra, büyük terzilerin modelleri basına verildi.

1957 modası, aksesuvara büyük bir ehemmiyet kazandırıyordu. Bundan önce son derece lüzumsuz gibi görünen bazı süs eşyaları bu sene şık kadınlar için vazgeçilmez hale giriyordu.

Şapka, aksesuvarlar arasında baş mevkiyi işgal ediyordu. Christian Dior moda evinin şapkaları tıpkı modellerindeki hattı takip ediyordu: Yuvarlak bir yükseklik ve şakaklar üzerinde sıkı bir hat..

Fath, bütün aksesuvarlar için 1913 senesinin Rus balerinlerinden ilham almıştı. Yüksek kalpaklar ya kürkten yapılmıştı, ya kadifeden.. Zaten kadife şapkalar 1957, kışının hususiyeti olacaktı.

Lanvin - Castillo'nun minimini kadife berelerine gelince, bunlar hiç bir yükseklik hevesine kapılmamış, bilâkis, kadınların alnına doğru oturtulmuştu.

Gece başları

Bu sene gece başları tıpkı eski zamandaki gibi süslü olacaktı. Pierre Balmaine'in ortaya attığı tüy modası, bir çok kadının topuzunu süsliyeceğe benziyordu. Topuzları tutan geniş kadife kurdeleler de modaydı ve bunların bir ucuna küpelerle bir örnek pırlanta bir klips takılıyordu.

Gece elbiseleriyle ayni kumaştan yapılmış küçük gece şapkaları, fiyonklar hemen hemen her terzinin modellerinde kendilerini gösteriyorlardı. Gece başlarını süsleyen en gözde renk mordu. Zaten şapkalarda da

Fath'ın **kürk** şapkası

Kazaska!

Kareli çanta ve papuç
Dior buluşu

en çok mora ve eflâtuna raslanıyordu.

Çantalar

Fath moda evinin çantaları, nazarı dikkati celbediyordu. Bu çantalar sabah için, nötr renklerde olup deriden mamul ve uzun biçimdeydi. Gece çantaları ise tamamile yuvarlaktı. Bu arada "tüy çantalar"a da raslanıyor ve bunların bu sene çok moda olacağı anlaşılıyordu.

Dior ise, bir yenilik olarak, zarf biçiminde, ekose kumaşlardan yapılmış çantaları ortaya atıyordu. Bu çantaların kapakları deridendi ve ayni kumaştan yapılmış ayakkabılarla kullanılacaktı.

Diğer hususiyetler

Teşhir edilen modellerden , anlaşıldığına göre bu kış düğmeler çok büyük olacaktı. Kemerler, elbiselerle ayni kumaştan yapılacak fakat deri manzarası arzedecekti. Ayakkabıların burunları daima sivri, topukları ise kâh uzun, kâh yuvarlaktı.

Siyah tayyörlerin çoğunda düğme yerine siyah taşlardan yapılmış salkımlar kullanılmıştı. Kürk kravatlar, üzerleri simle işli kadife terlikler veya gene simle işlenmiş kadife makosenler, kadife eşarplar son derece çoktu. 1957 senesinin en büyük hususiyetlerinden biri de siyah Ve gri inci modasıydı. Bazı mankenler 12 sıra inci takmışlardı. Salkım saçak stras küpeler ve kolyeler ise gece elbiseleri ile adeta mecburi olmuştu.

Bütün bunları takdim eden mankenlerin en çok nazarı dikkati celbeden hususiyetleri, gözlerinin çekik ve kaşlarının yukarıya doğru uzatıl mış olmasıydı.

M U S İ K İ

Opera

Hızır gibi

Geçen hafta Ankara'nın opera çevrelerinde ve musikisever muhitlerinde en çok konuşulan mesele, Devlet Operasının önümüzdeki mevsim İstanbula yapmayı düşündüğü haftalık yolculuklardı. Şüphesiz ki -Devlet Operasıyla alâkalı her mesele de olduğu gibi- henüz bir karar verilmemişti. Fakat böyle bir tasavvurun gerçekleşme ihtimali bile zihinleri yormağa, uykuları kaçırmağa kâfiydi. Birkaç yıldır ancak mevsim aylarında Ankara'da kırık dökük birkaç opera temsili yermekle yetinen, 'tatil zamanı opera sanatını memleketin diğer, köşelerine tanıtmak için ufak bir gayret bile sarfetmeyen Devlet Operasının şimdi, hem de kış aylarında, her hafta İstanbul'a gidip orada da temsiller vermeyi düşünmesinin sebebi neydi?

Herşey bundan birkaç ay önce, İstanbul Belediye Konservatuarı şan kısmı mezunlarının Yeni Tiyatro'da -eski İpek Sineması- yaptıkları bir opera gösterisinde başlamıştı. Gösterinin ümit verici olması, İstanbul'un nikbin Vali ve Belediye Başkanı Fahreddin Kerim Gökay'ı, İstanbul Operasının artık 29 Ekim 1956'dan itibaren muntazaman temsiller vermeğe başlayacağını halka bildirmeye teşvik etmişti. İstanbul'un meşhur opera binasının inşası ve açılması yılan hikâyesi ve mizah mevzuu haline gelmişti. Birşeyler yapmak, bir faaliyet göstermek lazımdı. Artık görülüyordu ki İstanbul'da şarkı söyleyebilen gençler, bir orkestra, bir koro, sahne, rejisör, v.s. vardı. Koskoca bir şehir operadan niçin mahrum kalacaktı?

Fakat müteakip aylarda, ilk nikbinlikler çehre değiştirdi. Karşılaşılan güçlükler gözlerde büyütüldü. Çeşitli sebepler icat edildi. Nihayet, İstanbul Opera topluluğunun 29 Ekim'de halkın huturuna çıkâmıyacağına, çıkmamasına karar verildi.

Fakat birşeyler yapmak, bir faaliyet göstermek lâzımdı. Akla Devlet Operası geldi. Ankara grubu her pazartesi sabahı trenle İstanbula gelir, Pazartesi ve salı akşamları orada temsiller verir, çarşamba sabahı başkente dönebilirdi. Artık bıçak kemiğe dayanmıştı. Ne pahasına olursa olsun İstanbula opera temin etmek lâzımdı.

Şimdi Devlet Operasının ilgilileri, kara kara, her hafta tekrarlanacak böyle bir yolculuğun neye mal olabileceğini düşünmektedirler. Solistleriyle, orkestrasıyla, korosuyla, dekorlarıyla, kostümleriyle bir opera trupunun dört günde bir İstanbul'a gidip gelmesi işin içindekilerin çoğuna göre, bir cinnet alâmetiydi. Fakat, karar tatbik mevkiine konulacağa benziyordu. İlk akla gelen şey de tek bir kelimeyle ifade olunabilirdi: Teşkilât -yani, Devlet Operasında şimdiye kadar sadece mücerret halde zihinlerde dolaşmış ve görünür hale gelememiş mefhum-

" Dışardaki müşahitler ise, kendi muhtacı himmet bir dedenin nasıl olup da başkasına himmet edebileceğini, ümitsizcesine, kestirmeğe çalışıyorlardı.

Bayreuth 1956

Richard Wagner'in operaları bugün acaba, üstadın ölümü üstünden geçen yetmişbeş yıldan sonra, cazibe ve büyüleme kudretlerini muhafaza ediyorlar mıydı? Bu suale verilecek cevap, hiç şüphesiz, "evet" ti. Her yıl

İstanbul Opera binasının maketi ve Gökay
"Yazı var, kışı var.. Ne bitmedik işi var.."

Wieland ve Wolfgang Wagner
O dedenin torunları

olduğu gibi bu yıl da Bayreuth'de Wagner festivali yapılmış, fakat bu defa opera temsillerinin sayısı 27'ye yükselmişti. Gelecek yıl, 23 Temmuz ile 25 Ağustos arasında yapılacak festivalde de aynı sayıda temsil verilecek, bu meyanda Wagner'in torunu Wolfgang'ın yeniden sahneye koyduğu "Tristan ile Isolde" de oynanacaktır.

Denebilir ki bugün Bayreuth, Almanlar kadar ecnebileri de cezbetmektedir. 1939 yılına kadar Bayreuth'u ziyaret edenlerin sadece yüzde 10'u yabancıyken, bugün bu nisbet yüzde 50'ye yükselmiştir. Wagner'sevenler, Kongo'dan Skandinavya'ya, Michigan Gölünden Bengal Körfezine kadar, dünyanın dört bucağından Bayreuth'e akın etmektedirler. Perde aralarında, Festival Tiyatrosunun önündeki parkta yahut fuayelerde Almanca'dan çok İngilizce yahut Fransızca konuşulduğu duyulmaktadır.

Wagner'in torunlarının yaptıkları, Ondokuzuncu Asır sanatkârı Wagner'i canlandırmak değildir. Wieland ile Wolfgang, üstadın sanatında tazeliğini her zaman muhafaza eden unsurları ortaya koymayı, bu sanatta her çağa hitap edecek şeyleri belirtmeyi gaye edinmişlerdir. Şiarları şudur: "Wagner mezhebinden uzaklaşmak ve saf, sade tiyatroya doğru ilerlemek". Onlara göre, tiyatroda artık o zengin, tantanalı, fakat aldatıcı mizansenlerin modası geçmiştir. Bunların yerini stilize edilmiş, yerine göre mücerret dekorlar almıştır. Bayreuth'un eski ve mutaassıp dostları, Wagner operalarını böyle alışılmamış dekorlar içinde görünce, hayrete düşmektedirler.

Rusya

Emir kulları

Sovyet Rusya'da bestekârlar, kendi arzu ettikleri tarzda değil, Devletin istediği gibi musiki yazarlar. Stalin'in hükümdarlığı zamanında, Sovyet bestekârları, partinin estetik görüşüne uygun besteler yapmağa mecburdular. Halk için musiki yazacaklardı; batının "burjua biçimciliğine" kapılmayacaklardı. Her hürriyet olduğu gibi sanatkâr hürriyeti de sınırlanmıştı. Şimdi, Stalin devrinde yapılan herşeyin reddedilmesi Sovyet Rusya'da bir moda haline çeldiğinden, bestekârlar da, bir vakitler benimsemiş göründükleri inançlar aleyhinde konuşmağa başlamışlardı. Bu sözde hürriyet gösterisi aslında, gene "yukarı"nın diktasına uyma arzusundan başka birşey değildi.

Geçenlerde Pravda gazetesine neşredilen bir makalesinde, bugünkü Rusya'nın en ileri gelen bestekarı Dimitri Şostakoviç, Sovyet bestekârlarının hürriyete kavuşması tezini müdafaa etmekteydi. Sovyet Bestekârları Sendikası liderlerine hücum ediyor, onları Sovyet musikisini cendereye sokmakla itham ediyor, yaratıcı tecrübeleri yasak edenleri yeriyor, bu gibilerin musikisinin ilerlemesine engel olduklarından bahsediyordu.

Şastakoviç yazısına şöyle devam ediyordu:

"Musiki, azim ve cesaretle, hayatın gerçeğini aksettirmelidir. Yaratıcı çalışmanın gelişmesini önleyecek har teşebbüsün başarısızlığa uğrayacağını söylemeğe lüzum bile yoktur. Çünkü böyle bir teşebbüs, Yirminci Kongre'nin çağrısına aykırıdır".

Yirminci Kongre, geçen Şubat ayında yapılan ve Stalin mezhebinin itham edildiği Sovyet Partisi Kongresidir.

Şostakoviç, yazısının başka bir yerinde dogmacılara da hücum ediyor ve onlardan şöyle bahsediyordu:

"Dogmacılar, ne derece mütevazı olursa olsun, musiki kompozisyonu sanatım geliştirecek ve zenginleştirecek her teşebbüsü şüpheyle karşılamaktadırlar. Çok defa bestekarlardan, menfi ile müsbetin bir eserde ölçülü, bicili bir şekilde muvazenelendirilmesini istemek gibi. gülünç ve budalaca taleplerde bulunurlar Onlar, bir bestenin manâsının, dıştan görünen sevinç ve üzüntü nisbetleriyle değil, fakat içinde ifade edilen duyguların derinliğiyle anlatılabileceğine akıl erdiremezler".

1948 yılında Şastakoviç, Komünist. Partisi Merkez Komitesi tarafından "burjua" ve "soysuzlaşmış" diye kötülenen "biçimci" bir musiki yazmakla itham edilmiş, partinin gözünden düşme tehlikesiyle karşılaşmıştı. Bunun üzerine bestekâr resmen özür dilemiş ve partinin prensiplerine bağlı kalacağım vaadetmişti. Bestekâr bugün her nekadar "biçimci" bir sanatın lehinde konuşmamaktaysa da, dogmacılara yaptığı hücumlar arasında, simian da söylemektedir:

"Biçimcilik damgası, yaratıcı araştırma örneği olan her çalışmaya, düşüncesizce ve acelecilikle, vurulmaktadır. Anlayamadıkları, yahut hoşlarına gitmeyen birşey oldu mu, ona hemen biçimcilik diye bir kulp takıyorlar".

T İ Y A T R O

Devlet Tiyatrosu

Kuyruğa bağlanan kabak

Devlet Tiyatrosu sanatkârlarından bazılarının provalar için öğleden sonraları da tiyatroya gelmeye başladığı şu günlerde Eskişehirde Şeker Fabrikası sahnesinde, Konyada da eski Halkevi sahnesinde testere ve çekiç sesleri yükselmeye başlamıştı. Bölge tiyatroları meselesini bir türlü gerçekleştiremiyen Devlet Tiyatrosu Genel Müdürü yerinde bir kararla bu hayalden vazgeçmiş ve pratik bir hal tarzı bulmuştu. Ankara tiyatrolarının sanatkârları haftanın muayyen günlerinde civarlarındaki büyük şehirlerde temsiller verecek, bu şehirlerin tiyatro ihtiyacını karşılıyacaktı. Bu plânın ilk tatbikatı için maddî yorgunluğu maddi şekilde mükâfatlandıracağından kimsenin şüphesi yoktu. Bu sebeple Konya ve Eskişehirde tiyatro teşebbüsü sanatkârlar bakımından birer "Harçlık tiyatrosu" olarak telâkki edilebilirdi. Fakat" herşeye rağmen üzerindeki ağır vazifeye yenilerini eklemekten çekinmiyerek bir cesaret örneği veren Devlet Tiyatrosunun yerinde bir karar aldığı muhakkaktı. Masraflarının çoğu bütçeden karşılanan bir teşekkülün, nimetlerini sadece Ankaraya hasretmesi cidden adaletsizlikti ve büyük şehirlerin tiyatro ihtiyacı Devlet Tiyatrosu tarafından düşünülmezse kimin tarafından düşünülecekti.

Devlet Tiyatrosu idarecileri teşebbüsün ilk anda hayal kırıcı bir netice vermesini arzu etmedikleri için

Konya'dan bir görünüş

Tiyatroya kavuşuyor.

Konya ve Eskişehir seçilmişti. Eskişehir ve Konyadaki sahneler temsil vermeye elverişli bir hale getirilirken, Ankarada da çalışmalara hız verilmişti. Devlet Tiyatrosunda sabahları Ankarada oynanacak eserlerin provaları, öğleden sonra da "Seyyar Tiyatro"nun provaları yapılıyordu.

Kısacası Devlet Tiyatrosunda seferberlik ilân edilmişti. Sabah prova, öğleden sonra prova ve akşamları temsil.. Sanatkârlar bütün haftayı sahnede geçireceklerdi. Tatil günleri kaldırılmıştı. Zaman zaman otobüslere dolup kâh Konyanın, kâh Eskişehirin yolu tutulacaktı. Bu kadar külfetin bir nimeti olması gerekirdi. Fakat, sanatkârlara, bu fazla mesai yüzünden bir ek maaş verilip verilmiyeceği henüz belli değildi. Ama Genel Müdürün cömert kalbinin bu başlangıçta halk tarafından tutulup sevilmiş eserleri ele almayı tercih etmişlerdi. Bu eserler "Dünkü Çocuk" ve "Harputta Bir Amerikalı" idi. İki eser de Ankaralılar tarafından beğenildiğine göre Konyalıların ve Eskişehirlilerin de alâkasını çekecekti.

Yalnız anlaşılamayan bir nokta vardı- Devlet Tiyatrosunun mahdut bir kadroyla bu kadar geniş bir işe girişmesine rağmen oynanacak bir sürü eserden hiç birinde yer bulmamış, rol almamış sanatkârlar vardı. Acaba Devlet Tiyatrosu bu sanatkârları beşinci, altıncı, belki de onuncu tiyatrolar için ihtimamla salamura mı ediyordu?

Programda değişiklik

Devlet Tiyatrosu Genel Müdürü son dakikada Küçük Tiyatroda ve Üçüncü Tiyatroda oynanacak eserleri değiştirmişti. Sanatkârlar şimdi "Yaz Bekârı" ve "Bu Gece Başka Gece" yerine Dr. Orhan Asena'nın "Korku"suna ve Tenessee Williams'ın Can Yücel tarafından Türkçeleştirilen "Cam Biblolar - The Glass Managerie"ına çalışıyorlardı.

"Korku" sahneye Ragıp Haykır tarafından konulacaktı. "Cam Biblolar"da ise bu vazife Saim Alpago tarafından yüklenilmişti. Bu piyes Saim için mühim bir imtihan olacaktı. Alacağı netice şimdiden merak uyandırıyordu. Piyesin en mühim rolü Laura için Gökçen Hıdır seçilmişti. Gökçen Hıdır geçen sene "Dünkü Çocuk"taki Billie kompozisyonu ile alâkayı çekmiş ve bir ilerleme kaydettiğini ortaya koymuştu. Laura, Billie'ye taban tabana zıt bir karakter rolüydü. Havai Billie'nin yerini hakikatlardan kaçarak hayal âlemine sığınmış, kendine güveni olmıyan bedbaht. fakat masum bir gene kız almalıydı. Talih, Gökçen Hıdır'ın kanısını çalmıştı. Konya ve Eskişehirde feleğin çemberinden geçmiş Billie ile Ankarada masum Laura'yı aynı başarıyla temsil etmeyi başarırsa hakkı olan şöhrete kavuşması işten bile değildi. Böylelikle Gökçen Hıdır bu sonbaharda bir nevi "iki ruhlu kadın" olacaktı.

Genel Müdürün yeni sevdası "Oda Tiyatrosu" na gelince, orada bir değişiklik yapılmamıştı. Cüneyt Gökçer harıl harıl "Bir Yastıkta"yı hazırlıyordu. Eserin iki kişiden ibaret olan eşhasım sahnede bizzat Cüneyt Gökçer ile eşi Medina Gökçer canlandıracaklardı. Cüneyt'in dublörü olarak Asuman Korad vazifelendirilmişti. Anlaşıldığına göre "Dördüncü Hanri" tecrübesi bile Cüneyt Gökçer'i rejisörlükle aktörlüğü bir arada yürütmek sevdasından vazgeçirememişti.

Şehir Tiyatrosu

Bir "Per Günt" aranıyor

Piyesin temsili için herşey hazırlanmıştı. Dekorlar, kostümler çizilmiş, en ufak roller dahi, san'at - kârlar arasında taksim edilmiş, provalara başlanmış, bale hazırlıklarını tamamlamış, Grieg'in nefis müziği bandlara alınmıştı. Kısacası İbsen'in 50 nci ölüm yıldönümü münasebetiyle Şehir Tiyatrosunda sahneye konacak olan "Per Günt" ün herşeyi hazırlanmıştı.Fakat Per Günt rolünü kimin oynayacağı henüz belli değildi. Filhakika Per Günt, genç san'atkârlardan Muzaffer Arslan'a verilmişti ama Muzaffer, Per Günt'ün sade gençliğini oynayacaktı. Yaşlılığını oynayacak aktör bir türlü bulunamıyordu.

Bu rol tevziatının hikmetini anlamak cidden güçtü. Şimdiye kadar "Per Günt" memleketimizde iki defa sahneye konmuştu. İlkinde Şehir Tiyatrosunda bu rolü -gençliğini ve ihtiyarlığını- Talât Artemel oynamıştı. Devlet Tiyatrosundaki ikinci temsilde ise Cüneyt Gökçer tek başına rolün hakkından gelmişti. Peki

niye bir aktör, meselâ Muzaffer Arslan, bu rolü oynayamıyordu? İki aktörün aynı rolü oynamasına ne lüzum vardı?

İlk provalarda Rejisör Meinicke'ye bunun sebebini soran bir aktörün aldığı cevap, "Bu sene Münich festivalinde, Norveçliler "Per Günt"ün gençliğini ve yaşlılığım iki ayrı aktöre oynatmışlardı. Çok mükemmeldi. Zaten rol çok ağırdı. Bir aktör için zorlu" oldu. Bu cevap üzerine akan sular dururdu. Madem ki Norveçliler oynamışlardı, biz neden oynamayalım? Meinicke eseri sahneye koyacağı zaman Per Günt'ün gençliği için Muzaffer Arslan'ı düşünmüştü. Yaşlılığını önce Talât Artemel'e verdiler. Fakat o kabul etmedi. Per Günt'ü oynarsa gençliğini de oynamalıydı. O kabul etmeyince H. Kemal Gürmen'e rica ettiler, razı olmadı. Mahmut Moralı zaten önceden reddetmişti. Meinicke, nihayet Hadi Hün üzerinde durdu ve rol tevziatı lâvhâsından Talât Artemel'in adı silinip Hadi Hün'ünkü yazıldı.

Muzaffer Arslan ile Hadi Hün ne fizik, ne boy pos ve ne de ses bakımından birbirlerine uymuyorlardı. Nitekim Hün de bunu düşünmüş olacak ki, hastalandığını bahane ederek bir rapor aldı. Meinicke müşkül durumda kalmıştı. Tam bu sıralarda solveyg rolünü yapacak olan Nedret Güvenç te provalarda bulunması lâzım gelirken İzmir'e, Cahide Sonku'nun filmini çevirmeğe gitmişti. Rejisör çok müteessirdi, güvendiği dağlara kar yağmıştı. Fakat bu isi yapacaktı, son olarak kadroda "Per Günt" rolünü oynayabilecek san'atkârlar üzerinde bir daha duruldu ve Müfit Kiper seçildi. Müfit Kiper değerli, olgun, ayni zamanda cesur bir aktördü. Tiyatroya bu müşkül zamanında yardım etmek onun için bir memnuniyet vesilesiydi. Fakat asıl mesele seyircinin memnun olmasıydı.

Böylelikle nihayet, Per Günt'ün yaşlılığını oynayacak sanatkâr bulunmuştu. Piyesin diğer mühim rollerinden Solveyg'i Nedret Güvenç, Aese'yi Şükriye Atay, Anitra'yı Altan Hanoğlu, İngrid'i Birsen Özkara ve Yeşilli Kadın'ı Fatma Andaç oynayacaklardı. Tevziat umumiyetle beğenilmişti. Yalnız bir nokta üzerinde duruluyordu. Evvelki yıl Artemel'in jübilesinde Samiye Hün Yeşilli Kadın rolünde, değişik bir kompozisyonda çok beğenilmişti. Bu rol acaba niçin Samiye Hün'e verilmemişti?

Komedi kısmında

Dram kısmının ilk piyesi belli olmuştu, sıra Komedi kısmına gelmeliydi. Vâsfi Rıza geçen yıl Edebi Heyetin okuduğu komedilerin hiç birini açılış piyesi olarak beğenmemişti. Sonunda, en son okunan bir Amerikan komedisi üzerinde karar kılındı: Kaufmann ile Hart'ın Orhan Ercem kalemile dilimize çevrilen bu piyesin -adı -"George -Washington Bu

Rejisör Meinicke
Yaşlı bir Per Günt lâzım

Evde Oturmuştu" idi. Eseri Vasfı Rıza sahneye koyuyor, fakat kendisi oynamıyordu. Başlıca rolleri Reşid Baran, Bedia Muvahhid, Hümaşah Göker, Suavi Tedü, Perihan Tedü, Nezahat Tanyeri, Gönül Ülkü, Turhan Göker, Gazanfer Özcan, Zihni Küçümen, Rıza Tüzün ve Behzad Butak oynayacaklardı. Dekorları Turgut Atalay yapıyordu. Yakında tedavi için Almanyaya gidecek olan Reşid Gürzap'ın piyeste rolü yoktu.

Aksaray Bölümünde

Şehir Tiyatrosunun üçüncü kolu olan Aksaray bölümü bu yıl Raşid Rıza'nın idaresine verilmişti. Raşid Rızâ, tiyatroyu telif bir eserle açmayı istiyordu. Ama eline tutuşturulan piyesleri beğenmemişti. Bu sırada, Edebi Heyetin geçen sene kabul ettiği telif bir piyes hatıra geldi: Melih Vassaf'ın "Sam Rüzgârları" adındaki piyesi.. Raşid Rıza, "Sam Rüzgârları" m okudu, beğendi ve hemen rol tevziatını yaptı. Şaziye Moral, Abdurrahman Palay, Nezihe Becerikli, Yaşar Nezihi Özsoy, Gül Gülgün, Halûk Sarıcı, Şadıman Ayşın, Muallâ Kaynak ve Muhip Arcıman "Sam -Rüzgârları"nın belli başlı rollerini paylaştılar. Şimdiye kadar "Aksaray Bölümü"nde bu kadar kuvvetli bir kadro görülmemişti. Demek ki Şehir Tiyatrosu telif piyeslere artık ehemmiyet vermeye başlıyor ve bu piyeslere Aksaray Bölümünün sahnesini tahsis ediyordu.

Repertuar

Telif piyeslere ehemmiyet veriliyordu, çünkü "Sam Rüzgârları" ndan başka, Tarık Buğra'nın "Akimülâtörsüz Radyo", Haldun Taner'in "Günün Adamı" R. Ahmet Sevengil'in "Kadınsız Dünya" ve Reşad Nuri Güntekin'in "Tanrıdağı Ziyafeti" adlı eserleri bu sene oynanacak piyesler arasında yer alıyordu. Tercümelere gelince: Jean Anouilh'in "Öridis"i, Edith Wohrtnton'un "İhtı-

yar *Kız"ı,* Ywon Noe'nin "Ayda Bir" i, Oscar Wilde'ın "Maksat Samimiyet" ve "Salome"si, Noel Coward'ın "Ben Çağırmadım", Marcel Achard'ın "Aşk Acısı", O'Neill'in "Karaağaçlar Altında", Tenessee Williams'ın "Cam Kırıkları", William İnge'in "Otobüs Durağı", Curt Goetz'in "Hokkabaz" piyesleri -Allah kısmet ederse- bu sezon Şehir i Tiyatrosunun Dram, Komedi ve Aksaray Bölümleri afişlerini süsleyeceklerdi.

Dormen Tiyatrosu

Ümit veren bir ışık

Geçen yaz başlarında kurulan ve bir amatör topluluk vasfı gösteren Haldun Dormen Tiyatrosu, gördüğü alaka ve kazandığı muvaffakiyetten cesaret alarak bu yıl, devamlı temsiller vermeyi kararlaştırmıştı. Haldun Dormen Tiyatrosu, temsillerini Parmakkapıdaki Beyoğlu Kulübü sahnesinde verecek Ve perdesini 16 Ekimde açacaktı. İlk eser olarak dilimize Leylâ Erduran tarafından çevrilen bir vodvil — "Şirin Teyse - Charlie's Aunt" — seçilmişti. Haldun Dormen Tiyatrosu gibi iddialı bir teşekkülün mevsime bir vodville girmesi tuhaf karşılanabilirdi. Halbuki bu teşekkül, herşeyden önce seyircinin temsil için ödediği paraya acımamasını, hattâ bir ikinci defa zevkle ödemesini temine çalışıyordu. Bu sebeple halkın kolayca hoşlanacağı eserler tercih ediliyordu. Bu anlayışa göre tiyatro herşeyden evvel bir eğlenceydi. Ama dekor, kostüm, reji, oyun ve oyuncu mükemmeliyetine ve güzelliğine ihtiyacı olan bir eğlence.. Haldun Dormen Tiyatrosunun kısa zamanda kazandığı rağbetin sırrı belki de buydu.

Kadro

Tiyatronun rejisörü Haldun Dormendi. Dormen sahneye koyduğu eserlerde kendisi de oynıyacaktı. Gecen sene "Kaçan Kaçana" da Mr. Humphrey rolündeki başarısıyla dikkati çeken Erol Günaydın, bu sene profesyonel sahne hayatına atılıyordu ve "Şirin Teyze" de baş rolü oynayacaktı. Diğer rollerde Fikret Hakan. Sadettin Erbil, İlhan İskender, Altın Terim gibi kabiliyetli genç şöhretler vardı. Haldun Dormen Tiyatrosunun kadrosundaki büyük sürpriz Şükran Güngördü. Bu sevimli aktris Küçük Sahneden ayrılarak bu yeni teşebbüse katılmıştı. Haldim Dormen Tiyatrosunun Şükran Güngördü'nün iltihakıyla çok şeyler kazandığı muhakkaktı. "Şirin Teyze"-nin dekorları Orhan Peker. kostümleri de Gaye Baykal tarafından hazırlanıyordu.

Gecen yıl "Kaçan Kaçana - See How They Run"yı karı koca ve âşık arasında geçen bir fars olmaktan çıkarıp gerek İstanbullu, gerek Ankaralı bütün tiyatroseverlerin hafızasına nakşeden bu genç ve kabiliyetli topluluğun bu yıl da şöhret ve imkânlarını genişletmesi beklenir. Bu başarının şerefi ayni zamanda tiyatromuzun istikbali bakımından ümit verici bir ışık olacaktır.

S P O R

Futbol

Ligler başlarken

Profesyonel küme lig maçları nihayet gelip çattı. Bu sene mahalli maçların eskiye nisbetle daha fazla alâka göreceği tahmin ediliyordu. Seyirciler yağmur, çamur, fırtına, kar, soğuk demeden Mithatpaşa Stadının yolunu tutacaklardı. Hususi karşılaşmaların bırakmış olduğu intiba buydu. Acaba kim şampiyon olacaktı? Şimdi zihinlere takılan sual buydu. Lig maçlarının kendine mahsus bir havası vardı. İki puan kazanmak için futbolcuların bir hayli ter dökmeleri, çalışmaları icap ederdi. Renk aşkı bir tarafa, profesyonellik icabı galip gelen takıma verilecek primler futbolcuları bunu hak etmek için 90 dakika koşturmaya kâfi geliyordu. Kimin şampiyon olacağı sualine kesin olarak cevap verilemezdi ama, bugüne kadar yapılan hususi maçları nazarı itibara alarak bir fikir yürütülebilirdi. Şampiyonluğa namzet olarak ilkin akla Galatasaray geliyordu. Gerçekten Sarı-Kırmızılı takım, heyeti umumiyesi itibarile diğerlerine nisbetle daha iyi bir durumdaydı. Fenerbahçe de şampiyonlukta söz sahibiydi.. Ama yaptığı transferlerin takımdaki boşlukları doldurmadığı da bir hakikatti. Hususi maçlarda iyi not alan futbolcuların başarılarını lig maçlarında da devam ettirebilecekleri meçhuldü. Beşiktaş ise elindeki futbolcuları transferde kaçırmış, buna mukabil şöhreti meçhul elemanlar almıştı. Bu kadroyla lig maçlarını yürütebileceği ve şampiyonluk peşinde koşacağı tahmin edilemezdi. Adalet ve İstanbulsporun ise istikrarsız futbol oynadıkları için şampiyonluk Ümitleri zayıftı. Lig şampiyonluğu Galatasaray ve Fenerbahçe arasında paylaşılacaktı. Ama bir sürpriz ihtimali daima akılda tutulmalıydı.

Hususi maçlar

Tribünler tamamile dolu idi .Hatta stada hakim ağaçların tepelerine varıncaya kadar. 35 binden fazla Fenerbahçe taraftarı takımlarını Adalet karşısında görmenin heyecanı içindeydiler. Bu heyecanın bir sebebi de Adalet forması ile sahaya çıkacak eski Fenerbahçelilerdi. Sahada sıkı emniyet tertibatı alınmıştı. Dört sene evvel profesyonelliğin kabulü ile Erol, Ahmet, K. Halil gibi futbolcuların Adalete geçişlerinden sonra olanları hatırlayanlar, emniyet tertibatının sebebini anlamakta güçlük çekmediler. Herşey değişmişti. En mutaassıp taraftar dahi 90 dakikalık müddet içersinde Fenerbahçeden ayrılan futbolcular aleyhine menfi bir tezahüratta bulunmadı. Bu, hakikaten sevinilecek, memnuniyet duyulacak bir mevzu idi. Oyuna Fenerbahçeliler hızlı bir tempo ile başlamışlardı. Fakat hız, çabuk kesildi ve hücum insiyatifi Adaletlilere geçti ve bu hal oyunun sonuna kadar devam etti. Eğer Hakem Memhet Reşat, Fenerbahçenin bariz bir ofsaytten attığı golü muteber addetmemiş olsaydı netice en azından bir beraberlik olacaktı. Hem de Adalet'in hak ettiği bir beraberlik..

Fenerbahçe: 1 — Adalet: 0
Lokma çetindi

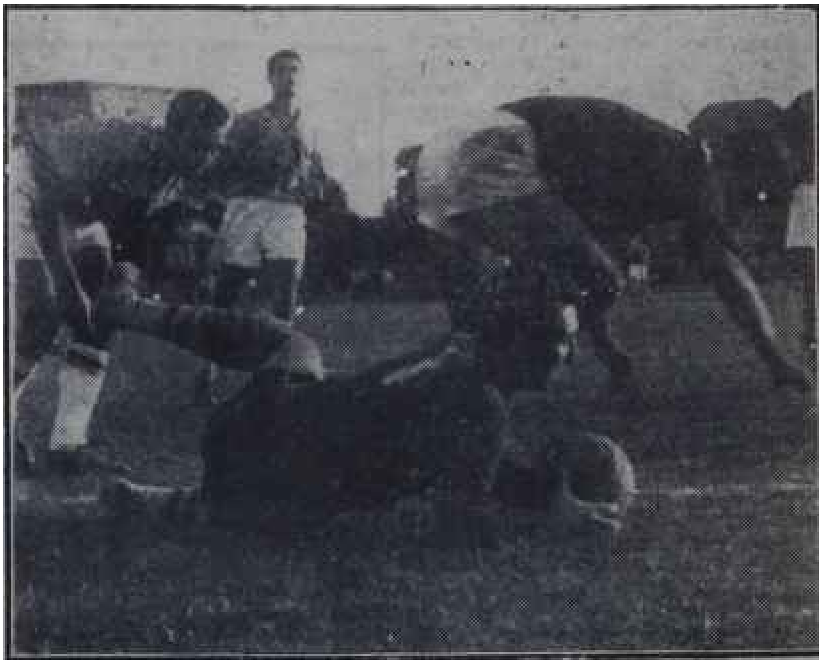
Çözülemiyen düğüm

Beşiktaşlı Ahmet'in Fenerbahçeye geçişi Fenerbahçe kulübü ikinci başkanı Osman Kavrakoğlu ile Futbol Federasyonu Başkanı Hasan Polatı sık sık karşı karşıya getiriyordu. Her iki idareci arasındaki konuşmalar bazen samimi geçiyor bazan da hava birden sertleşiyordu. Nitekim geçen hafta gene böyle oldu. Takımlar sahaya çıkarken, sahanın kıyısında idarecilere ayrılan yerde Hasan Polat ve Kavrakoğlunun, sert bir söz düellosuna tutuştukları görüldü. Yanlarına sokulan gazeteciler bu konuşma hakkında malûmat elde edemediler: Her iki idareci de susuyordu. Bu konuşmadan sonra gazetecilerin Ahmet'in nasıl oynatıldığı sualini Hasan Polat şöyle cevaplandırdı: "Ahmet hakkında Federasyonumuz nihai kararım vermiştir. Bu mevzuda birşey söylemek bize düşmez. Fenerbahçe bundan sonraki şikâyetini bize değil. İstişare hey'etine veya Devlet Şûrasına yapmalıdır."

Münakaşalı konuşmada Kavrakoğlunun vüksek sesle mukaveleyi niye fesh ettirmiyorsun?" dediği duyulmuştu. Gazeteciler Kavrakoğluna bu hususta ne düşündüğünü sordular. O kısaca sunu dedi: "Evet duyduğunuz doğrudur. Ahmet Beşiktaş kulübü ile askerken mukavele imzalamıştır. Bu usulsüzdür. Federasyonun verdiği karar ne olursa olsun, Ahmetin hakkını aramaktaki enerjimiz hiç bir zaman azalmıyacaktır".

Diğer maçlar

Geride bıraktığımız haftanın Cumartesi günü Galatasaray Kasımpaşa ile karşılaştı. Sarı-Kırmızılılar bu maçta bir lig şampiyonuna yakışacak şekilde oynadılar ve müsbet not aldılar. Dinamolar karşısında ki neticeler kulüp taraftarlarını endişeye düşürmüştü. Ama Kasımpaşayı 3-0 yenmeleri bu endişe ve tereddütleri ortadan kaldırmaya kafi geldi. İki maç yapmak üzere geçen hafta İzmire giden Beşiktaş ilk maçında İzmirsporla 2-2 berabere kalmış, ikinci macında ise Alayı 5-0 gibi farklı bir şekilde mağlûp etmişti. Lig maçları arifesinde büyük takımların yaptığı hususî maçlar, hem yaklaşan liglerin havasını kızıştırıyor, hem de meraklıların fikir edinmesini sağlıyordu.

Galatasaray — Kasımpaşa maçı
Şampiyona yakışan bir oyun

Basketbol

Taşlı galibiyetler

Geçen hafta başında 19 Mayıs Stadındaki açık basketbol sahasının yanından geçenler, oradaki hummalı faaliyeti görüp merak edenler, Şam'da yapılacak dünya ordulararası şampiyona için ordu takımımızın, İzmirde yapılacak Fuar Kupası basketbol şampiyonası içinde Ankara Genç karmasının hazırlanmakta olduğunu öğrendiler. Aslında Ordu takımının hazırladığını kimse iddia edemezdi. Silâhlı kuvvetler arasındaki şampiyonayı Kara Kuvvetleri takımı İstanbuldaki elemanlarını getirmeye lüzum görmeden kolayca kazanmıştı. Dünya şampiyonasına katılıp katılmayacağımızı kimse bilmediğinden çalışmalara ancak hareketten birkaç gün önce, yalnız Ankaradaki oyuncuların iştirakiyle başlanabildi. Galatasaray ile Avrupa turnesinde bulunan Yalım ve Tomaidis hareketten bir gün önce Ankaraya geldiler. Yılmaz ile Altan'ın da takıma iltihakları böyle olmuştu. Velhasıl dünya şampiyonasına katılan voleybolcülerimizden hiç bir şey beklemiyor idiysek Ordu takımımızın ferden kuvvetli, fakat hiç hazırlanmamış takımından da pek çok şey beklemiyorduk. Şampiyonaya katılan Suriye, Amerika, Mısır ve Hollanda'dan yalnız sonuncuyu yenmeleri lazımdı. Fakat renklerimize karşı Olan büyük bağlılığımız ve milli heyecanımız, Şamdaki 5.000 kişilik belediye sahasında aleyhimize bağırıp duran halk karsısında galeyana geldi. Seyircileri şaşkınlık içinde bırakarak aylardanberi bu turnuva için hazırlanmakta olan Mısır ile Suriye'yi takımımız rahatça yendi.

Ekibimiz Şama ulaştığında onları bir sürpriz bekliyordu. Suriyeli organizatörler fikstürü kendilerini ve Mısırı en avantajlı bir duruma koyarak tanzim etmişlerdi. Bizi ise ilk ge--ede turnuvanın favorisi Amerika karşısına koymuş, o güne kadar alışılagelen kur'a usulünü bir çırpıda ve tam şark idarecisi zihniyeti ile ortadan kaldırıvermişlerdi. İtirazlarımız bir işe yaramadı. İlk gece ekibimiz ilk devre başabaş bir oyun çıkar dığı kuvvetli Amerika takımına yenildi. Bu mağlûbiyet ve seyircilerin aleyhimizdeki devamlı tezahüratı oyuncularımızı kamçıladı. Birbiri peşisıra Suriye, Mısır ve Hollandayı ezerek yeniverdik. Bütün turnuva boyunca Suriyeli ve Mısırlı hakemler aleyhimize çalışıp dudular. Seyircilerin aleyhimizdeki taşkın hareketlerinden her an çıkması beklenen hadise Mısır maçında patlak verdi. Mısır maçı bizi sevmeyenlerin mağlûbiyetimizle memnunluk doyabilecekleri son ihtimaldi. Fakat 5.000 çılgın seyirci maçın sonuna doğru beklediklerinin gerçekleşemiyeceğini anlayınca oyuncularımızın başına şişe, taş atmaya başladı. Bu arada Suriyeli hakem tarafından haksız olarak oyundan çıkarılan bir oyuncumuzun Üzerine hücum edenler de oldu. Fakat hadise Amerikalı hakemin dirayeti ile yatıştırıldı. Ordu takımımızın bu ÇOK büyük başarısı yurtta olduğundan bir kat daha fazla Şam kolonim z arasında büyük memnuniyet uyandırmıştı. Şam elçimiz oyuncuları birer birer tebrik etti. Yurdun dört köşesinden sporcularımıza tebrik telgrafları yağdı. 1956 Dünya ordulararası şampiyonasında ikinci olan takımımız bu satırları okuduğunuz sırada yurdumuza dönmüş bulunacaktır.

Güreş

Beynelmilel turnuva

Geçen haftanın başında Serbest ve Greko-Romen Millî Takımımız geniş bir kafile ile Macaristan, Yugoslavya ve Almanyada millî temaslar yapmak üzere yurdumuzdan ayrılmıştı. Bu kafileye Federasyon

Başkanı Vehbi Emre ile Genel Müdür, Nizamettin Kırşan döviz verilmediği için katılamamışlardı. Pek çok sporseverin merakla takip ettiği Serbest ve Greko-Romen müsabakaları hafta içersinde Budapeştede yapıldı. Büyük bir alâka uyandıran müsabakalara Macarlar iki takımla İştirak etmişlerdi. Bu taktik onları Greko-Romende şampiyon yaptı. İkinciliği bir müddetten beri millî temaslardan çekilmiş bulunan İsveçliler kazandılar. İsveçliler eski takımlarını olduğu gibi muhafaza ediyorlardı. Bu yetişmiş bir güreşçinin nasıl uzun müddet muvaffakiyetini devam ettirdiğine güzel bir misaldi. Çabuk parlamak ve çabuk sönmek o sporcunun kabiliyetini göstermekle beraber ayni zamanda mazbut yaşamadığına da bir delildi. Greko-Romen karşılaşmalarının finalinde takımımızın tek birinciliğini Hamit Kaplan aldı. Rem de Antonson gibi bir rakibe karşı.. 14 dakikada şöhretti Antonsonu tuşa getirmek, doğrusu küçümsenecek birşey değildi. Hamit'in kabiliyetine en fazla inananlardan biri de Federasyon Başkanı Vehbi Emre idi. Fakat o bu başarıya şahit olamadı.

Serbest güreşler

Sıra Serbest güreşlere gelmişti. Türk takımının şampiyon olacağına inanmayan bir tek şahıs yoktu. İlk gün her girdiği müsabakayı kazanan güreşçilerimiz Pazar akşamı final karşılaşmalarım yaptılar. Neticede Mehmet Gocur, Hasan Güngör, Bekir Büke, İbrahim Karabacak ve Adil Atan kendi kilolarında şampiyon oldular. Serbestte Macarlar ikinci, Bulgarlar ise üçüncü olmuştu. Ağır sıklette Hamit Kaplan'ın yerini Adil Atan almıştı. O da Dünya Kupası müsabakalarında hakikaten bir kıymet olan Bulgar Mehmetofu ittifakla yenmişti. Hamit ise bu müsabakalara iyi bir rakip bulamadığı için katılmadı. Artık onun hakiki değerini ortaya koyacak rakipler Antonson, Kotkas gibi güreşçilerdi. Peşteden sonra Yugoslavyaya hareket eden kafilemiz şu satırların yazıldığı sırada Yugoslavyanın Obotica şehrinde yapılmakta olan müsabakalarda güreşmekteydiler.

Bekir Büke
Bükülmez bir bilek

Tenis

Hancılar ve yolcular

İstanbul Enternasyonal turnuvasından sonra Ankara Kupasının yapılması zaten önceden kararlaştırılmıştı. Ankara Tenis Kulübü tarafından turnuvaya katılacakların listesi ilân edildiği zaman, Ankara tenis meraklılarından bilhassa İstanbul karşılaşmalarını seyredemiyenler memnun olmuşlardı. Fakat karşılaşmalar başlayınca ilan edilenlerden bir kısmının oynamadığı görüldü. İzmirliler nedense Ankara Kupasına rağbet etmediler. Hele Gönül Erk'in gelmeyişi kadınlar arasındaki maçların heyecanını azaltmıştı.

Bütün bunlara rağmen turnuvanın üzerinde durulan tarafı, Türkiye birinciliklerinde Behbut Cevanşir'in galibiyeti ile sona eren maçın rövanşını Nazmi Bari'nin alıp alamayacağı idi. Eliminasyon fikstürünün biri en altından, diğeri en üstünden rakiplerini yenerek hafta sonu finalde iki kuvvetli rakip karşı karşıya kaldı. Ankara Tenis Kulübü kortları bu iki tenisçimizin her karşılaşmasında olduğu gibi tıklım tıklım dolmuştu. Herkes mevsim başındaki bir türlü unutulmayan beş setlik maç gibi bir karşılaşma seyredeceğini ümid ederken hayal kırıklığına uğrayıverdiler. Bir gece önce rahatsızlanan Nazmi Bari hiç beklenilmeyen bir kolaylıkla Behbut'u üç sette yendi. Hem de son iki seti 6-0, 6-0 alarak... Hatırlarda olduğu üzere Nazmi'nin de İstanbuldaki mağlûbiyeti üç sette neticelenmişti. Behbut'un Nazmi'ye hiç oyun almadan yenilmeyeceğini meraklılar bilmiyor değillerdi. Bu netice yukarıda da belirttiğimiz gibi herkeste bir hayal kırıklığı doğurdu. Demek artık bu iki rakip arasındaki karşılaşmalarda ilk seti alan kazanacaktı. Behbut'un üçüncü setteki "Bitse de kurtulsam" tarzındaki oyunu hiç hoşa gitmedi. Seyircilerden bir kısmı "mücadele edip te yenilseydin" diye düşündü. Önümüzdeki günlerde İzmir ve İstanbul turnuvaları Nazmi ve Behbut'u muhtemelen gene karşı karşıya getirecekti.

Ankara Kupası maçları, bir müddettenberi devamlı olarak çalışmakta olan Şefik Fenmen'in yeniden formunu bulduğunu ortaya koydu. Hatırlarda olduğu üzere Fenmen mevsim başındaki başarısız maçlarından sonra Ankara birinciliğine iştirak etmemişti. Buna karşılık hallerinde bir yorgunluk görülen Kemal ve Aslan Daş, Rafet'le Şefik'e pek çekişmeden yenildiler. Cihat Özgenel Dünya Voleybol Şampiyonasına katılan ekibimizle Paris'e gittiğinden Ankara Kupasında oynayamadı. Kadınlar arasındaki müsabakalara nedense Ankara şampiyonu Mengü katılmadı. Birinciliği bir Amerikalı -Mrs. Coey- kolayca alıverdi.

Su Sporları

Yugoslavyadaki yarışlar

Kürekçilerle birlikte bir müddetten beri Yugoslavyanın Bled şehrinde müsabakalara katılmış bulunan yüzücüler, bu haftanın başında yurda döndüler. Orada kaldıkları 10 günlük zaman içersinde tamamile turist muamelesine tabi tutulan yüzücüler, Bled'e 6 kilometre mesafede bulunan Rdolavlicie'deki 50 metrelik Yüzme havuzunda yapılan yarışlara katılmışlardı. Alınan neticeler ekserisi lehimize olmakla beraber, memnuniyet verici bulunmaktan uzaktı. İnsan gayriihtiyari, "madem bukadar ciddi bir organizasyon değildi. Niçin oraya kadar zahmet edildi" demekten kendisini alamıyordu. Maamafih turizm dâvasında atletlerimiz bir hayli ilerleme kaydetmişler di. Yüzücüler ise daha bu işte pek yeni idiler. Onlara da biraz müsamaha göstermek yersiz olmazdı.

1956 İKRAMİYELERİ
12
BAHÇELİ EV
6
VİLLA
300.000
LİRALIK PARA
İKRAMİYELERİ
12 Bahçeli Ev
6 Villa
1956 300000 İKRAMİYELERİ
DOĞUBANK
Her 100 liraya bir kur'a numarası

Kapak Baskısı : Son Havadis Matbaası Rüzgârlı Sokak - ANKARA